RATIO

ATQUE

INSTITUTIO STUDIORUM

SOCIETATIS JESU.

PARISIIS,
APUD FIRMIN DIDOT FRATRES,
VIA JACOB, 56.

MDCCCL.

PARIS. — Imprimerie de Firmin Didot frères, rue Jacob, 56.

AD

PRÆPOSITOS PROVINCIALES,

RECTORES COLLEGIORUM,

PRÆFECTOS STUDIORUM,

AC PROFESSORES

JOANNES ROOTHAAN,

PRÆPOSITUS GENERALIS

SOCIETATIS JESU.

Quod jam in prima post restitutam Societatem Congregatione generali a Provinciis postulatum fuerat, quodque quam esset necessarium experientia deinceps magis demonstravit, ut scilicet studiorum nostrorum Ratio præsentibus temporibus accommodaretur; id ex postremæ Congregationis auctoritate curatum, et utcumque tandem effectum, vobis, RR. PP., proponimus ita in opus deducendum, ut si quid in ipso usu occurrat incommodi, remedium deinceps adferri; si quid majoris commodi gratia adjungendum videatur, addi suo tempore possit. Aliquot Patres, ut nostis, e diversis lectos Pro-

vinciis Romam advocavimus, qui quæ in Provinciis notata et animadversa in Rationem studiorum fuerant, secum cum attulissent, longo labore et accurato studio inter se omnia conferentes, ea demum proposuerunt, quæ a PP. Assistentibus et nobis examinata ac diligenter discussa, vobis tandem offerimus, usu atque exercitatione probanda, ut dein emendata iterum, ubi opus fuerit, vel aucta, legis universalis vim ac sanctionem obtineant.

Grave sane erat, si quod aliud, negotium, in quo nihil leviter, nihil præpropere actum oportuit. Neque vero, ut in epistola ad Provincias missa, qua Patres deputati ad præparanda huic operi necessaria vocabantur, monuimus, de nova studiorum Ratione formanda agendum fuit, sed de eadem illa antiqua nostris accommodanda temporibus; « quo intelligere« tur, quanta cum reverentia hoc nego« tium tractandum esset quamque non « leviter nec temere quidquam in eo ope« re mutandum, quod et a summis viris, « collatis diu multumque consiliis, reda« ctum, et duorum fere sæculorum felici « experientia comprobatum, et ab ipsis « etiam Societatis hostibus summis non « raro laudibus commendatum fuisset. »

Quid enim? Ex tam multis, quæ in juventutis institutione studiorumque tra-

ctatione a decem eoque amplius lustris invecta sunt nova, probari fortasse poterant omnia et adoptari in scholis nostris? novæ in dies methodi, novæ formæ inventæ, novus in tractandis scientiis ordo rerum ac temporum, sæpe quidem vel inter sese pugnantes ac repugnantes, qui poterant norma fieri studiis nostris? Quis potius hominum recte sentientium tam multa innovata non deploret, quorum tam amari exstiterunt Ecclesiæ reique publicæ fructus?

In superioribus quidem scholis sive in gravioribus studiis tractandis nihil admodum esse soliditatis, speciei multum; eruditionis exuberantis indigestam copiam, exactæ ratiocinationis parum; scientias, si physica et mathematica excipias, non veros fecisse progressus, sed fere in summa confusione versari, ut non raro ex qua parte stet veritas vix appareat, passim boni omnes ingemiscunt. Logicæ, ac dialecticæ severæ studium pene despectum jacere; hinc errores mentibus hominum etiam non illitteratorum inseri, et, quo fato vel qua fortuna nescias, celebrari pro certis veritatibus ac laudibus extolli, quod nihil stricte et accurate dicatur, nulla definitionis distinctionisve ratio habeatur. Itaque, degustatis leviter philosophicis disciplinis, prodire juvenes nullis instructos

armis adversus sophismata novatorum, quæ ne discernere quidem a solidis argumentis sciant. Hinc quibusvis erroribus etiam absurdissimis, qui nisi de rebus gravissimis ageretur, risu magis quam confutatione digni essent, capi mentes et illaqueari, quin ulla occurrat detegendæ et commonstrandæ falsitatis ratio.

De scholis inferioribus quid dicam? omne studium in eo positum, ut quam plurima pueri discant, discant autem quam brevissimo tempore, et quam minimo labore. Belle sane. Sed ista tam multarum rerum disciplinarumque varietas, quas summis labris attingunt potius adolescentuli quam hauriunt, illud scilicet efficit, ut sibi quidem multa scire videantur, et aliquando semidoctorum turbam, scientiis æque ac rei publicæ, si qua est alia, perniciocissimam augeant; at nihil vere ac solide sciant. *Ex omnibus aliquid: in toto nihil.* Ut percursis brevi tempore humanitatis studiis, ætate tenerrimi, ingenio etiamnum rudi, ad gravissima philosophiæ superiorumque scientiarum studia accedant, ex quibus cum emolumenti veri capiant ferme nihil, tum majoris libertatis usu capti in vitium præcipites rapiuntur, futuri mox doctores, certe, ut lenissime dicamus, immaturi. Quod autem methodi usque faciliores excogiten-

tur, id si quid habere videtur commodi, habet certe et illud incommodi non parum, quod primum quidem quæ sine labore comparantur, levissime etiam mentibus adhæreant, et brevi tempore acquisita brevi oblivione deleantur; deinde, quod quidem gravioris longe damni est, licet fortasse minus a plerisque cogitetur, quod ille deperdatur puerilis institutionis fructus vix non præcipuus ut, a teneris annis ad seriam animi applicationem, et ad laborem non sine vi aliqua sibi illata tolerandam assuescant; quod quantum valeat in omnem deinceps ætatem ad pravos animi motus compescendos, et ad imperandum sibi, quotquot fuere sapientes homines intellexerunt, et Spiritus Sanctus docet, ubi ait : *Bonum est homini, si portaverit jugum ab adolescentia sua.*

Hæc ergo tam multa non nova magis quam noxia, ac nimium quantum Ecclesiæ reique publicæ perniciosa, ejusmodi sunt, quæ a nobis adoptari nullo modo possint, nisi velimus a fine, ob quem isti scholarum labores a Societate suscipiuntur, plane aberrare : qui nequaquam in sola instructione litteraria situs est, sed vel maxime institutionem juventutis christianam sibi propositam habet; sine qua scilicet eruditionis ac doctrinæ quantamvis copiam profecto plus damni

quam utilitatis in rem publicam conferre tristis nimium multorum annorum experientia comprobavit.

Verum si novas istas methodos admittere nec decet nos, neque fas est in iis quæ rectæ institutioni ac scopo Societatis adversantur ; si novitatum amatoribus, etiamsi vel maxime liceret aut expediret, satis a nobis fieri ne posset quidem, cum plerique non ab antiquis magis quam inter se discrepantia et pugnantia postulent: in aliquibus tamen quæ rectæ institutionis substantiam non attingunt, a Patrum nostrorum usu recedere temporum nos cogit necessitas, cui eatenus servire non modo nefas non est, sed rationi Instituti nostri ad majorem Dei gloriam vel maxime consentaneum.

Et in studiis quidem altioribus pertractandis, quam multa, quæ olim ne in controversiam quidem vocabantur, hac autem iniquitate temporum acriter oppugnantur, firmis argumentis constituenda sunt, ne veritatis ipsa fundamenta subruantur. Quam multa vicissim, quæ olim ad ingenii exercitationem magis quam ad veritatis confirmationem prolixe etiam agitabantur, nunc utilius omittenda ; ut magis necessariis tempus suppetat, iis inquam doctrinis firmandis, in quibus summa rerum vertitur; utque ea, quæ ad du-

bitationem in rebus etiam certissimis atque clarissimis movendam excogitata a male feriatis vel impiis hominibus fuere, veritatis luce discutiantur ac refellantur. Licuerit sane meliori ævo ingenio indulgere, et innoxiis licet, minus tamen utilibus quæstionibus diutius inhærere ; at nunc quidem certe necessitati magis serviendum est, idque eo etiam magis, quod ubique ferme jam angustioribus spatiis studiorum curriculum circumscribatur, cui incommodo remedium per nos adferri optare quidem possumus, sperare vix ac ne vix quidem audemus.

Eadem necessitas plus nunc temporis, quam olim, physicis ac mathematicis studiis tribui postulat. Neque vero hæc studia, aut a suo Instituto aliena unquam existimavit Societas, aut nobis ea nunc negligere licet, quæ maximi hac tempestate fiunt, et sine quibus Societatis academiæ honorem tueri suum nequaquam possent, nec publicæ exspectationi respondere. Quod si hisce scientiis multi in sanctissimæ religionis detrimentum abusi sunt, tantum abest ut propterea deseri illæ a nobis debeant, ut hoc vel maxime nomine studiosius ad eas incumbere etiam Nostros necesse sit, quo inimicis arma eripere, et quibus isti ad veritatem impugnandam abutuntur, iis ad veritatis de-

fensionem recte uti nos possimus. Veritas enim ubique sibi constat et in omnibus scientiis una semper atque eadem eminet: nec fieri potest, ut quod in physicis aut mathematicis verum sit, veritati altioris ordinis unquam repugnet; modo ne ficta pro libidine, ac temere affirmata pro veris atque indubitatis obtrudantur; quod ipsum impiorum artificium detegere atque convellere, studium est christiano ac religioso physices ac matheseos cultore dignissimum.

Denique in scholarum inferiorum ratione illud providendum fuit, ut in illis tum accessoriis quibusdam rebus addiscendis aliquid temporis assignaretur, tum præsertim linguæ ac litteraturæ patriæ diligentior daretur opera, ita tamen ut salvum semper maneret ac præcipuum studium latinarum græcarumque litterarum; quæ ut olim fuere, ita sunt etiam nunc principes solidæ doctrinæ bonæque litteraturæ fontes, ac perfectissima pulchritudinis exempla; quæ si ob oculos animosque magis versarentur, non tam multa prodirent in dies hominum ingeniosorum scripta non minus dicendi forma ac stylo quam sententiis et opinionibus nova plane ac singularia, quæ vulgo quidem admirationi sunt ac stupori, sapientes tamen quique ac veræ *pulchritudinis stu-*

dium habentes, ea ut depravatæ nostris temporibus una cum moribus eloquentiæ signa minime dubia miserantur ac dolent.

In eo igitur totus hic accommodandæ Rationis studiorum versatus est labor, ut necessitati temporum ita serviretur, quo tamen de solida rectaque juventutis institutione quam minimum decederet.

Reliquum nunc est, RR. PP., ut quæ hic parata vobis offerimus, studiose ac diligenter in opus deducantur. Licet enim quædam in his nunc quidem nonnisi temporaria sint, donec ipso usu atque experientia duce quid fortasse immutandum, quid adjungendum, quid tollendum sit, appareat; si tamen, quod nondum definita penitus ac stabilita sint, ideo segnius in actum deducerentur, nunquam posset de successu certum ferri judicium. Itaque Superiores executionem ut urgeant, vehementer commendamus; designenturque in singulis Collegiis, qui successum hunc ipsum observent, et quid forte incommodi alicubi occurrat, quid majoris commodi gratia adhiberi posse videatur, adnotent, nobisque, quæ illi adnotaverint, Præpositi Provinciales cum suis Consultoribus considerata et expensa transmittant.

Et quoniam novæ in dies, in philosophicis præsertim disciplinis, exsurgentes

opiniones vigilantiam nostram merito acuere debent, urgendum censemus quod Congregatio ab restituta Societate prima faciendum præscripsit, ut scilicet Provinciales nobis approbandum proponant elenchum opinionum, quas a Nostris doceri non expediat.

Itaque ad grande munus studiosæ juventutis instituendæ strenue quisque pro gradu et officio suo incumbamus. Cum enim illud unum sit e præcipuis Societatis nostræ ministeriis, ob quod inter cætera et Pius VII s. mem. Societatem redivivam voluit, et principes ac populi eamdem potissimum expetiverunt; cogitemus quæso quantum cordi nobis id esse debeat, quo Ecclesiæ reique publicæ de nobis exspectationi respondeamus, Deoque optimo maximo, quod caput est, operam nostram probemus : cui equidem multis Sacrificiorum millibus e Societatis thesauro oblatis supplicare pro felici hujus tanti operis successu non destiti, nec porro desistam, et in hoc eodem negotio supplices mecum apud Dominum omnes vos cupio. Romæ, 25 Julii 1832.

RATIO

ATQUE

INSTITUTIO STUDIORUM

SOCIETATIS JESU.

REGULÆ PROVINCIALIS.

1. Cum ex primariis Societatis nostræ ministeriis unum sit, omnes disciplinas Instituto nostro congruentes ita proximis tradere, ut inde ad Conditoris ac Redemptoris nostri cognitionem atque amorem excitentur; omni studio curandum sibi putet Præpositus Provincialis, ut tam multiplici scholarum nostrarum labori fructus, quem gratia nostræ vocationis exigit, abunde respondeat.

Finis studiorum Societatis. p. 4, procem. et c. 12, § 1. p. 10, § 3.

2. Proinde non solum id Rectori valde commendet in Domino, sed ei etiam Præfectum studiorum, vel Cancellarium adjungat, virum in litteris et scientiis egregie versatum, qui et zelo bono, et judicio ad ea, quæ sunt ei committenda, polleat: cujus sit munus, generale Rectoris instrumentum esse ad studia bene ordinanda: cui professores, et scholastici omnes, tum qui in eodem collegio, tum etiam si qui in convictorum et alumnorum Seminariis forte degunt, et Præfecti ipsi studiorum in Seminariis, in rebus ad studia pertinentibus, ea, qua par est, humilitate pareant.

Præfectus studiorum general. p. 4, c. 17, § 2.

3. Quod si ob gymnasii amplitudinem ac varietatem, per unum studiorum Præfectum non videatur scholarum omnium rationibus satis esse consultum; alterum constituat, qui ex generalis Præfecti præscripto inferioribus studiis modere-

Præfectus studiorum inferior. et atrii.

tur : quin etiam si ita res exigat, adjiciatur tertius, qui scholarum atrio præsit.

Professores quomodo comparandi.
p. 4, c. 6, § 6.

4. Multo ante provideat quosnam pro unaquaque facultate professores habere possit, observatis iis, qui ad eam rem videntur aptiores, qui docti, diligentes, et assidui, ac profectus studentium, tum in lectionibus, tum in aliis litterariis exercitationibus studiosi sint.

Sac. Scripturæ studium et magister.
p. 4, c. 12, § 2, et B.
Vide Congreg. XIII, decr. 15.

5. Magnam diligentiam adhibeat in promovendo sacrarum litterarum studio : quod perficiet, si viros ad id muneris eligat non solum linguarum peritos (id enim maxime necessarium est), sed etiam in theologia, ceterisque scientiis, in historia, variaque eruditione, et quoad ejus fieri potest, in eloquentia bene versatos.

Auditores et tempus.

6. Hanc autem sacræ Scripturæ lectionem per biennium theologi audiant quotidie per horam.

Hebrææ linguæ professor qualis.
p. 4, c. 12, § 2, et B.

7. Linguam hebræam, si commode possit, doceat sacræ Scripturæ professor, vel saltem aliquis, qui sit theologus : optandumque, ut esset etiam linguarum peritus non solum græcæ propter novum Testamentum et versionem LXX interpretum, sed etiam chaldaicæ, syriacæ nec non arabicæ et indicarum, quatenus hæ linguæ utiles esse possunt ad sacras Scripturas interpretandas aut earum auctoritatem vindicandam.

Auditores et studium.
p. 4, c. 6, lit. D.

8. A lectione linguæ hebrææ per annum audienda theologi non eximantur, nisi qui ad eam inepti censerentur. Præterea, ut monent Constitutiones, deliberare debet, quinam sint hujus et ceterarum linguarum studio addicendi : qui vero addicti fuerint, biennio quod repetendæ theologiæ

præscribitur, plus studii in his linguis ponant, imo in ipso cursu theologiæ privata academia saltem in vacationibus, si fieri potest, juventur.

Theologiæ cursus, et magistri.
p. 4, c. 9, § 3, et c. 15, § 3, et p. 5, c. 2, § 2. Congregat. VII, decr. 33, § 7.

9. § 1. Quadriennio ex Constitutionibus theologiæ cursum absolvi curet, idque a duobus ordinariis professoribus. Tertius autem sit qui ex professo et solide, succincte tamen, explicet materias morales quæ ab ordinariis professoribus vel omnino omitti vel brevissime perstringi solent. Quam quidem lectionem nostri biennio saltem audiant, alteroque biennio Scripturam sacram. In iis tamen quæ ad theologiæ moralis tum professorem tum lectiones pertinent, regionum ac provinciarum variarum ratio habeatur.

Congreg. XIV, decr. 20, et Congreg. XVI, decr. 30.

§ 2. Præterea provideat, ut sint semper aliqui e Nostris, qui intra quadriennium juri canonico, historiæ ecclesiasticæ et ceteris disciplinis theologicis applicentur, ne umquam desit copia idoneorum professorum in hujusmodi facultatibus.

Congregat. V, can. 9.

§ 3. Illud autem in primis meminerit, non esse ad cathedras theologicas promovendos, nisi qui erga S. Thomam bene affecti fuerint: qui vero ab eo alieni sunt, vel etiam ejus parum studiosi, a docendi munere repellantur.

Biennium ad theologiam repetendam.
Reg. 52 provinc. p. 4, c. 6, § 14 et 16, et c. 15, § 3. Reg. 62 provinc.

10. Initio quarti anni cum Rectore, Præfecto, Magistris, suisque Consultoribus designet aliquos, qui et probatæ virtutis in primis sint, et ingenio polleant, ut ad theologiam privatim repetendam, et habendos actus, Superioris arbitrio, biennio ut Constitutiones jubent, privatum et quietum studium habeant, de quo privata inferius erit instructio; ex quibus, ubi regionis mos est, poterunt aliqui facta

a Generali potestate ad gradus doctoratus, vel magisterii promoveri.

Promotio ad gradus.
p. 4, c. 6, § 17. c. 15, § 4. c. 17, § 8, et lit. M.

11. Ubi est consuetudo, ut publica fiat promotio ad gradus, Constitutio accurate servetur: nec ullus promoveatur, nisi theses aliquot ex insignioribus Scripturæ locis scholasticis conclusionibus intermisceat, imo, nisi quid obstet, ex historia quoque ecclesiastica et jure canonico. Ratio quoque promovendi, et reliqui ritus (modo ne Constitutionibus repugnent) pro cujusque loci consuetudine statutisque teneantur.

Theologiæ moralis professor.
Reg. 56 provinc. Congreg. XXI, decr. 16. reg. 7 profess. theol. mor.

12. Duos in eo collegio, ubi est seminarium pro Nostris qui theologiæ per quadriennium non applicantur, professores constituat. Quorum alter biennio universas theologiæ moralis materias bis in die, ubi fieri poterit, explicet, alter vero sufficientem tradat notitiam dogmatum ad docendam religionem eamque a communioribus saltem objectionibus tuendam. Quod si unus tantum fuerit professor, idem biennio materias morales et dogmaticas tractet. Si vero in eodem collegio hujusmodi scholasticos cum aliis theologis versari contigerit, poterunt assistere lectioni theologiæ moralis cum ceteris per biennium, quo tempore provideatur ut per aliquem v. g. qui theologiam repetit, sufficientem illam dogmatum notitiam acquirant.

Collatio casuum.
Reg. 57 provinc. et præp. 57. Vid. Congr. IX, decr. 8, et Congr. XIII, d. 17. Reg. 8, 9, 10, prof. theol. mor.

13. Bis in hebdomada in domibus professis; in collegiis bis, aut semel, ut melius esse in Domino judicaverit, sive in iis aliqua sit, sive nulla casuum seu theologiæ moralis lectio, sacerdotes nostri conveniant ad habendam inter se de casibus collationem, aliquo præside a se constituto, qui prudenter

ac tuto possit hanc provinciam sustinere : atque is præses regulas professoris theologiæ moralis, in quibus modus hujus collationis præscribitur, legat ac servet.

14. Fiat etiam hujusmodi casuum collatio in primariis collegiis, potissimum pro omnibus theologiæ auditoribus, sed semel tantum in hebdomada. *Eadem collatio in collegiis primariis.*

15. Ab his autem omnibus, quas diximus, collationibus, præter theologiæ ac philosophiæ professores, et si quos alios excipiendos Superior judicaverit, nulli præterea theologiæ moralis auditores, nullique sacerdotes, qui ex instituto vel interdum confessiones audiant, eximantur : imo Superior ipse non nisi raro, et graves ob causas, absit. *Ab ea non eximendi.* Vid. Congr. IX, decr. 8.

16. Philosophiæ professores (nisi gravissima necessitas aliud exigat) oportet non modo cursum theologiæ absolvisse, sed eamdem biennio repetisse, ut eorum doctrina tutior esse possit, magisque theologiæ deserviat. Si qui autem fuerint ad novitates proni, aut ingenii nimis liberi, hi a docendi munere sine dubio removendi. *Philosophiæ professor. quales.* p. 4, c. 9, § 2 et 3. Congr. V, decr. 41.

17. § 1. In collegiis ubi sunt studia Nostrorum, philosophiæ cursum ita instituet, ut intra biennium sufficientem, intra triennium pleniorem hujus scientiæ cognitionem acquirere possint. Tertium autem annum concedet iis, quos post maturam deliberationem, auditis professoribus, aptiores in Domino judicaverit. Insuper poterit quibusdam tempus opportunum tribuere ad has facultates privatim repetendas ad normam instructionis inferius positæ pro theologis. *Philosophiæ cursus.* p. 4, c. 15, § 2.

§ 2. Quoad externos auditores, providebit, ut philosophiæ cursus instituatur juxta morem et necessitatem regionis.

Rhetoricæ et humanit. tempus.
p. 4, c. 5, § 2 et 3, et c. 13, § 4. c. 11, § 1, et A. p. 4, c. 6, § 4.

18. Licet cursus temporis ad humanitatis et rhetoricæ studium definitus esse nequeat, et ad Superiorem pertineat expendere, quantum in his litteris quemque hærere oporteat; Nostros tamen non ante ad philosophiam mittat, quam biennium in rhetorica consumpserint, nisi ratio ætatis, aut aptitudinis, aut aliquid aliud obstare in Domino judicetur. Quod si aliqui indole ingenii ad magnos progressus in his potissimum studiis faciendos præditi sint, ut solidius fundamentum jaciant, videndum erit, an operæ pretium sit triennium impendere.

Duplex examen philosophorum.
Congreg. VII, decr. 33, § 1.

19. § 1. Postquam cursum philosophicum ingressi fuerint, singuli sub anni cujusque finem serio examinandi erunt per designatos examinatores, Rectore præsente, et ipso Provinciali, si possit: nemoque a primo anno philosophiæ ad secundum admittendus, qui mediocritatem in logica, metaphysica et mathesi elementari non attigerit: hoc est, ut ea quæ audivit bene intelligat, ac de iis etiam rationem possit reddere. Ad theologiam vero scholasticam sive ad quadriennium nemo admittetur, qui mediocritatem in universa philosophia non superaverit, ita nimirum, ut ejus assertiones defendere tuerique cum approbatione possit; nisi forte præclara in mediocri aliquo ad gubernandum aut concionandum talenta eluceant, propter quæ aliud statuendum Provinciali videatur: cui nulla in ceteris dispensandi sit facultas.

§ 2. In hac autem tota re, quia magni momenti in Domino judicanda est, et considerate admodum ob majorem Dei gloriam transigenda, servet in primis Provincialis regulas 49 et 56 officii sui : et potissimum rationem habeat virtutis. *Virtutis ratio habenda.*

§ 3. Simili ratione, qui theologiæ dant operam, sub finem singulorum annorum examinandi sunt; nemoque ad insequentem progredi permittendus, qui in iis, quæ illo anno audivit, mediocritatem examinatorum judicio non excesserit; iis dumtaxat exceptis, quos alioqui mediocres ob præclara, ut dictum est, talenta continuare debere Provincialis judicabit. *Quadruplex theologorum examen.* Congreg. VII, decr. 33, § 2.

§ 4. Si qui ergo in studiorum decursu inepti ad philosophiam, aut ad theologiam eo modo deprehensi fuerint, ad theologiam moralem seu ad casuum studia, vel ad docendum Provincialis arbitrio destinentur. *Qui casibus destinandi.*

§ 5. Eodem etiam examine probandi sunt, qui vel totum cursum philosophiæ, aut ejus partem, vel partem etiam aliquam theologiæ, antequam in Societatem ingrederentur, audiverunt, ut idem de illis etiam statuatur; nisi mallent, quod emensi sunt, illorum studiorum iter remetiri, quod tamen justas ob causas Superior negare poterit. *Examinandi qui extra Societatem studuerunt.* Congreg. XI, decr. 24, § 4.

§ 6. Philosophi primi anni per horæ dimidium circa logicam et metaphysicam; philosophi secundi anni circa universam philosophiam, et a tertio ad quartum theologiæ annum gradum facturi unius horæ spatio examinandi sunt. In reliquis theologiæ annis dimidia minimum hora subeatur examen. Initium examinandi sub finem anni fiat, *Quæ examina singulis annis facienda.* Congreg. XI, decr. 24.

nisi examinandorum multitudo cogat antevertere. Materia autem annui examinis sit ea omnis, quæ a magistris toto anni currentis spatio tradita fuerit, iis exceptis quæ sub ipsum examinis tempus decurrunt, Præfecti studiorum judicio designandis.

Congr. VIII, decr. 37, § 3 et 6. Congr. XI, decr. 24.

§ 7. Examina hæc, quibus decernitur an pergere ad insequentes annos debeant, qui philosophiæ vel theologiæ student, secretis fiant suffragiis : et quod constitutum fuerit, simul cum examinatorum judicio scripto constet libro ad id designato ; serventque rem secretam, qui examini intererunt.

§ 8. Porro si quis in universæ philosophiæ et annuo theologiæ examine examinatorum judicio, cui standum est, mediocritatem attigerit et insuper judicio provinciæ Consultorum aliorumque virorum gravium (qui in consilium adhiberi debent) præclara ad gubernandum aut concionandum talenta habuerit, penes Provincialem erit, re bene perpensa, id decernere, quod in Domino judicaverit expedire ad majorem Dei gloriam, et commune Societatis bonum. Quod si judicarit non esse quempiam ulterius illis studiis applicandum, notet hoc in libro, ut dictum est.

De talentis quomodo judicandum.
Congreg. VIII, decr. 37, § 5.

§ 9. De illa autem bonitate talenti ad concionandum, vel gubernandum, quam habere debent, quibus indulgetur, ut ad quadriennium theologiæ seu scholasticam theologiam, etiamsi mediocriter tantum in philosophia profecerint, admittantur; aut ut in theologiæ quadriennio pergant, quamvis in ejus progressu mediocritatem non excedant; Provincialis serio cum suis Consultoribus, et aliis gravioribus viris, qui eos bene norunt, et de hujusmodi rebus judicare possint, consideret.

§ 10. Maxime autem caveat, ne hac studiorum indulgentia et privilegio utatur, nisi erga humiles et vere pios, et mortificatos, qui eo non putentur indigni.

Examen ad professionem. Congreg. VII, decr. 33. Congr. XII, decr. 22 et 24. Congr. XIII, decr. 19. Congr. XIV, decr. 15, 17 et 18. Congr. XV, decr. 11. Congreg. XXI, decr. 17 et 18.

§ 11. Sub finem anni quarti theologiæ, ultimum examen, duarum saltem in unoquoque horarum, professionis causa instituatur; in quo varia e præcipuis philosophiæ ac theologiæ capitibus percurrantur. Ad professionem autem idoneus nemo censebitur, qui tantum doctrinæ in philosophia et theologia assecutus non sit, quantum ad utramque facultatem cum approbatione docendam necesse sit. Quod si in aliquo imparis doctrinæ tam illustria gubernandi, concionandive talenta erunt, ut habenda eorum ratio videatur, judicium erit penes Præpositum Generalem. Cujus etiam erit de iis judicare, quibus ob eximiam litterarum humaniorum, vel indicarum linguarum cognitionem, indulgendum censuit sexta Congregatio decreto 29.

Secreta in eo suffragia. Congreg. VII, decr. 33.

§ 12. Hoc vero ultimum examen, quo decernitur utrum quis ad professionem quatuor votorum sufficientem habeat doctrinam, non solum secretis fiet suffragiis (in quibus dubium suffragium pro nullo habendum sit), sed tenebuntur etiam examinatores juramento, tum de non revelandis suffragiis suis, tum de sincero examinandorum doctrinæ et aptitudinis ferendo judicio. Meminerint insuper decreti 18 Congr. XXI quoad aptitudinem ad docendam physicam.

Juramentum examinatorum.

Suffragiorum modus. Congreg. VII, decr. 97.

§ 13. Scribent autem singuli suffragium suum tum ad Provincialem, tum ad Generalem, subscripto nomine proprio : sed ad Provincialem litteras *soli*

inscriptas dabunt, qui quidem in librum, ad id designatum, suffragiorum solum numerum tacitis examinatorum nominibus referet, ea secreti cautione, ut nemo, ac ne Socius quidem ipse, in suffragantium cognitionem veniat, eamque ob causam examinatorum etiam litteras mox comburet.

Examinatores quot, et a quo designandi. Congreg. VII, decr. 33. Congr. XII, decr. 22.

§ 14. Examinatores porro ad examina omnia supradicta, in singulis seminariis tum philosophicis tum theologicis, quatuor minimum esse debent, quos Generalis designarit : iique, quoad fieri poterit, ab eorum qui examinandi sunt præceptoribus diversi. Quorum si quos vita fungi, aut aliis rebus distentos examini interesse non posse contigerit, Provincialis erit alios substituere, qui iisdem juramenti legibus in ultimo examine tenebuntur.

Theologiæ doctores an examinandi. Congreg. VII, decr. 96. Congr. XI, decr. 14.

§ 15. In legum canonumque doctoribus, qui Societatem ingrediuntur, id observari debet, quod part. 5, c. 2, § 2, B continetur. Theologiæ vero doctores, si qui sint, de quorum doctrina dubitetur, examinandi pariter erunt; et nisi mediocritatem excedant, ad quatuor votorum professionem minime admittendi.

Vid. Congr. XIII, decr. 16.

§ 16. Scholastici omnes qui quadriennio theologiæ vacant, duo intra biennium subeant examina de theologia morali, singula per unum saltem horæ quadrantem. Qui vero per biennium tantum theologiæ applicantur, singulis annis examen subeant per semi-horam. Et utrique præterea per dimidiam horam examinentur de scientia necessaria ad audiendas confessiones, priusquam ad sacros ordines promoveantur.

Mathemati-

20. Omnes primi anni philosophi per horam cir-

citer in schola audient quotidie prælectionem mathematicam, suique profectus specimen aliquod ter vel quater in anni decursu dabunt coram studiorum Præfecto et professoribus, ut gradum facere possint ad physicam. Si qui præterea sint idonei et propensi ad hæc studia, secundo etiam et tertio philosophiæ anno in illis pergere, imo et privatis post cursum lectionibus exerceri poterunt. *cæ auditores, et tempus.*

21. § 1. Scholæ studiorum inferiorum (omissis propter rationes, quæ afferuntur in parte quarta Constitutionum, abecedariis) non plures, quam quinque esse debent, una rhetoricæ, altera humanitatis, et tres grammaticæ. *Scholæ inferiores quot.* p. 4, c. 12, lit. C. Congr. XX, decr. 21 et 22.

§ 2. Hi enim sunt quinque gradus, ita apte inter se connexi, ut permisceri aut multiplicari nullo modo debeant : tum ne ordinarios etiam magistros frustra multiplicare necesse sit; tum ne multitudo scholarum, et ordinum longiore quam par sit tempore egeat ad hæc inferiora studia decurrenda. *Cur non permiscendæ nec multiplicandæ.*

§ 3. Quod si scholæ pauciores sint quam quinque, ne tum quidem hi quinque gradus varientur, sed poterunt duo ordines in una classe ita constitui, ut uterque uni ex iis quinque gradibus respondeat eo modo, quo dicetur regula octava Præfecti studiorum inferiorum. *Duo ordines in una classe.*

§ 4. Illud porro curandum, ut quando scholæ pauciores sunt, altiores semper, quoad ejus fieri potest, retineantur, sublatis infimis. *Altiores classes potius retinendæ.*

§ 5. Quando autem dicimus, scholas grammaticæ non plures esse debere quam tres, et omnes inferiores non plures quam quinque, intelligimus non tam de scholarum et magistrorum numero, quam *Multiplicandæ interdum scholæ, non gradus.* Reg. 47 provinc.

de numero graduum, quos modo descripsimus. Nam si multitudo discipulorum tanta sit, quantæ sufficere non possit unus magister, tunc geminari poterit schola, data a Generali facultate; ita tamen, ut idem gradus, eædem lectiones, eadem ratio, ac tempus docendi in utraque retineatur.

Ubi liceat multiplicare.

§ 6. Hanc tamen geminationem fieri non oportet, nisi ubi sunt studia Societatis universalia, aut ratio exigit fundationis; ne plus, quam par sit, Societas oneretur.

Præstantes humanitatis magistri comparandi.

22. Ad conservandam humaniorum litterarum cognitionem, et magistrorum veluti seminarium fovendum, binos minimum, aut ternos habere studeat in provincia his litteris et eloquentia præstantes. Quod consequetur, si ex iis, qui ad hæc studia idonei propensique sunt, nonnullos subinde huic rei dicare studeat, ceteris facultatibus quantum satis est excultos, quorum opera ac sedulitate bonorum professorum genus quoddam, ac tamquam seges ali ac propagari possit.

Grammatica latina.

23. § 1. Dabit operam ut in sua provincia juxta vim ac proprietatem grammaticæ Emmanuelis aliqua explicetur in tres divisa libros, quorum primus vulgari sermone edatur, ut facilius juvenes institui possint.

Institutio linguæ vernaculæ.

§ 2. Illud etiam sibi valde commendatum existimet, ut in scholis discipuli in lingua vernacula solide instituantur, et quid in unaquaque classe præstandum sit, provideat.

Accessoria.

§ 3. Curet quoque ut in scholis inferioribus tradantur accessoria, quæ sunt historiæ, geographiæ, matheseos elementa, assignando quid et quantum

in singulis classibus fieri debeat pro regionum ac temporum ratione.

24. Perpetuos grammaticæ, ac rhetoricæ magistros, quam potest plurimos paret. Id autem fiet, si post absoluta casuum, aut etiam theologiæ studia nonnullos, quos magis in hoc quam in alio munere Societatem juvare posse in Domino judicaverit, ad id strenue applicet, horteturque, ut se totos in tam salutare opus ob majus Dei obsequium impendant. *Magistri perpetui.*

25. Proderit etiam in ipso Societatis ingressu aliquos, qui ad id accommodati viderentur, quique propter ætatem vel ingenium in gravioribus studiis profecturi non essent, hac conditione recipere, ut vitam suam in his litteris docendis divino obsequio dicare velint: quod etiam adnotetur in libro Provincialis. Hi vero vel ante, vel postquam aliquot annos docuerint, prout in Domino visum fuerit, aliquid ex morali theologia audire, et sacerdotes fieri poterunt, ad idem docendi munus reversuri, a quo non removeantur sine gravi causa et consultatione: nisi interdum ob defatigationem, ut uno aut altero anno intermittant, Præpositus Provincialis statuerit. *Ab ingressu parandi nec removendi.*

26. Discipulos interim nostros Provincialis a docenda grammatica, vel humanitate non eximat, nisi aliter ob ætatem, aut aliam rationem statuendum in Domino videatur: curandum tamen, ut qui talenta ad concionandum ostendunt, præsertim rariora, non diutius quam par est in docendi munere tam humaniores litteras, quam philosophiam et theologiam detineantur; ne si secus fiat, quando in iis studiis pene consenuerint, tum demum ad concionandum accedant. *A docendi munere non eximendi.* Ex instr. pro concionat.

Ex cursu ad theologiam eligendi.

27. Ex singulis tamen cursibus seligat singulos, aut binos, ternosve, seu plures pro numero discipulorum, qui plus ceteris profecturi videantur, quos theologiæ statim applicet : quibus tamen si necesse sit, vel si videatur, uti poterit, absolutis studiis, et tertio anno probationis, ad docendam etiam grammaticam, seu studia humanitatis.

Magisterii tempus.

28. Enitendum ut scholis nequaquam præficiantur, qui philosophiam, si eam audituri sunt, nondum audierint, cum qui jam audierint non desunt.

Initium docendi a qua schola.

29. Curandum etiam, ut Nostri initium docendi faciant ab ea schola, qua superiores scientia sint, ut sic quotannis ad altiorem gradum cum bona parte suorum auditorum possint ascendere.

Academia ad magistros instituendos.

30. Atque ut instructiores sint quando ad docendum veniunt, pernecessarium est, ut privata academia ad id exerceantur : quod Rectori valde commendetur, quo, ut est in ejus regula 9, diligenter efficiatur.

Confessarii non desint.

31. Efficiat ut in collegiis, præsertim primariis, in quibus numerus externorum discipulorum copiosior est, plures sint confessarii, ne ad unum omnes ire necesse sit : quam etiam ob causam extraordinarii interdum exponantur, ut magis pœnitentibus satisfiat.

Nec coadjutores. p. 4, c. 3, § 2, et c. 6, § 3 et B.

32. In collegiis vero, præsertim minoribus, operam dabit, ut coadjutorum satis sit, ne magistrorum et discipulorum opera Rector ad munera domestica uti cogatur.

Reditus pro bibliotheca. p. 4, c. 6, § 7.

33. Ne Nostris quantum satis est librorum desit, aliquem reditum annuum sive ex collegii ipsius bonis, sive aliunde, amplificandæ Bibliothecæ

attribuat, quem alios in usus convertere nulla ratione liceat. Idem dicendum est de ephemeridibus litterariis ad usum professorum, musæis, machinis ad physicam, ceterisque quæ pro ratione collegii ad scholas requiruntur.

34. § 1. Omni vigilantia caveat, maximi momenti id esse ducendo, ut omnino in scholis nostris abstineatur a libris poetarum, aut quibuscumque, qui honestati bonisque moribus nocere queant, nisi prius a rebus et verbis inhonestis purgati sint; vel si omnino purgari non poterunt, quemadmodum Terentius, potius non legantur, ne rerum qualitas animorum puritatem offendat. *Abstinendum a libris inhonestis.* p. 4, c. 5, lit. E. c. 14, § 2. Ibid. lit. D.

§ 2. Major etiam cautio adhibenda est circa auctores vernaculos, ubi est usus, ut in scholis prælegantur. Sint hi lectissimi, neque ullo modo legantur, neque laudentur scriptores, ad quos affici adolescentes absque periculo fidei aut morum non possint. Quare, adhibitis in consilium viris in vernacula litteratura bene versatis, statuat, quid in hoc genere fieri sine noxa possit, et quod statutum fuerit, ut a Præfectis scholarum et Magistris sancte servetur, invigilet.

35. Constituat, quibusnam toto anno horis inchoandæ finiendæque sint scholæ, ubi certis anni temporibus variantur. Quod autem constitutum fuerit, in eo constanter perseverandum: sicut nec facile permittendum, ut dies vacationis hebdomadariæ differatur, aut anticipetur: curandumque, ut ordo dierum, quibus docendum, et quibus vacandum est, omnino servetur. *Constantia in scholarum horis et vacationibus.* p. 4, c. 13, A.

36. Ut assiduitas in litterario exercitio, sic et *Vacatio.*

p. 4, c. 13, § 5. aliqua remissio necessaria est; cavendum tamen ne ullæ novæ vacationes introducantur, et in iis, quæ præscribuntur, constantia servetur. De quibus hæc potissimum dicenda sunt.

Vacatio generalis.

37. § 1. Anniversariæ vacationes generales classium superiorum breviores non sint uno mense, nec longiores duobus. Inferiores autem omnes mense circiter vacent.

Dies festi.

§ 2. Ut certi statique sint dies festi, quorum numerum minui magis, quam augeri oportet, eorum catalogum conficiendum curet pro suæ regionis ritu.

§ 3. A vigilia Natalis Domini ad festum usque Circumcisionis diem classes superiores; inferiores vero a meridie ejusdem vigiliæ, usque ad festum diem sanctorum Innocentium vacent.

§ 4. A Quinquagesima vacetur, ubi mos erit, usque ad feriam quartam Cinerum, quo tamen die post meridiem magistri omnes doceant.

§ 5. A dominica Palmarum usque ad dominicam in Albis superiores classes; inferiores autem a meridie quartæ feriæ majoris hebdomadæ usque ad feriam tertiam paschatis vacent.

§ 6. A vigilia Pentecostes in scholis superioribus; in inferioribus a meridie ejusdem vigiliæ usque ad feriam tertiam vacetur, et præterea feria quinta.

§ 7. Pridie solemnitatis Corporis Domini tum inferiores tum superiores a meridie solum vacent; contra vero in Commemoratione Defunctorum solum ante meridiem.

§ 8. Porro his diebus, quibus scholæ tantum

inferiores habentur, nihil de legitimo tempore diminuatur.

§ 9. Si quando per supplicationes publicas non liceat habere scholas antemeridianas, pomeridianæ certe habeantur: in Rogationibus tamen etiam antemeridianæ; ubi ea consuetudo viget.

Supplicationes.

§ 10. Saltem singulis hebdomadis dies unus quieti destinatus sit. Quod si duo dies festi in unam hebdomadam inciderint, nullus præterea erit vacationis dies: nisi forte id sæpius, atque ita accidat, ut alter in diem lunæ, alter in sabbati diem incidat; tum enim poterit alius dies indulgeri. Quod si unus in hebdomada dies festus fuerit, isque dies mercurii vel jovis, eo die vacetur, non alio: sin autem die lunæ, aut sabbati; cessabitur item die mercurii vel jovis: si denique die martis, aut veneris, tunc si concio non habeatur, et liceat honestæ recreationi operam dare, non vacabitur alio die; si non liceat, vacabitur rursus die jovis aut mercurii.

Hebdomadaria vacatio. p. 4, c. 13, F.

§ 11. Et in superioribus quidem classibus hebdomadariæ cessationi dabitur integer dies; in inferioribus vero ante meridiem docetur, in rhetorica per horam cum dimidiata, in ceteris per duas horas; post meridiem omnes vacant: ab initio tamen junii omnes tota die.

Diversa pro ratione classium.

38. Denique, ut totus hic Societatis labor ad majorem Dei gloriam bene succedat, videat ut omnes, tum Superiores, tum inferiores, perfecte observent suas, quæ ad rationem studiorum pertinent, regulas.

Observatio libri studiorum.

39. Et quoniam pro regionum, temporum, ac

Varietas pro

varietate regionum. p. 4, c. 6, K. c. 13, § 2, et A. c. 14, § 5.

personarum varietate in ordine et statutis horis studio tribuendis, in repetitionibus, disputationibus et aliis exercitationibus, itemque in vacationibus, potest varietas accidere : si quid in sua provincia magis expedire ad majorem in litteris profectum existimabit, referat ad Præpositum Generalem; ut ea demum statuantur, quæ ad omnia necessaria descendant, ita tamen, ut ad communem ordinem studiorum nostrorum maxime accedant.

p. 4, c. 7, § 2.

Pietatis et morum præcipua cura.

40. Ad extremum quæ de pietate et disciplina morum, ac de doctrina christiana tradenda in regulis inferiorum magistrorum, et quæ de moribus ac pietate in communibus omnium magistrorum regulis præcipiuntur, ut proxime ad salutem animarum spectantia, et toties in Constitutionibus inculcata, sibi præcipue commendata putet.

REGULÆ RECTORIS.

Studiorum cura. p. 4, proœm.

1. Cum ideo collegia et universitates Societas amplectatur, ut in his Nostri commode possint et doctrina, ceterisque rebus, quæ ad adjuvandas animas conferunt, instrui; et quæ didicerint ipsi, communicare cum proximis; post religiosarum et solidarum virtutum curam, quæ præcipua esse debet, in illud maxime incumbat, ut finem hunc, quem in gymnasiis admittendis Societas sibi proposuit, Deo juvante, consequatur.

Præfecti auctoritas.

2. Ad studia moderanda adjutorem habebit studiorum Præfectum; cui omnem tribuet potestatem,

quam ad rectam ejus officii administrationem pertinere judicabit. p. 4, c. 17, § 2.

3. Ita reliqua negotia dispenset ac temperet, ut omnes litterarias exercitationes fovere atque amplificare possit. Adeat interdum scholas, etiam inferiores; frequenter intersit theologorum philosophorumque disputationibus, tum privatis, tum publicis; an, et quibus de causis hujus exercitationis fructus impediatur, observet.

Litterariis exercitationibus intersit. p. 4, c. 6, § 9.

4. Nullo modo ferat auditorum quempiam a disputationibus aut repetitionibus abesse; ut omnes eam rem magnæ sibi curæ esse intelligant: proinde occupationes omnes discipulis præcidat, quæ studiis impedimento esse possint.

Præcidendæ discipulis occupationes. Reg. 38 rect.

5. Eos qui biennio recolunt theologiam, habendis concionibus in ecclesiis vel in cœnobiis virginum, quam minime potest, occupet, idque consulto Provinciali.

Præsertim biennio repetentibus.

6. Ex iisdem, si quando ordinarii vel philosophiæ, vel theologiæ præceptores desint, in eorum locum aliquos sufflci par erit : iidemque poterunt, si opus sit, domesticis tum repetitionibus, tum disputationibus, præceptorum loco præsidere; imo etiam, consulto Provinciali, philosophiam, vel theologiam in scholis ad tempus prælegere; vel Nostris, qui biennio solum theologiæ vacant, compendium dogmatum tradere.

Magistris qui substituendi.

7. Efficiat ut hebrææ, græcæque linguæ academiæ instituantur inter Nostros, in quibus academici bis aut ter in hebdomada, certo aliquo, puta vacationis tempore, sic exerceantur, ut inde pro-

Linguarum academiæ. p. 4, c. 6, § 5, D.

dire possint, qui harum linguarum scientiam et dignitatem privatim ac publice tueantur.

Linguæ latinæ usus. p. 4, c. 6, § 13.

8. Domi linguæ latinæ usum inter scholasticos diligenter conservandum curet : ab hac autem latine loquendi lege non eximantur nisi vacationum dies, et recreationis horæ; nisi forte in aliquibus regionibus Provinciali videretur his etiam temporibus facile posse hunc latine loquendi usum retineri : faciendum quoque ut Nostri, qui nondum studia absolverunt, litteras cum ad Nostros scribunt, scribant latine. Bis præterea aut ter in anno, cum aliqua celebritas, ut renovationis studiorum; ac votorum agitur, philosophi etiam ac theologi carminum aliquid condant, affigantque.

Academia ad magistros instituendos.

9. Ne Magistri classium inferiorum docendi rudes ad docendum accedant, collegii ex quo humaniorum litterarum, et grammaticæ Magistri solent educi, Rector deligat unum aliquem docendi peritissimum, ad quem sub finem studiorum ter in hebdomada per horam conveniant proxime futuri præceptores ad novum instituendi magisterium, idque vicissim prælegendo, dictando, scribendo, emendando, aliaque munia boni præceptoris obeundo.

Rhetores nostri quomodo erudiendi.

10. Si nostri rhetoricæ et humanitatis auditores, vel ad publicas non accedunt prælectiones; vel accedunt quidem, is tamen, qui scholæ præest, et externos discipulos exercet, non potest nimio fortasse oneri externorum et Nostrorum probe instituendorum sufficere; Nostros alteri cuipiam idoneo Rector committat, a quo ex formula in

regulis professoris rhetoricæ præscripta, domi privatim diligenter exerceantur.

Quomodo exercendi. p. 4, c. 6, § 12 et 13.

11. Videat etiam, ut interdum aliqua a nostris rhetoricæ auditoribus declamatio latine, vel græce, vel vernacule, tum in mensa habeatur, tum in aula, de re aliqua ad ædificationem domesticorum et externorum pertinente, qua ad perfectiora in Domino animentur : aliæque exercitationes non desint, quæ in Constitutionibus commendantur.

Externi ad rhetoricam hortandi. p. 4, c. 13, E. p. 4, c. 17, D.

12. Curandum est, ut alumni nostri, sive convictores annum (quoad ejus fieri potest) rhetoricam audiant, antequam philosophiam aggrediantur; eorumque parentibus, quantum id expediat demonstrandum. Ceteris quoque externis idem suadendum, qui, si volent nihilominus aliam rationem sequi, cogendi non erunt. Si qui tamen adhuc plane pueri ad philosophiam velint accedere, ex quibus perturbatio potius timeatur; posset cum iis agi, quod cum illis, qui nollent promissione obligari, vel nomina in matriculam dare, agendum Constitutiones statuunt.

Præmia. Congreg. 1, can. 16.

13. Præmia distribui publice poterunt semel quotannis, modo id fiat sumptu moderato pro scholarum numero collegiique ratione. Si qui vero in id sumptus suppeditant, eorum in ipsa præmiorum distributione honorifica mentio erit facienda.

Oratio in studiorum renovatione.

14. Non committat, ut oratio in studiorum instauratione publice ab alio, quam a magistro aliquo insigniore, nisi necessitas cogat, habeatur.

Quæ scriptio-

15. Servandum curet, quod est in regulis præfecti bibliothecæ de referendis in codicem his re-

nes in codicem referendæ. Reg. 11. bus, quæ publice exhibentur, scribunturque in collegio, seu extra collegium a Nostris, hoc est, dialogis, orationibus, versibus, et aliis hujusmodi, præfecto, aut aliis harum rerum peritis dato negotio seligendi.

Librorum distributio. 16. Bibliothecarium in librorum distributione a studiorum Præfecti præscripto jubeat non discedere.

Consultationes magistrorum. 17. Singulis, aut alternis saltem mensibus consultationes habeat omnium magistrorum infra logicam, præsente scholarum Præfecto, et Præfecto atrii, ubi est: ceterorum etiam interdum præsente Præfecto generali : in quibus primum aliquid ex regulis magistrorum, tum communibus omnium, præsertim iis, quæ ad pietatem ac morum disciplinam spectant, tum propriis singulorum ex ordine recitetur. Moneat autem cuique licere proponere, si quid in iis difficultatis occurrat, aut si quid forte non observetur.

Hebdomadaria cessatio. p. 4, c. 13, § 5. F. 18. Scholæ inferiores hebdomadaria cessatione non careant semel in hebdomada, vel per integrum diem, vel saltem pomeridianis horis, prout regionum usus tulerit.

Magistrorum fovenda alacritas. 19. Studeat etiam diligenter caritate religiosa magistrorum fovere alacritatem; curetque ne muneribus domesticis gravius onerentur : quod autem Rectori præscribitur regula vigesima quinta sui officii, id peculiari studio cum iis exequatur.

Exhortationes ad discipulos. 20. Deliberet an præter magistrorum hebdomadarias exhortationes, alia insuper a patre quopiam gravi habenda sit singulis, vel alternis mensibus in loco aliquo ampliore, in quem inferiores classes

cogantur : et an ex usu sit, ut ipsemet Præfectus, aliusve per classes interdum monita salutaria, et propria puerorum tradat. Provideat etiam ut scholæ superiores suam habeant exhortationem singulis saltem mensibus, et, si videbitur, peculiares instructiones circa pleniorem doctrinæ christianæ cognitionem, quibus obarmentur juvenes ne tam facile, tum in fide, tum in moribus, detrimentum accipiant.

21. Ubi Præfecto studiorum inferiorum a Provinciali socius addetur, qui et atrii Præfectus dici poterit, ad illum pertinebit regula secunda Præfecti inferioris, et regulæ ejusdem, quæ ad mores pertinent a numero trigesimo septimo usque ad finem ; et, si videatur, regulæ de novis examinandis a numero nono usque ad tertium decimum. *Præfecti atrii regulæ.*

22. Det operam, ut Divæ Mariæ Annuntiatæ congregatio ex romano collegio in suum propagetur, cui qui nomen non dederit, non esset in academiam, in qua recoli solent litterariæ exercitationes, admittendus; nisi forte ipse Rector aliter expedire in Domino judicaverit. Verum ea, quæ ad congregationem, vel academiam spectant, ne fiant eo tempore, quo in templo nostro sacræ conciones, seu lectiones habentur. *Congregatio B. Virginis.*

23. Denique de vacationibus, de gradibus, de Nostris quibus biennium ad recolendam theologiam concedendum erit, deque aliis Provincialem consulat; et diligenter, quæ ipse statuerit, exequatur. *Quædam Provinciali permissa.*

REGULÆ

PRÆFECTI STUDIORUM.

Præfecti munus. p. 4, c. 17, § 2.

1. Præfecti munus est generale Rectoris instrumentum esse ad studia recte ordinanda, scholasque nostras ita regendas ac moderandas pro facultate ab eo accepta, ut qui eas frequentant, quam maxime in vitæ probitate, ac bonis artibus, doctrinaque proficiant ad Dei gloriam.

Quæ Præfecti, quæ Cancellarii regulæ.

2. Sicubi forte Cancellarius est a Præfecto distinctus, Provincialis erit videre, quænam ex his regulis, utrique communes, vel alterutri propriæ esse debeant, pro cujusque academiæ consuetudine et statutis.

Præfectus non dispenset.

3. Nihil immutet ex iis, quæ habentur in ordine studiorum, neque dispenset; sed, ubi opus est, referat ad Superiorem.

Liber de ratione studiorum.

4. Librum de ratione studiorum familiarem habeat, et ab auditoribus, professoribusque omnibus regulas sedulo curet observandas; præcipue vero eas, quæ de doctrina S. Thomæ theologis, et de delectu opinionum philosophis præscribuntur : in quo præsertim invigilet, cum conclusiones defendendæ, maxime vero cum imprimendæ erunt.

Professores materias absolvant.

5. Unicuique ex professoribus tum theologis tum philosophis, præsertim si quem paulo tardiorem compererit, in memoriam revocet, ut progrediatur, ita ut singulis annis materias sibi assignatas absolvat.

6. Omnibus disputationibus, ad quas professores sive theologi, sive philosophi conveniunt, Præfectus præsit oportet, signumque det finiendi iis qui disputant; ac tempus sic distribuat, ut omnibus suus sit disputandi locus. Non patietur difficultatem ullam, quæ in disputationem veniat, ultro citroque sic agitari, ut non minus quam antea incomprehensa permaneat; sed posteaquam de re quapiam fuerit concertatum, si quid adhuc obscurum remaneat, ab eo qui præest, diligenter explicandum curet. Neque enim argumenta solvet ipse, sed argumentantibus et respondentibus potius moderabitur: idque majore cum dignitate præstabit, si non argumentando (quamvis id aliquando decet), sed interrogando faciet, ut difficultas magis explanetur.

Disputationes quomodo moderandæ. p. 4, c. 6, § 6 et 10. c. 13, § 3, et c. 17, § 2.

7. Suo tempore in memoriam redigat Superiori, ut, auditis præceptoribus, statuat quibusnam, sive totius theologiæ, sive partis alicujus theses defendendæ sint: qui quidem actus ab his, quibus non est tribuendum recolendæ theologiæ biennium, habendi sunt anno theologici studii quarto, aut (si æquo pauciores sint theologi quarti anni) tertio; idque etiam ubi Nostri domi theologiam audiunt, externis invitatis, cum aliquo apparatu. Ad generales vero non necesse est ut omnes admittantur, qui peculiares habuerunt; sed ii, qui ingenio et facultate præstent, eligi poterunt: ii vero qui habituri sunt biennium, biennio ipso actus suos celebrabunt, ut deinde dicetur.

De actibus theologicis.

8. Ad peculiares autem actus, quos singuli singulos habebunt, materias selectas Præfectus cum

De actibus peculiaribus.

Ord. pro studiis super. § 11. Magistris distribuet : sed ita, ut non nimis frequenter, sed per intervalla quædam habeantur; ac duabus horis et dimidiata circiter circumscribantur; nec nisi mane, vel a prandio tantum : et argumententur fere non pauciores quam tres, quorum unus sit ut plurimum Doctor.

De generalibus. 9. Generales universam fere theologiam comprehendant : et antemeridianum videlicet ac pomeridianum tempus occupent; vel certe ad quaternas seu quinas horas producantur, ubi non nisi mane, vel a prandio disputari moris est.

Conclusiones imprimendæ. 10. Generalium horum actuum conclusiones possunt, si videatur, esse communes Nostris omnibus eodem anno defensuris; et publicis typis (si loci consuetudo ferat) excudi.

Certum conclusionum tempus. 11. Eorum, qui sunt hos actus habituri, unus in ultimam, si commode potest, reservetur hebdomadam, qua studia finienda sunt; alter in eam, qua scholæ rursus aperiendæ.

De actibus externorum. 12. Ad actus generales habendos aliqui quotannis invitentur externi, qui theologiæ curriculum in nostro gymnasio non exigua cum laude confecerint. Hujusmodi autem actus oportet esse ceteris solemniores, et quanto maximo Nostrorum, externorum doctorum, ac principum etiam virorum conventu celebrari.

Actibus qui præsideant. 13. Præsideant omnibus actibus professores, vel alterni, vel simul ambo, ita ut de suis uterque quæstionibus respondeat : præsidere etiam possunt alii doctores nostri.

Conclusionum numerus. 14. In quibuscumque actibus conclusiones singulæ non nimias quæstiones complectantur. Et in

generalibus quidem conclusiones sint numero fere quinquaginta. In peculiaribus fere viginti, duodecim vel quindecim in menstruis disputationibus; octo vel novem in hebdomadariis : nisi plures vel pauciores publicus academiæ mos exigat.

15. Responsurus conclusionem unam, aut alteram breviter (antequam ad disputationem veniatur) paulo quidem ornatius, sed theologico tamen more confirmet. *Respondens conclusiones confirmet.*

16. De menstruis et hebdomadariis disputationibus servanda diligenter curet, quæ in regulis professorum theologiæ ac philosophiæ præscribuntur. *Disputationes menstruæ et hebdomadariæ.*

17. Audiat aliquando præceptores, minimum semel in mense : interdum etiam commentarios legat a discipulis exceptos. Si quid animadversione dignum, vel ipse observaverit, vel audierit ab aliis; ubi id certo compererit, præceptorem perquam benigne et comiter admoneat; remque totam ad Rectorem, si necesse sit, deferat. *Audiendi et observandi præceptores.*

18. Idem servandum, cum in recognoscendis conclusionibus aliquid incideret, quod inter Præfectum et Præceptorem non conveniret: neque enim eo insciente conclusionem ullam aut delere aut immutare debet; ipsa vero immutatio fiet ceteris omnibus insciis, præter Rectorem. *Recognitio conclusionum.* Ord. pro stud. super. § 12.

19. Sub finem cursus philosophici, disputationes habeantur de universa philosophia : ad quas deligantur pauci, et egregie instructi, qui ejus loci dignitatem sustinere valeant, hoc est, qui multo plus quam mediocriter profecerint. *De actibus philosophicis.*

20. Hi seligendi sunt per examinatores tres, aut etiam plures inter illos qui de universa philosophia *Examen ultimum nostro-*

rum philosophorum. Congr. XII, decr. 22, § 4.

examinantur. Examinabunt autem semper Præfectus, et Præceptor proprius, quibus a Rectore addetur tertius ex reliquis Magistris, vel alius, qui recte id facere posse judicetur. Cum his tribus aderunt præterea saltem duo alii Professores a Rectore item eligendi, qui vicissim etiam mutari poterunt : vel si id fieri non possit, alii valde idonei, qui cum tribus examinatoribus suffragium scripto ferant; ita ut sint minimum quinque secreta suffragia : et ab omnibus rem omnino secretam servari oportet.

Alumnorum et convictorum.

21. Alumnos, seu Convictores, satis est examinari a suo Præfecto, et duobus philosophiæ repetitoribus; aut si ii defuerint, a doctioribus duobus theologiæ auditoribus ex Nostris, a Præfecto generali assignandis. Verum qui ab his judicati erunt idonei, non prius ad actum sese comparent, quam sui Præceptoris, ac Præfecti generalis judicio sint probati.

Publicum sit.

22. Hoc examen (a quo, et severe quidem agendo, nullus fere excipiendus e Nostris; et, si fieri potest, nullus etiam ex Alumnis et Convictoribus) publicum erit, nisi quid obstet : videlicet si Nostrorum est, coram omnibus nostris philosophiæ auditoribus; sin Alumnorum, seu Convictorum, coram omnibus sui collegii philosophis; sin externorum (qui tamen ut examen hoc subeant cogendi non sunt) coram omnibus externis philosophis saltem suæ classis.

Examinis tempus et forma.

23. Examinandi initium sub finem anni fiat, distributis diebus eo ordine, quem Rector, audito Præfecto et Præceptore, existimaverit commodis-

simum. Duret examen singulorum minimum una hora : eatque per omnes primarias materias, quas Præfectus tempestive ac secreto examinatoribus assignabit.

Ord. pro stud. super. § 11.

De tempore et forma actuum philosophicorum.

24. Porro philosophici actus totum scholarum tempus occupent minimum, vel mane, vel a prandio. Tres fere argumententur, quorum unus sit, ut plurimum, aliquis ex nostris Magistris, sive theologiæ, sive philosophiæ; vel doctor aliquis religiosus, aut externus. Conclusionum autem numerus ac ratio non discrepent ab eo, quod de theologicis generalibus statutum est regula 9, 10, 11 et 12.

Quibus actibus qui intersint.

25. Theologi non modo auditores, sed etiam Professores, curet Præfectus, ut intersint actibus theologicis, atque adeo philosophicis; et his philosophi : et Professores quidem argumentando, alacriorem ac solemniorem reddant disputationem. Adesse etiam omnes debebunt, cum magisterium erit, vel doctoratus in aliquem conferendus; quo in genere quid Præfectum præstare oporteat, Rectoris erit præscribere.

Qui ad argumentandum mittendi.

26. Cum Nostri vocantur ad disputandum ab externis, vel ad publicas academias, vel ad religiosorum conventus; ii potissimum mittendi erunt, qui biennium habent ad theologiam recolendam.

Præscribenda studendi ratio.

27. Et Nostris, et alumnis, et externis per Magistros non modo rationem studendi, repetendi, disputandi præscribat; sed etiam omne tempus ita distribuat, ut privati studii horas bene collocent.

Recognoscenda quæ publice recitantur.

28. Nihil publice domi forisve recitari patiatur, vel ab iis, qui ad gradus promoventur, vel ab iis,

qui actus tum generales, tum particulares habent, vel a rhetoricæ auditoribus, quod non ipse tempestive recognoverit et approbaverit.

Librorum delectus, et copia. p. 4, c. 6, § 7.

29. Curet ne scholastici libris, aut utilibus careant, aut abundent inutilibus. Quare mature Rectori suggerat, ne librorum, quibus in dies utimur, aut proximum in annum usuri sunt tum Nostri tum externi, copia desideretur.

Qui libri quibus distribuendi.

30. Theologiæ ac philosophiæ auditoribus non quoslibet, sed certos quosdam, Rectore conscio, ex Magistrorum consilio concedat libros; scilicet theologis præter auctorem in scholis prælegendum Summam S. Thomæ et commentarium vel alium auctorem selectum; Tridentinum item concilium et Bibliorum volumen, quorum lectio sit illis familiaris. An etiam aliquem ex Patribus aut historicis ecclesiasticis habere debeant, cum Rectore consideret. Philosophis vero præter auctorem scholasticum, alium probatum assignet, si videbitur. Theologis præterea ac philosophis omnibus librum aliquem ad humanitatis studia pertinentem distribuat; moneatque ut certis quibusdam temporibus legere, ubi commodum sit, non omittant.

p. 4, c. 6, M.

REGULÆ COMMUNES
OMNIBUS PROFESSORIBUS
SUPERIORUM FACULTATUM.

1. Feratur Præceptoris peculiaris intentio, tum in lectionibus, cum se occasio obtulerit, tum extra eas, ad auditores suos ad obsequium et amorem Dei, ac virtutum, quibus ei placere oportet, movendos; et ut omnia sua studia ad hunc finem referant.

Finis.
p. 4, c. 8, A, et c. 16, § 4.

2. Quod ut ad memoriam eis reducatur, ante lectionis initium dicat aliquis brevem orationem ad id institutam, quam Præceptor et discipuli omnes aperto capite attente audient; vel saltem ipse Præceptor signo Crucis se muniat aperto capite, et incipiat.

Orandum ante lectionem.
ibid. C.

3. Discipulos præterea juvet crebris apud Deum precibus, ac religiosis vitæ suæ exemplis. Exhortationes par erit non omittere saltem pridie solemniorum dierum, et cum paulo longiores vacationes conceduntur. Hortetur potissimum ad orandum Deum, ad excutiendam conscientiam vesperi, ad sacramenta pœnitentiæ et eucharistiæ frequenter ac rite obeunda; ad missam quotidie, concionem singulis diebus festis audiendam: ad vitandas noxias consuetudines, ad vitiorum detestationem, ad virtutes colendas christiano homine dignas.

Discipuli ad pietatem juvandi.
p. 4, c. 7, § 2, et c. 16, § 1, et A.

4. Præfecto studiorum in rebus, quæ ad studia et scholarum disciplinam spectant, obtemperet: conclusiones omnes antequam proponantur eidem

Præfecto obtemperandum.
Ord. pro studiis super. § 11.

tradat recognoscendas; neque librum ullum, aut scriptorem extraordinarium explicandum suscipiat, neque novam ullam docendi aut disputandi consuetudinem introducat.

In refellendo modestia. Congr. V. decr. 41, § 5.

5. In iis quæstionibus, in quibus liberum est quamcumque partem sequi, ita defendatur una pars, ut alterius etiam partis ac multo magis prioris Professoris, si contrarium docuerit, existimationi modeste ac benevole consulatur. Quin etiam, si conciliari possunt auctores, id ne negligatur, optandum est. Denique in nominandis aut confutandis auctoribus modeste se gerat.

Novitas opinionum fugienda. Congr. V, decr. 41, § 3.

6. In iis etiam, in quibus nullum fidei pietatisque periculum subest, nemo in rebus alicujus momenti novas introducat quæstiones, nec opinionem ullam, quæ idonei nullius auctoris sit, iis, qui præsunt, inconsultis; nec aliquid contra doctorum axiomata communemque scholarum sensum doceat : sequantur potius universi probatos maxime doctores, et quæ, prout temporum usus tulerit, recepta potissimum fuerint in catholicis academiis.

In alienis confutandis suisque probandis brevitas.

7. Opiniones inutiles, obsoletas, absurdas, manifesto falsas non adducat : nec in illis referendis ac refutandis nimis immoretur. Conclusiones non tam probare studeat argumentorum numero, quam pondere. Ad alienas materias non digrediatur ; neque e suis alias fusius, quam res postulat, alias alieno loco pertractet. Ne coacervet quæ objici possent; sed ex iis potissima breviter referat; nisi ex jactis fundamentis facile pateat eorum confutatio.

In auctoritatibus parcitas et fidelitas.

8. In afferendis doctorum auctoritatibus non sit nimius; si tamen habeat insigniorum auctorum te-

stimonia ad sententiam suam confirmandam, verba ipsa, quoad fieri potest, pauca tamen, et fideliter recitet; multo magis sacrarum Scripturarum, Conciliorum, sanctorum Patrum. E dignitate autem Magistri est nullum fere auctorem proferre, quem ipse non legerit.

9. Si quis citra dictationem ita docere potest, ut quæcumque scribenda sunt, commode valeant ab auditoribus excipi, is ne dictet, optandum : certe ita omnino dictent, ut non verbatim interposita mora, sed uno fere spiritu pronuntient; et si oportuerit, repetant totidem verbis : nec totam quæstionem dictent mox explicent; sed identidem dictent atque explicent vicissim. Sicubi vero in aliqua facultate prælegatur aliquis auctor, is sit solidioris ac securioris doctrinæ; neque id fiat inconsulto Provinciali. Ac tum quidem debebit nihilominus Professor aliquam quotannis quæstionem peculiarem a se concinnatam auditoribus tradere.

De dictando. p. 4, c. 14, § 1.

10. Ea quæ in auctoribus in promptu positis habentur, si afferenda sint, explicet potius, quam dictet : quin etiam auditores ad eos auctores, qui copiose et accurate materiam aliquam pertractarunt, rejiciat.

Discipuli quando ad auctores rejiciendi.

11. Lectionum rationem sæpius exigat curetque ut eæ repetantur. Post lectionem vero in schola vel prope scholam maneat saltem per quadrantem, ut possint ad eum interrogandum auditores accedere.

Repetitiones in schola. p. 4, c. 13, § 3.

12. Domi quoque quotidie præter sabbata, vacationes, et dies festos, hora una designanda, qua repetatur a nostris, et disputetur : ut ea ratione et ingenia magis exerceantur, et difficilia, quæ occur-

Repetitiones domi. p. 4, c. 6, § 8 et H, et c. 13, § 3 et D.

rent, magis elucidentur. Præmoneatur itaque unus aut alter ad repetendum memoriter non plus quam per quadrantem : postea argumentetur unus item, aut alter, totidem respondentibus : si quid vero temporis supersit, dubia proponantur : ut autem supersit, Magister argumentandi formam severe tueatur, et cum novi nihil affertur, præcidat argumentum.

Repetitiones generales. p. 4, c. 13, § 3, et D.

13. Sub finem anni ita instituendæ erunt repetitiones, ut, quantum fieri potest, omnes lectiones repetitæ sint, cum tempus vacationum advenerit.

Disputationes hebdomadariæ. p. 4, c. 6, § 10.

14. In sabbato, aliove, quem academiæ consuetudo exigit, die habeant in scholis disputationes per duas horas; longiores etiam, ubi sint magni externorum concursus. Quod si quam in hebdomadam duo festi dies[1], vel cum festo uno hebdomadaria vacatio incidat, non disputetur, sed legatur sabbato : id vero si tribus continuaretur hebdomadis, una interponatur disputatio.

Disputationes menstruæ. p. 4, c. 13, § 3.

15. Ubi receptus academiæ mos nihil obstat, singulis, præter tres menses æstivos ultimos, aut, si pauci sint auditores, alternis mensibus communes certo aliquo die disputationes, tum ante, tum post meridiem habeantur : quot fuerint Magistri, totidem auditores defendant singuli singulorum Magistrorum quæstiones.

Argumenta qui resumant.

16. Intersint disputationibus, quoad ejus fieri potest, alii quoque doctores nostri, professoresque, licet diversarum facultatum : qui quo magis concertatio ferveat, argumentorum quæ agitantur, vim urgeant : modo ne prosequendum suscipiant argumentum cui utiliter ac strenue adhuc argu-

mentans insistit. Id ipsum præstare liceat externis etiam doctoribus, atque adeo ad argumentandum ex instituto, nisi ea consuetudo alicubi minus probetur, invitari possunt.

Non disputent, nisi doctiores.

17. Ex auditoribus publice non disputent, nisi doctiores; ceteri privatim exerceantur, quoad ita instructi sint, ut eo loco non putentur indigni.

Disputationis cura.

18. Existimet disputationis diem non minus esse laboriosum fructuosumque, quam lectionis, omnemque disputationis utilitatem ac fervorem a se pendere : cui ita præsit, ut ipse videatur esse, qui in utroque concertatore concertet : collaudet, si quid afferatur boni, et attendere omnes jubeat : cum gravior aliqua proposita fuerit difficultas, suggerat subinde breve aliquid quo vel fulciat respondentem, vel argumentantem dirigat : neque diu taceat, neque semper loquatur, ut ipsi etiam discipuli promant, quod sciunt; ipse vero, quod depromptum fuerit, emendet, aut expoliat : disputantem progredi jubeat, dum difficultas vim obtinet; imo augeat ipse difficultatem, nec dissimulet, si is qui argumentatur, prorepserit ad aliud argumentum : non patiatur, vel argumentum pene solutum longius urgeri, vel responsionem non bene constantem diu sustineri; sed post aliquam concertationem rem totam breviter definiat et explanet. Si quid denique aliud uspiam in usu est, quo disputationes reddi soleant frequentiores ac ferventiores, id sedulo retinendum.

Cum bidello agendum.

19. Cum adjutore, seu bidello, a Rectore constituto, agat interdum, eumque de totius classis statu, et de externorum etiam auditorum diligentia

ac profectu percontetur; detque operam, ut idem suo munere fideliter et accurate fungatur.

Profectus studentium. p. 4, c. 6, § 6. 20. Sit denique in omnibus, divina aspirante gratia, diligens et assiduus, et profectus studentium tum in lectionibus, tum in aliis litterariis exercitationibus studiosus : non uni se magis, quam alteri p. 4, c. 13, § 3. familiarem ostendat : contemnat neminem; pauperum studiis æque ac divitum prospiciat; profectumque uniuscujusque e suis scholasticis speciatim procuret.

REGULÆ

PROFESSORIS SACRÆ SCRIPTURÆ.

Præcipua sensus litteralis cura. 1. Intelligat suas partes esse, divinas litteras juxta germanum litteralemque sensum, qui rectam in Deum fidem, bonorumque morum instituta confirmet, pie, docte, graviter explicare.

Et vulgatæ editionis. p. 4, c. 6, § 5. 2. Inter cetera, ad quæ ejus intentio feratur, illud præcipuum sit, ut versionem ab Ecclesia approbatam defendat.

Phrases sacræ Scripturæ observandæ, et inter se conferendæ. 3. Eum sensum ut assequatur, locutiones ac figuras sacrarum Scripturarum proprias observet : nec modo loci, quem in manibus habet, antecedentia et consequentia, sed alia quoque loca in quibus eadem phrasis idem, aut non idem valeat, solerter inter se conferat.

Hebræus græcusque textus. 4. Ex Hebræis Græcisque exemplaribus, quod usui fuerit, in eam rem proferat, breviter tamen; nec nisi cum vel ipsorum, latinæque editionis vulgatæ aliqua diversitas conciliationis indiget, vel

aliarum linguarum idiotismi ad majorem conferunt sive perspicuitatem, sive significationem.

5. Aliarum versionum sive latinarum aut vernacularum recentiorum, sive chaldaicæ, syriacæ, Theodotionis, Aquilæ, Symmachi, nec errores, nisi et insignes et in speciem probabiles suscipiat refellendos; nec ea vicissim prætereat, quæ latinæ editioni vulgatæ fideique nostræ mysteriis valde faveant, præsertim si fuerint apud LXX interpretes, de quibus honorifice semper loquendum est. *Aliis versionibus quomodo utendum.*

6. Si quem litteralem cujuspiam loci sensum esse significant pontificum, seu conciliorum, præsertim generalium, canones, eum omnino litteralem esse defendat; nec alios præterea litterales addat, nisi eximiis adductus conjecturis. Si quem etiam ad aliquod fidei dogma confirmandum ex instituto proferunt, eum quoque sensum, aut litteralem, aut mysticum, certum tamen esse doceat. *Pontificum et conciliorum expositiones tuendæ.*

7. Sanctorum Patrum vestigiis reverenter insistat : inter quos si de uno aliquo sensu litterali, vel allegorico conveniat, præsertim dum disertis verbis loquuntur, et ex proposito de scripturis, aut de dogmatibus disputant, ab eo non recedat : si non conveniat, ex eorum variis expositionibus eam præferat, in quam a multis jam annis Ecclesia magno consensu videtur propensior. *Patrum vestigiis insistendum.*

8. Quin etiam si quod est fidei dogma, quod fere quamplurimi Patres, aut theologi, e scripturis probare contendunt, id ipse probari inde posse non neget. *Fidei dogmata sacris litteris confirmanda.*

9. Si quid sit in Hebræorum rabbinis, quod vel *Rabbinis auc-*

toritas non conciliand a. pro latina editione vulgata, vel pro catholicis dogmatibus utiliter possit afferri; id ita afferat, ut illis propterea non conciliet auctoritatem, ne ad eos aliqui afficiantur, præsertim si fuerint ex iis, qui post Christi Domini tempora scripserunt.

In rebus, aut erroribus rabbinorum non laborandum. 10. In ceteris rabbinorum rebus conquirendis, aut etiam erroribus exagitandis, nisi valde celebres sint, non laboret : idemque servet in legendis quibusdam christianis interpretibus, qui plus nimio aut nimis temere ingenio suo indulserunt.

Non admodum punctis fidendum. 11. Imo neque punctis confidat admodum; sed diligenter expendat quomodo noster, vel Septuaginta, vel antiqui interpretes alii legerint, cum puncta non essent.

Brevitatis studium. 12. Initio anni regulas circa interpretationem S. Scripturæ breviter præmittat. In quolibet Scripturæ loco, nisi magnum sit ei moræ et operæ pretium, non hæreat nimium, ne lenti fiant progressus : quod maxime consequetur, si faciliora percurrat, vel etiam omittat.

Quæst. scholast. more non tractandæ. 13. Quæstiones sacrarum Scripturarum proprias scholastico more non tractet.

Chronologiæ, et his similibus quantum immorandum. 14. Chronologiæ, geographiæ antiquæ et archæologiæ explicandæ non inhæreat, nisi quantum locus ipse quem præ manibus habet exigit. Auctores quidem, qui de his copiose disserunt, opportunum erit indicare.

Nec allegoriis, et moralibus. 15. Allegorias, et moralia, si pervulgata non sint, et in sensu ipso litterali quodammodo nata videantur, atque ingeniosum ac perspicax aliquid præ se ferant, ne prætermittat: quæ ejusmodi non fuerint, significet tantum quibus ex Patribus depromi pos-

sint. Quæ tamen sacris concionibus usui esse possunt, indigitet.

16. Si quem incidat in locum, vel nobis cum hæreticis controversum, vel in theologicis concertationibus in utramque partem jactari solitum; exponat tantum, graviter tamen et strenue, præsertim si adversus hæreticos agat, quantum is locus ponderis habeat ad eam quæstionem definiendam; omittat cetera : ut instituti sui memor nihil aliud, quam sacras litteras docere videatur. *Nec controversiis.*

17. Ex novo et veteri Testamento, nisi aliud interdum satius esse judicetur, alternis annis explicet. *Novum et vetus Test. alternis annis explic.*

18. Inchoatum uno anno librum non extrahat in alterum, nisi gravem ob causam : imo ad eumdem librum interpretandum ne recurrat, nisi post explicatam majorem partem præcipuorum librorum. *Quotannis novus liber prælegendus.*

19. Præter repetitiones domi semel in hebdomada, lectiones etiam in refectorio interdum, ut Rector præscripserit, habeantur. *Repetitiones et lectiones domesticæ.*

20. Loco ordinariæ lectionis designetur interdum ex discipulis aliquis, qui ordinate et copiose locum aliquem e sacris litteris celebriorem explicet : contra quem, ubi absolverit, ex condiscipulis unus aut alter argumentetur, non aliunde tamen, quam ex variis sive sacræ Scripturæ locis, sive linguarum idiotismis, sive Patrum interpretationibus. *Prælectiones.*

REGULÆ
PROFESSORIS LINGUÆ HEBRÆÆ.

Interpretandi fidelitas.

1. Nihil antiquius habeat, quam ut prima ipsa sanctæ Scripturæ verba perquam integra fide interpretetur.

Vulgatæ defensio.

2. Inter cetera, ad quæ ejus intentio feratur, illud sit, ut versionem ab Ecclesia approbatam defendat.

Grammatica sacro textui jungenda.

3. Initio anni prima grammaticæ rudimenta explicet : deinde dum reliquas persequitur institutiones, aliquem sacræ Scripturæ librum ex facilioribus explanet.

Præcipua cura verborum.

4. Dum sacros libros interpretatur, non tam in rebus ac sententiis expendendis laboret, quam in vi ac potestate verborum, ac propriis ejus linguæ idiotismis, et in grammaticæ præceptis juxta germanum auctorum usum observandis.

Linguæ peregrinitas industria mollienda.

5. Ita se gerat in docendo, ut peregrinitas et asperitas ea, qua nonnullis linguæ hujus studium laborare videtur, sua industria leniatur.

Aliarum orientalium adjumenta.

6. Studeat denique adjumenta quærere ex aliis linguis orientalibus, quibus cognitio linguæ hebrææ perfici possit.

REGULÆ
PROFESSORIS THEOLOGIÆ.

Finis.

1. Sui muneris esse intelligat, solidam disputandi

subtilitatem ita cum orthodoxa fide ac pietate conjungere, ut huic in primis illa deserviat.

2. Sequantur Nostri omnino in scholastica Theologia doctrinam S. Thomæ, eumque ut doctorem proprium habeant: ponantque in eo omnem operam, ut auditores erga illum quam optime afficiantur. Non sic tamen S. Thomæ adstricti esse debere intelligantur, ut nulla prorsus in re ab eo recedere liceat; cum illi ipsi, qui se Thomistas maxime profitentur, aliquando ab eo recedant; nec arctius Nostros S. Thomæ alligari par sit, quam Thomistas ipsos.

S. Thomas sequendus. p. 4, c. 14. § 1. Congr. V. can. 9, et decr. 41 et 56, § 1 et 2.

3. Ergo de Conceptione B. Mariæ, ac de solemnitate votorum, defendant sententiam, hoc tempore communiter in Ecclesia receptam: et in quæstionibus mere philosophicis, aut etiam in iis quæ ad Scripturas et canones pertinent, licebit sequi etiam alios, qui eas facultates magis ex professo tractaverunt.

Cum qua exceptione. Congreg. V. decr. 41, § 1, et 56, § 3,

4. Si quando vel ambigua fuerit S. Thomæ sententia, vel in iis quæstionibus, quas S. Thomas forte non attigit, doctores catholici inter se non consenserint; licebit quamcumque partem sequi, ut dictum est in regulis communibus, regula quinta.

In dubiis utramvis partem sequi licet. Ib. decr. 41, § 5.

5. In docendo corroborandæ primum fidei, alendæque pietatis cura habeatur. Quare in iis quæstionibus, quas S. Thomas ex professo non tractat, nemo quidquam doceat, quod cum Ecclesiæ sensu receptisque traditionibus non bene conveniat, quodque aliquo modo solidæ pietatis firmitatem minuat. Quo pertinet, ut nec receptas jam, quam-

Fidei et pietatis cura. Ib. decr. 41, § 2.

vis congruentes tantum rationes, quibus fidei res probari solent, refellant; nec temere novas excogitent, nisi ex constantibus solidisque principiis.

Opiniones quæ catholicos offendunt, non asserendæ.
p. 4, c. 9, § 3; c. 15, § 3; p. 5, c. 2, § 2. Congr. V. decr. 41, § 4.

6. Quæ opiniones, cujuscumque auctoris sint, in aliqua provincia aut academia catholicos graviter offendere scirentur, eos ibi non doceat aut defendat. Ubi enim nec fidei doctrina, nec morum integritas in discrimen adducitur, prudens caritas exigit, ut Nostri se illis accommodent, cum quibus versantur.

Quadriennio cursus absolvendus.

7. Quadriennio totus theologiæ cursus absolvendus. Ordo vero tractatuum juxta quem theologia universa quadriennio tradi possit a duobus professoribus, is ferme erit.

Quæstionum divisio.

§ 1. Primus de Religione et Ecclesia ubi item de Concilio ac de Rom. Pont. et interserantur præcipua de locis theologis primo anno : secundo anno de Deo uno et Trino, ubi item de scientia Dei ac de prædestinatione : tertio anno de Deo creatore, angelis, hominis creatione et lapsu, et de Incarnatione Christi : quarto anno de eucharistia, pœnitentia, et indulgentiis ac de extrema unctione.

§ 2. Alter Professor primo anno de actibus humanis eorumque regulis, de virtutibus et vitiis in genere : secundo anno de virtutibus theologicis, de cardinalibus in specie, præsertim de jure et justitia, ac de virtute religionis : tertio anno de gratia, sacramentis in genere, et de baptismo et confirmatione in specie : quarto anno de ordine, matrimonio et quatuor novissimis.

Cujusque anni quæstiones absolvendæ.

8. Ex quæstionibus autem, quæ sibi explanandæ fuerint, singulas intra annum, cui adscriptæ sunt,

absolvat : si quas non poterit, prætermittat omnino, nec alium in annum rejiciat, sed auditores ad certum aliquem auctorem remittat.

9. Ut autem facilius in theologia scholastica hujusmodi progressus faciant, par est ut a quibusdam rerum generibus abstineant, quoad ejus fieri poterit : sunt autem in primis hæc quatuor. *A quibus quæstionibus abstinendum.*

§ 1. Unum genus quæstiones aut commentationes divinarum Scripturarum proprias complectitur. Has concedant interpreti Scripturarum. *A sacræ Scripturæ propriis.*

§ 2. Alterum genus in controversiis adversus hæreticos positum est : in quibus pertractandis, servent scholasticam potius quam historicam rationem, et satis esse putent, nisi quæstiones fusius essent tractandæ pro necessitate temporum et locorum, conclusionem quamlibet duobus aut tribus firmis munire fundamentis ; diluere etiam totidem fere præcipuas hæreticorum calumnias : in singulis tamen indicent auctorem aliquem, ex quo cetera promere possit, qui velit. *A controversiis.*

§ 3. In tertio genere sunt philosophicæ res, quas haudquaquam ex instituto tractent, nec tam disputent, quam vel ab aliis, vel a se explicatas indicent. *A philosophicis.*

§ 4. Ad quartum genus pertinent conscientiæ casus. In quo generalibus quibusdam rerum moralium principiis, de quibus disputari theologico more solet, contenti, subtiliorem illam ac minutiorem prætereant casuum explicationem. *A casibus conscientiæ.*

10. Si quando eadem quæstio ad varios theologiæ tractatus pertinere potest, inquirant sedulo, an fortasse ea, quæ sibi illo anno in suis tractatibus *Eadem non iteranda.*

locum habere posse videatur, jam alias auditoribus suis in eodem cursu exposita fuerit; ne pluries eadem cum auditorum fastidio ac temporis jactura repetantur.

Articuli S. Thomæ quomodo explicandi. 11. Sicubi ipsa S. Thomæ Summa in scholis explicetur, providendum ut suppleantur, quæ a S. Thoma non pertractata, his temporibus necessaria maxime sunt. Faciles S. Doctoris articuli percurrantur. In his prælecto titulo, mox vel indicetur breviter conclusio S. Thomæ, vel dicatur : S. Thomas respondet negando vel affirmando. In difficilioribus vero progrediendum erit hoc fere modo atque ordine. Explicetur primum articuli titulus, si quid habet obscuritatis : tum exponatur distinctio, si qua est, ex cujus membris conclusiones nascuntur : mox conclusio primaria S. Thomæ, atque aliæ deinceps ponantur; singulisque conclusionibus, nisi perspicuæ sint, adjiciatur aliqua ejusdem ratio : quæ etiam ita explicetur, ut intelligant auditores in distinctionibus ac rationibus S. Thomæ majorem inesse vim, quam prima fronte aliquando videatur.

Longiores tractatus non instituendi. 12. Explicato quolibet articulo, si res exigat, quæstionem instituat : non tamen longiorem ullum tractatum, nisi in iis materiis, quæ vel in S. Thoma non habentur, vel habentur quidem, sed utilius explicantur compendio.

Aut defendendus S. Thomas, aut quæstio omittenda. 13. Non satis est doctorum sententias referre, et suam reticere : sed defendat opinionem S. Thomæ, ut dictum est, vel quæstionem ipsam omittat.

Disputationes menstruæ. 14. In disputationibus menstruis, quibus totidem defendent, quot fuerint præceptores, terni fere

ante meridiem argumententur, totidem post meridiem, nisi quid obstet, quilibet adversus omnes defendentes : et quidem, si nihil impediat, qui mane responderit primo loco, a prandio secundo respondeat.

REGULÆ

PROFESSORIS HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ.

1. Eo consilio eaque solertia Ecclesiæ historiam pertractare studeat, ut suis auditoribus theologiæ studium facilius reddat, et fidei dogmata, et canones eorum mentibus altius imprimantur. *Finis.*

2. Illud imprimis curet, ut omnia clare et accurate exponat, ad quod juvabit chronologiæ et geographiæ notiones in memoriam revocare. *Historiæ subsidia adhibenda.*

3. Ex unoquoque seculo illa omnia quæ necessaria et opportuna videbuntur, explicet, leviora prætereat vel obiter attingat. In rebus vero majoris momenti indicet etiam auctores, qui eas solide ac copiose explanarunt, ut illos discipuli consulere possint. *Quæ tractanda.*

4. Accurate demonstret jura Ecclesiæ ejusque Capitis antiquitati esse innixa, ostendatque mera esse commenta, quæ de novitate hujusmodi jurium novatores scripserunt. *Jura ecclesiæ defendenda*

5. E fontibus sinceris hauriat quod tradit, auctorum ipsorum verbis, si facile fieri potest, utatur : illos vero a novatoribus sæpe fuisse corruptos ostendat. *Fontes sinceri adeundi.*

6. In examinanda scriptorum factorumque au- *Quæ critica adhibenda.*

ctoritate artem criticam adhibeat omnibus quidem præjudiciis liberam, sed eamdem tamen æquam ac moderatam.

Dogmatibus et canonibus explicandis non immorandum.

7. Quæstiones quæ ad dogma vel ad canones pertinent, ipse non tractet, sed propriis Professoribus relinquat : ad se autem spectare sciat illas historice tantum percurrere et factis ipsis comprobare.

Disciplinæ ecclesiasticæ vicissitudines indicandæ.

8. Declaret quomodo Ecclesia in seculorum decursu quædam quæ disciplinam suam spectant, constanter servaverit, quædam pro necessitate et utilitate fidelium sapienter mutaverit.

Quomodo tractanda historia particularium ecclesiarum.

9. Ad ecclesias particulares, concilia nationalia et provincialia descendat, quantum necessitas exigit. Antiquitates vero, concilia et alia ad regionem, ubi Professor docet, spectantia explicare oportebit.

Cursus universi duratio.

10. Cursus universus intra biennium, si fieri potest, coarcetur, aut certe quadriennium non excedat.

Repetitiones et prælectiones.

11. Historiæ repetitiones saltem decimo quinto die fiant, prout Rector statuerit : et cum theologiæ auditores menstruas disputationes habent, propositionem de historia vel disciplina ecclesiastica conclusionibus semper adjungant, vel dissertationem scripto exaratam prælegant, adversus quam etiam aliqui argumententur.

REGULÆ

PROFESSORIS JURIS CANONICI.

1. Ejus scopus præcipuus sit rite explicare leges ecclesiasticas et, quantum opus est, defendere earum justitiam et auctoritatem. *Finis.*

2. Biennio fere cursum absolvat, ita ut pro more regionum, uno anno lib. I, II et V, decretalium, altero lib. III et IV explicet; vel consimili divisione uno anno agat de personis, judiciis et pœnis; altero de rebus. *Quæstionum distributio.*

3. Licet illius cathedræ proprium non sit tractare quæ ad theologiam et ad jus publicum pertinent, opportunum tamen est ut in hujusmodi quæstionibus tantum hæreat, quantum temporis ratio permittit, et recta canonum interpretatio pro locorum necessitate exigit. *Quomodo immorandum quæstionibus dogmaticis et juris publici.*

4. Plerumque extra scholasticam formam quæstiones evolvantur, et opportunis locis casus aliqui subnectantur ab auditoribus solvendi. *Docendi modus.*

5. Alternis saltem hebdomadibus habeatur repetitio, et menstruis disputationibus conclusio aliqua vel scripta dissertatio de jure canonico adjungatur. *Repetitiones et dissertationes.*

REGULÆ

PROFESSORIS THEOLOGIÆ MORALIS.

Finis.

1. Eo suam omnem operam, atque industriam conferre studeat, ut peritos parochos, seu sacramentorum administratores instituat.

Quæstionum distributio.

2. Primo anno explicet tractatus de actibus humanis, de conscientia, de legibus, de peccatis, de decalogo, excepto septimo præcepto : altero anno tractatus de septimo præcepto, in quo aget de contractibus, dein de sacramentis, de censuris, de hominum statibus atque officiis : leviter semper attingendo quæ minoris momenti aut non ita propria esse videantur.

A theologicis quatenus abstinendum.

3. Etiamsi a theologicis rebus, quæ vix ullam habent cum casibus necessariam connexionem, penitus abstinere necesse sit : æquum tamen est interdum theologica quædam, a quibus casuum doctrina pendet, brevissima definitione perstringere, ut quid character, et quotuplex sit, quid peccatum mortale, aut veniale, quid consensus, et horum similia.

Quæstionum ratio et modus.

4. Citra scholasticum apparatum unaquæque difficultas evolvatur per dubitationes et conclusiones : in quibus confirmandis seligantur ad summum duæ tresve rationes, nec plus æquo auctoritates coacerventur : unicuique autem generali præcepto, seu regulæ, subjiciantur exempli gratia tres circiter peculiares casus.

Probabilis

5. Ita suas confirmet opiniones, ut si qua alia

fuerit probabilis, et bonis auctoribus munita, eam etiam probabilem esse significet. *opinio significanda.*

6. Quolibet sabbato, prætermissa lectione, per duas horas, vel aliquanto minus, pro arbitrio Provincialis, et discipulorum numero, de propositis conclusionibus disputetur in schola coram Magistro : in ea vero disputatione interrogationibus potissimum agatur, ut vel exigatur explanatio alicujus difficultatis; vel novus casus, mutata circumstantia aliqua, proponatur; vel alicui conclusioni opponatur canon, seu doctor ex primariis; seu nonnulla brevis argumentatio, quo res plus habeat dignitatis; temperate tamen, et longe infra philosophicam consuetudinem. *Hebdomadaria disputatio*

7. Cum illis qui theologiæ per quadriennium non vacant, sufficiens tamen dogmatum notitia tradi debeat ex decr. 16. Congr. XXI, ut utilem in sacro ministerio laborem ponere possint, illud in universum tenendum est illi qui ad hujusmodi compendium explicandum destinabitur : 1. Ut ea tradat quæ Provincialis judicio pro regionum ac temporum diversitate magis necessaria aut utilia videbuntur. 2. Ut non cum rigore scholastico in quæstionibus procedat, sed ad normam reg. 4 eas evolvat atque confirmet. 3. Ut habeat lectionem hujusmodi quotidie saltem per horam. 4. Ut repetitiones et exercitationes tum quotidianæ tum hebdomadariæ fiant, eodem fere modo ac de moralibus dictum est supra reg. 6. *Tradenda sufficiens dogmatum notitia.* Congr. XXI, decr. 16.

8. Si ipse theologiæ moralis Professor casuum collationi a Rectore ex Provincialis præscripto præficiatur, hunc ordinem teneat : primum ma- *Domesticæ collationis forma.*

teriam aliquam, de qua disserendum sit, proponat; et interdum etiam aliquid pertinens ad usum, ut de modo interrogandi pœnitentem, remedia, ac pœnitentias imponendi, et horum similibus. Deinde ejus materiæ præcipua capita ac fundamenta ipsemet aperiat breviter, ut generalem quamdam notitiam, ac tamquam lucem in omnes illius tractationis partes præbeat. Tum de proposita materia tres quatuorve casus seligat, quos in collationum loco jubeat affigi, notato die, quo excutiendi sint.

Privatum studium.

9. De his casibus propositis consulant aliqui privato studio singuli singulos auctores a Præside distributos.

Exponendæ et disputandæ sententiæ.

10. Postquam convenerint, primum utile esset a singulis, quid suus doctor habeat, quam brevissime referri; tum qui præest interroget fere tres (quos satius est tempestive præmoneri, et vicissim variari) quid sentiant de primo casu : postea ex his, quæ dicta sunt ab illis, colligat ipse doctrinam tutiorem et probabiliorem : eodem deinde ordine casum secundum, et reliquos deinceps eadem ratione excutiat. Illis casibus sic explicatis a Præside quam brevissime, et eo modo, qui servandus est in disputationibus casuum, proponantur iisdem de rebus dubitationes; respondente uno ex præmonitis, et ipso tandem, quid sentiendum sit, ad extremum edocente.

Extraordinaria collationum materia.

11. Si quid vero alicui occurrat extra ordinariam harum collationum materiam, deferatur, si nihil obstat, ad Præsidem, ut in proxime futura collatione agitetur.

REGULÆ

PROFESSORIS PHILOSOPHIÆ.

1. Quoniam philosophia ingenia disponit ad theologiam aliasque facultates, et ad perfectam cognitionem et usum illarum inservit, et per se ipsam ad intellectum excolendum, et consequenter voluntatem perficiendam juvat, eam, qua par est diligentia, in omnibus sincere honorem et gloriam Dei quærendo, Præceptor ita tractet, ut auditores suos ad alias scientias, potissimum vero ad theologiam præparet, contra novatorum errores armis veritatis muniat, maximeque ad cognitionem excitet sui Creatoris. *Finis.*

2. Universam philosophiam biennio aut triennio absolvat, in quo voluntatem Provincialis exquiret, cujus erit id quod in unoquoque collegio expediat, providere. *Tempus.*

3. Primo igitur anno tradetur logica, metaphysica et mathesis : secundo physica et philosophia moralis : in tertio tractabuntur illæ physicæ ac metaphysicæ quæstiones, quæ aut tractatæ in biennio non sunt aut ampliori explicatione indigent, et mathesis sublimior. *Divisio.*

4. Nusquam vero cursus absolvatur, antequam venerint aut valde proximæ sint vacationes, quæ sub finem anni dari solent.

5. In rebus alicujus momenti a doctrina quam ubique academiæ probant, non recedat. Orthodoxam fidem pro viribus defendat, adversus quam, si *Opinionum delectus.*

qua sint cujusvis philosophi systemata et argumenta, strenue refellere studeat. Denique in opinionum delectu meminerit theologiam facem præferre debere.

Auctores male de fide christiana meriti. 6. Philosophos male de christiana religione meritos non sine magno delectu aut legat aut in scholis proferat; caveatque ne erga illos afficiantur discipuli : si quid boni ex ipsis proferendum sit, sine laude proferat et, si fieri potest, id eos aliunde sumpsisse demonstret.

S. Thomas. 7. Contra vero de S. Thoma numquam non loquatur honorifice; libentibus illum animis, cum oporteat, sequendo; aut reverenter ac gravate, si quando minus placeat, deserendo.

Termini scholastici explicandi. 8. Quamvis eæ fugiendæ sint voces, quibus quæ res subjiciantur, facile intelligi non possit, sermonem tamen scholasticorum eos non ignorare necesse est, qui theologiæ deinde vacabunt.

Repetitiones quotidianæ. 9. Tempore a Rectore constituto, aliqui inter se (circiter deni) audita quotidie recolant per semihoram, uno aliquo ex condiscipulis, e Societate, si fieri potest, singulis decuriis præposito.

Disputationes menstruæ. 10. Disputationes menstruæ fiant, in quibus defendens unam aut alteram conclusionem breviter et philosophice confirmabit, et præter aliquem ex Professoribus, qui ad argumentandum invitabitur, discipuli superioris scholæ primum disputent cum discipulis inferioris, dein discipuli ejusdem scholæ inter se.

Quæ disputationes pro logicis. 11. Quo tempore prima logicæ elementa præceptor tradit, nec ipse nec ejus auditores ad has disputationes conveniant. Imo prima aut altera heb-

domada logici nihil disputent, una fere rerum explanatione contenti : ex quo tempore poterunt in sua schola defendere theses aliquas die sabbati.

12. Ubi non est nisi unus philosophiæ professor, ter aut quater in anno instituat aliquas disputationes festo aliove feriato die; idque ea ratione, ut non infructuosus inde studiis nostris fervor accedat.

Forma dialectica seu scholastica in disputationibus conservanda.

13. Sic ab ipso logicæ initio juvenes instituantur, ut nihil eos magis pudeat in disputando, quam a formæ ratione deflexisse : nihil ab illis severius exigat Præceptor, quam disputandi leges ac statas vices. Itaque qui respondet, repetat primum totam argumentationem, nihil ad singulas propositiones respondendo, tum iterum propositiones, addatque *concedo* vel *nego majorem*, *minorem*, *consequentiam :* interdum etiam distinguat : declarationes autem vel rationes, quæ allegari solent, invitis non obtrudat.

Vitandi in disputatione abusus.

14. Ut in hac scholastica forma, quæ adeo utilis ac necessaria est ad veritatem inveniendam confirmandamque, ad refellendos errores, recte procedatur, curet Magister, ut disciplui non objiciant nisi seria ac solida, verbis claris ac præcisis utantur, medium terminum in unius extensione difficultatis mutare non audeant : quod si sufficiens data fuerit solutio, caveat diligenter ne ad inutiles cavillationes aliquando declinent, sed potius extra formam objectiones solutionesque dilucide exponantur ut, veritas inde pateat et confirmetur.

PRO LOGICA.

Introductio ad philosophiam præmittenda.

15. Antequam logicam explicet, introductionem quamdam ad philosophiam præmittat ipsius, philosophiæ historiam et utilitatem breviter tradendo.

Quæ materia tractanda. Ideæ.

16. De ideis ita tractet ut singularum inter se differentiam clare demonstret, legesque de earum usu præscribat. Earum signa et præcipue vocabulorum originem, usum abusumque declaret.

Judicia et propositiones.

17. Judicii notionem assignet et propositionum diversitatem, singularumque vim accurate describat. Definitionis divisionisque leges explicet.

Ratiocinia.

18. Ratiocinationis leges convenienter explanet, species argumentationum et præsertim syllogismorum aperiat, suosque discipulos in argumentando diligenter exerceat.

Criteria veritatis fuse explicanda.

19. De veritate ac falsitate ita eos instruat ut leges clare percipiant, quibus verum a falso discerni potest. Indicia igitur seu criteria veritatis, eorumque fontes et characteres fuse ac solide exponat.

Demonstrationis species et regulæ generales criticæ et hermeneuticæ tradendæ.

20. Scientiam et fidem, opinionem, ignorantiam et errorem recte dignoscere faciat; demonstrationis species legesque, regulas generales artis criticæ et hermeneuticæ, ea demum omnia pertractet quæ ad cognoscendum tuendumque veritatem ducunt.

PRO METAPHYSICA.

Quæ materia tractanda. Ontologia.

21. In prima parte, quæ ontologia dicitur, explicentur prima demonstrationis principia, proprietates et species entium maxime universales, attributa,

modi, relationes etc. substantia, accidens, vis : principia et causæ ; spatium, locus, duratio, tempus ; motus etc.

22. In cosmologia tractetur de origine mundi, de corporibus eorumque elementis, de perfectione mundi, de natura ejusque legibus, de effectibus supernaturalibus, et de criteriis veri miraculi : ita tamen, ut notionibus generalibus traditis, nec quæ ad revelationem nec quæ ad physicam pertinent, hic afferantur. *Cosmologia.*

23. Ad psychologiam pertinet explicatio de essentia animæ humanæ ejusque facultatibus. Tractet igitur de sensationibus, imaginatione, memoria, de natura intellectus et rationis, de facultate appetendi et aversandi, de spontaneo, voluntario et libero, de libertate animæ humanæ. Declaret essentiale animam inter et corpus discrimen ; simplicitatem, spiritualitatem et immortalitatem animæ. Quæstiones de sede animæ ejusque cum corpore commercio, de idearum natura ac origine, de anima brutorum, expositis celebriorum philosophorum placitis, percurrat. *Psychologia.*

24. In theologia naturali eorum peculiarem curam habeat, qui in theologiam scholasticam non incumbent ; ut de Deo, ejus existentia et attributis, de necessitate revelationis, de religionis christianæ veritate et credibilitate solide instruantur : nisi forte quæ ad religionem pertinent commodius in philosophia morali tractari posse viderentur. *Theologia naturalis.*

PRO PHILOSOPHIA MORALI.

In philosophia morali ad theologicas quæstiones non digrediendum.

25. Cum hujus cathedræ proprium sit doctrinam moralem ex argumentis rationis docte et graviter explicare, ad quæstiones mere theologicas ne digrediatur, quin propterea abs re fuerit aliquid ex revelatione opportune et breviter confirmare.

Quæ materia tractanda.

26. Suppositis quæstionibus in metaphysica pertractatis, agat de fine hominis particulari seu beatudine, de moralitate actionum humanarum, quatenus ad præcepta morum rite intelligenda sunt necessaria : tum de lege naturali ejusque proprietatibus, de officiis hominis in genere et specie erga Deum, erga proximum, erga seipsum.

Principia juris publici explicanda.

27. Circa finem cursus explicabit principia de jure publico : quæ materiæ, ne dilatæ forte omittantur, poterunt etiam, si id alicubi opportunius videretur, post prævias notiones pertractari.

Repetitiones.

28. Ethicæ repetitiones saltem decimo quinto quoque die habeantur, prout Rector statuerit. In menstruis etiam disputationibus aliquæ conclusiones ex philosophia morali semper adjiciantur.

Cursus intra annum absolvendus.

29. Totum cursum intra annum, nisi aliud academiæ mos postularet, absolvat.

PRO PHYSICA.

Quæ materia tractanda.

30. Professoris physicæ est, præmissis notionibus generalibus de corporum proprietatibus, explicare dynamicam, mechanicam, hydrostaticam, hy-

draulicam, aerostaticam, pneumaticam et quæ ad hæc referuntur : elementa astronomiæ : tractatus de luce, de calore, de electricitate, de magnetismo, et si videbitur de meteoris.

31. Chemiam, ubi unus est tantum physicæ Professor, brevius pertractet. *Quatenus chemia tractanda.*

32. Ut facilius has disciplinas addiscant auditores, tractatus suos distinguat potius propositionibus, corollariis etc. quam historico more percurrat. *Tractatus per propositiones, etc. distinguendi.*

33. Propositionum probationes adhibeat rei accommodatas, easque desumat tum ex experimentis, tum ex mathesi (non tamen sublimiori, nisi in tertio anno). Itaque non sic omnia ad calculum redigat, ut nullus fere experimentis locus remaneat, nec experimentis ita insistat, ut pure experimentalis scientia videatur. *Probationes ex mathesi et ab experimentis pro opportunitate desumendæ.*

34. Theorias, systemata et hypotheses ita exponat, ut quis sit in singulis certitudinis aut probabilitatis gradus appareat. *Distinctio adhibenda inter theor., systemata, etc.*

35. Cum hæc facultas in dies nova incrementa accipiat, sui officii esse ducat Professor recentiora inventa cognoscere, ut in prælectionibus cum ipsa scientia progredi possit. *Professori cum ipsa scientia progrediendum.*

36. Repetitiones et disputationes fiant modo huic scientiæ convenienti, scilicet propositiones demonstrando et proponendo difficultates ac problemata physica, phænomena naturalia et experimenta explicando. *Quæ repetitionum forma adhibenda.*

37. Historiæ naturalis, ubi Superiori videbitur opportunum, elementa tradere poterit. *Historia naturalis.*

38. Sicubi mechanicam, astronomiam, chemiam et alia similia in specialibus scholis Nostri docere *Scholæ speciales mechanicæ, etc.*

debeant, sequantur Superioris ductum et academiæ morem.

Profanas scientias Professor religiose tractet.

39. Denique in his omnibus meminerit profanas scientias religiose tractari debere, ut *invisibilia Dei per ea quæ facta sunt*, *intellecta conspiciantur;* hinc fidei veritates, data occasione, ex physica confirmare studeat, quin tamen ad theologica, metaphysica aut S. Scripturæ expositiones excurrat.

PRO MATHESI.

Quæ materia tractanda.

40. Philosophis primi anni explicet quotidie, saltem per horam, ea omnia quæ necessaria ad physicam in sequenti anno addiscendam videbuntur.

Primo anno.

41. Itaque algebram, geometriam et trigonometriam planam, et quantum fieri potest sphæricam, ac sectiones conicas, ita percurrat, ut solidum in iis discipuli fundamentum ponant ad altiora addiscenda. Ubi vero aliquid ex hujusmodi in inferioribus scholis jam pertractatum fuerit, sufficiet illud initio recolere et dein ad superiora progredi.

Secundo et tertio anno.

42. Altero et tertio etiam anno (ubi opportunum fuerit) explicabit geometriam analyticam, et calculum differentialem integralemque : neminem vero ad hæc studia admittat qui non sit in tractatibus primi anni bene versatus.

Repetitionum tempus.

43. Decimo quinto saltem die, idque fere sabbato, prælectionis loco præcipua quæque per id tempus explicata repetantur.

Et formä.

44. In his classibus, ubi solitis ceterarum disputationibus non est locus, celebrentur aliquoties intra

annum solemniora exercitia, ad quæ Nostros convenire et externos invitari oporteret : et ipsis liceat Professoribus nostris et externis difficultates proponere ac explicationes probationesque quæstionis propositæ postulare.

REGULÆ

PRÆFECTI STUDIORUM INFERIORUM.

1. Intelligat se ad id esse delectum, ut omni ope atque opera Rectorem adjuvet, in scholis nostris ita regendis ac moderandis, ut qui eas frequentant non minus quam in bonis artibus, in vitæ probitate proficiant. *Finis.* p. 4, c. 7, § 1, et c. 16, § 4.

2. In rebus quæ ad morum disciplinam in scholis nostris pertinent, Rectorem tantum; in iis vero quæ ad studia, generalem studiorum Præfectum consulat : ab eorum præscripto non recedat : nullam consuetudinem aut receptam tollat, aut novam introducat. *Subordinatio generali Præfecto.*

3. Eidem Præfecto quidquid ab auditoribus rhetoricæ et inferiorum facultatum publice domi forisque declamabitur, tradi curet recognoscendum. Ea vero, quæ celeberrimis aliquot diebus propalam collocantur, ut carmina, et aliæ scriptiones, a duobus per Rectorem designandis legantur omnia, atque optima seligantur. *Declamationes a quo probandæ.*

4. Regulas Magistrorum inferiorum et auditorum habeat, et perinde ac suas sedulo curet observandas. Magistros ipsos juvet ac dirigat, maximeque caveat ne quid apud alios, præsertim vero disci- *Magistri observandi et juvandi.*

pulos, de eorum existimatione atque auctoritate detrahatur.

Una docendi ratio.

5. Magnopere caveat, ut novi Præceptores decessorum suorum docendi morem, et alias consuetudines, a nostra tamen ratione non alienas, sedulo retineant; quo minus externi frequentem Magistrorum mutationem incusent.

Scholæ visendæ.

6. Quintodecimo quoque die minimum singulos docentes audiat: observet, an doctrinæ christianæ debitum tempus atque operam tribuant, an quantum satis est in suo penso tum persolvendo, tum recolendo progrediantur; an denique cum discipulis decore ac laudabiliter se in rebus omnibus gerant.

Feriati dies et horarum mutatio.

7. Tum festos dies, et vacationes, sive provinciis omnibus communes, sive suæ proprias, præsertim hebdomadarias; tum horas, quibus quoque anni tempore inchoandæ scholæ sint ac finiendæ, mature cognoscat, Magistrisque significet : quando item discipuli ad publicas supplicationes aliaque id genus dimittendi, aut aliquid extra ordinem agere jubendi, seu vetandi.

Quinque scholarum gradus.

8. § 1. Caveat ne gradus, quibus quinque scholæ inferiores, videlicet rhetorica, humanitas, et tres grammaticæ constant, ulla ratione permisceantur, ut, si quando classis aliqua ob multitudinem discipulorum, ex Provincialis præscripto, geminetur, eumdem utraque gradum retineat : et si quando plures in una classe ordines statuantur, iis gradibus respondeant, qui in regulis Professorum describuntur.

Divisio gram-

§ 2. Quæ distinctio quo melius faciliusque ser-

vetur, omnia grammaticæ præcepta tres in libros dividenda sunt, quorum singuli singularum scholarum sunt proprii.

matices in tres libros.

§ 3. Cujusque classis librum Magister primo fere semestri absolvet, altero a capite repetet. Quoniam vero infimæ classis liber major est, quam explanari uno anno ac recoli totus possit, ideo bifariam dividitur. Et expediret quidem pueros non admittere, nisi in prima parte bene instructos, ut omnibus secunda pars, sicut ceteris classibus, uno anno explicaretur et repeteretur. Verum ubi id fieri non poterit, hæc infima classis dividenda erit in duos ordines, quorum uni prima pars libri, alteri secunda primo fere semestri prælegatur; secundo vero semestri utraque ab initio repetatur : quæ sicubi geminetur, cum in ea duplex sit ordo, unus poterit Magister inferiorem ordinem docere, alter superiorem.

Infimæ classis geminus ordo.

§ 4. Hujus repetitionis duplex erit utilitas, prima, quod altius inhærebunt, quæ sæpius fuerint iterata; altera, ut si qui sint præstanti ingenio, celerius quam ceteri cursum conficiant, cum singulis semestribus possint ascendere.

Repetitionis utilitas.

§ 5. Ubi igitur quinque scholæ sunt, serventur in singulis singuli gradus eo modo, quo descripti sunt in regulis Magistrorum : nec in ulla earum plus quam unus ordo, excepta infima, permittatur.

Collegium quinque classium.

§ 6. Ubi sunt quatuor scholæ, vel, sublata rhetorica, ceteræ quatuor nihil differant ab iis quas modo diximus; vel, quod magis placet, suprema sit rhetorica, servetque prorsus gradum in regulis Professoris rhetoricæ descriptum; altera sit huma-

Quatuor.

nitatis, itemque servet gradum in regulis Professoris expressum; tertia in duos secetur ordines, quorum superior supremæ classi grammaticæ respondeat, inferior mediæ; quarta denique respondebit infimæ classi; duosque in ordines, ut in ejus regulis dicitur, tribui poterit : si superior tantum ordo admittatur, tertia unum tantum gradum teneat, sitque suprema grammaticæ; quarta vero duos, sitque media et infima.

Trium.

§ 7. Ubi sunt tres scholæ, duæ inferiores retineant gradum modo præscriptum duabus ultimis in collegio quatuor classium; suprema vero vel sit pura humanitas, vel in duos dividatur ordines, quorum superior rhetoricæ, inferior humanitati respondeat. Atqui ordo superior non introducetur, nisi consulto Rectore, cum bonus numerus discipulorum erit, qui ejus ordinis sint capaces, atque ita, ut Magister studio et curæ inferiori ordini debitæ nullo modo desit.

Duarum.

§ 8. Ubi sunt duæ scholæ, inferior duos habeat ordines, quorum alter supremo ordini infimæ classis, alter mediæ classi; superior item duos, quorum alter supremæ classi grammaticæ, alter humanitati respondeat.

Repetitio pensi in scholis duorum ordinum.

§ 9. In his etiam scholis, ubi est ordo geminus, eadem erit pro utroque ordine, quæ dicta est § 3, annui pensi repetitio. Et quidem, ubi fieri posset, ut utrique sua cuique pars primo semestri explicaretur, secundo iteraretur; discipuli per biennium in eadem classe æque progrederentur atque in duabus, quæ singulis constarent ordinibus : verum ubi id difficilius videatur, plus etiam erit temporis tribuendum.

§ 10. Hoc ut obtineri possit in his scholis, in quibus ordo erit geminus, omnia præter grammaticæ prælectionem erunt omnibus communia. Ac primum quidem auctorum prælectio communis erit, ita ut faciliora ab inferiore, difficiliora a superiore ordine reposcantur. Deinde thema etiam unicum dari poterit, ita ut totum ordo superior excipiat, inferior primam solum, vel ultimam partem, quæ sit præceptis illi explicatis accommodata. Denique exercitationes et concertationes plerumque omnibus communes esse possunt. Sola ergo grammaticæ prælectio distincta cum sit, aut alternis diebus singulis ordinibus, aut, tempore bifariam diviso, sua utrique quotidie explicabitur, recoleturve. *Quæ ibidem communia, quæ propria.*

§ 11. Historiam, geographiam, matheseos elementa et si qua alia in his scholis tradi solent, consulto Provinciali ita distribuat, ut unusquisque Magister materiam sibi assignatam rite et commode possit absolvere. *Accessoriæ disciplinæ.*

§ 12. Ubi scholæ elementares (vulgo abecedarii) fuerint, sciat sibi earum curam demandatam esse, utque pueri ad pietatem et litteras alantur, Magistros visitet et regularum observationem ab omnibus exigat. *Scholæ elementares.*

9. Nullum, quoad ejus fieri potest, in discipulorum numerum referat, qui non adducatur a parentibus, aliisve quibus curæ sit; aut quem ipse non noverit; aut de quo facile non possit ab aliis sibi jam notis edoceri. Neminem vero, eo quod ignobilis sit aut pauper, excludat. *Novi discipuli.*

10. Eos, qui de novo adveniunt, in hunc fere *Eorum examen.*

modum examinet : roget quænam studia coluerint, quatenus ; deinde seorsim aliquid scribere, certo argumento proposito, jubeat : nonnulla item præcepta facultatum, quibus studuerint, exigat; breves aliquas sententias, sive latine convertendas, sive, si sit opus, e scriptore quopiam interpretandas, proponat.

Admissio.

11. Quos probe instructos et bonorum morum aut indolis esse cognoverit, admittat; iisque regulas auditorum nostrorum ostendat, ut quales se esse oporteat, norint. Eorum nomen, cognomen, patriam, ætatem, parentes, aut eos in quorum cura sunt, ecquis discipulorum noverit eorum domos, in libro scribat; diemque et annum quo quisque admissus est, adnotet. Demum unumquemque in ea classe, et cum eo præceptore collocet, qui ipsi conveniat; ut superiore dignus potius, quam sua indignus videri possit.

Qui non admittendi.

12. In ultimam classem fere neque admittat juvenes ætate provectos, neque puerulos nimium teneros, nisi admodum idoneos; etiam si probæ tantum educationis gratia mitterentur.

Promotio.

13. Generalis solemnisque promotio semel in anno post anniversarias vacationes facienda est. Si qui tamen longe excellant, atque in superiore schola magis quam in sua profecturi videantur (quod inspiciendis catalogis, rogandisque Magistris cognoscet) nequaquam detineantur, sed quocumque anni tempore post examen ascendant. Quamquam a suprema grammatica ad humanitatem et ab humanitate ad rhetoricam vix patet ascensus.

Ad examen scribendum.

14. Ad examen semel, aut, si opus sit, iterum ab omnibus classibus soluta oratione; a suprema vero

grammaticæ, et humanitate semel etiam carmine, et, si videatur, semel græce aliquo dierum intervallo in schola scribendum est.

15. Efficiat ut, biduo vel triduo ante examen, Magistri scribendum esse examinis causa denuntient : scribendique ad examen leges in fine harum regularum positæ singulis in classibus recitentur. *Examinis leges recitandæ.*

16. Scribentibus præsit ipse Præfectus, aut alius, quem ipse sibi substituerit : qui, quo die scribendum est, signo dato, argumentum breve potius quam longum tradat. *Præfectus præsit.*

17. Compositiones in fasciculum ordine alphabeti conjectas apud se habeat; et, si nihil impediat, dividat examinatoribus, ut, si videatur, legere, et errata in margine notare possint. *Compositiones tribuendæ examinatoribus.*

18. Examinatores tres esse oportet. Unus erit ut plurimum ipse Præfectus ; alios duos rerum humaniorum bene peritos, qui, si fieri potest, Magistri non sint, Rector cum Præfecto constituet. In decernendo autem plura horum trium suffragia spectabuntur. Ubi vero ingens est numerus, duo aut plura examinatorum ternaria constitui nihil vetat. *Examinatores.*

19. Terni ad examen, aut etiam plures ex classibus præsertim inferioribus evocentur; totidemque deinceps a Magistro, servato alphabeti ordine, aut alio commodiore, submittantur. *Examinandorum numerus.*

20. Examinatores in primis perlegant Magistri catalogum, et in eo recognoscant adscriptas cuique notas, dum ad examen accedit; conferendo, si opus sit, cum superioribus ejusdem anni catalogis, ut quid quisque profecerit, aut profecturus sit, facilius appareat. *Catalogi cognoscendi.*

Examinis ratio.

21. Examinis ratio hæc erit. Primum suæ quisque compositionis partem, si videatur, recitet : deinde errata corrigere, et eorum rationem reddere jubeatur, præcepto, contra quod peccatum sit, indicato. Postea grammaticis vernaculum aliquid statim latine vertendum proponatur; omnesque de præceptis et rebus, quæ in quaque schola traditæ sunt, interrogentur. Denique brevis, si sit opus, loci cujuspiam ex libris in schola explicatis interpretatio exigatur.

Quando ferenda sententia.

22. Post cujusque ternarii examen, recentibus adhuc examinatorum judiciis, sententiæ de interrogatis ferantur, habita compositionis, notæ a Magistro additæ, et interrogationis ratione.

De dubiis.

23. Ad constituendum de dubiis, Præfectus quotidianas eorum scriptiones per intervalla exigat; cum iisdem judicibus conferat, ut eos, si videatur, rursus scribere jubeant, et examinent. Porro in dubiis ratio ætatis, temporis in eadem classe positi, ingenii, ac diligentiæ habenda erit.

Silentio sententiæ supprimendæ.

24. Peracto demum examine, quid de unoquoque statuendum sit, silentio supprimatur, nisi quod, antequam publice recitetur, suus cuique Magistro catalogus ostendendus erit.

Non apti, et rudes.

25. Si quis nulla ratione ad gradum faciendum videatur idoneus, nullus deprecationi sit locus. Si quis ægre quidem aptus, sed tamen propter ætatem, tempus in eadem classe positum, aut aliam rationem promovendus videatur, id ea conditione, nisi quid obstiterit, fiat, ut, si minus suam Magistro probarit industriam, ad inferiorem scholam remittatur, nec in catalogo ejus ratio habeatur. Si qui denique

ita sint rudes, ut nec eos promoveri deceat, nec ullus in propria classe fructus speretur, agatur cum Rectore, ut eorum parentibus aut curatoribus perhumaniter admonitis, locum non occupent.

26. Publice promovendorum catalogus vel ad singulas seorsim classes, vel in aula simul ad omnes recitetur. Si qui longe inter ceteros emineant, primi honoris causa nominentur, in ceteris alphabeti, vel doctrinæ ordo servabitur. *Promulgatio.*

27. Ante instaurationem studiorum de catalogo librorum, qui eo anno explicandi sunt in scholis nostris, conficiendo mature referat ad Rectorem, ut res cum Præfecto generali et cum Magistris communicetur : eodemque modo statuatur, si qui forte in anno libri, sive scriptores commutandi sint. *Librorum catalogus.*

28. Efficiat ut tempestive cum publicis bibliopolis agatur, ne librorum, quibus aut in dies utimur, aut sequentem in annum usuri sumus tum nos, tum externi, copia desideretur. *Librorum copia.*

29. Cujuslibet anni initio sua singulis auditoribus scamna, et consessores, vel per se, vel per Magistros, alumnis etiam et convictoribus per eorum moderatores assignet ; (nisi forte alicubi ex doctrinæ ordine sedendi ordo statuatur) nobilibus quidem, ubi fert usus, commodiora ; Nostris vero, et aliis item religiosis, si adsint, ab externis separata subsellia : neque committat, ut magna aliqua commutatio, se inscio, fiat. *Locorum assignatio.*

30. Permagni interest, ut auditoribus non modo Nostris, sed alumnis etiam, vel convictoribus, et, si nihil obstiterit, externis quoque Præfectus per Magistros, vel per alios illorum collegiorum Præfectos *Privati studii tempus.*

tempus ita distribuat, ut privati studii horas bene collocent.

Immunitas nulla.

31. Nullam det cuipiam, præsertim diuturnam, nisi gravi de causa et consulto Rectore, a versibus, et græcis discendis immunitatem.

Declamationes solemniores.

32. Curet ut declamationes solemniores, quæ publice in aula a rhetoribus habentur, superiorum etiam classium frequentia, non modo rhetorum et humanistarum cohonestentur. Ideoque Magistri admoneantur, ut suos quisque auditores invitent. Ex Nostris vero nemini abesse liceat, nisi a Rectore potestatem impetrarit.

Scholarum disputationes.

33. Consideret quando, qua ratione, et quo convenire debeant scholæ ad disputandum inter se: nec solum disputandi rationem ante præscribat, sed etiam dum certatur, præsens ipse sedulo curet, ut fructuose, modeste, pacate gerantur omnia. Eodemque modo rhetorum et humanistarum declamationibus, seu prælectionibus, quas in gymnasio habere solent, intersit.

Specimina publica.

34. § 1. Magnam adhibeat curam ut publica specimina rite celebrentur nec sine bona nostrarum scholarum existimatione : ideo tempestive moneat dirigatque Magistros, et ipsemet eos auditores, qui in publicum prodire debent, examinet, antequam coram omnibus periculum subeant.

§ 2. Ut hujusmodi experimenta publica recte procedant, ordo aliquis dierum, classium et discipulorum instituatur, cujus conspectus, si Superiori videbitur, typis edatur : externi etiam invitentur ad examinandum : omnia denique eo apparatu juxta regionis consuetudinem fiant, ut solemnius reddatur

exercitium, et ita examina ipsa disponantur, ac dialogo aliquo, vel aliis hujusmodi exercitationibus intermisceantur, ut tædium, quod protracta nimis generarent, vitetur.

§ 3. Insuper ad litterarias exercitationes altius imprimendas, det operam, ut, si Rectori videbitur, in classibus non modo rhetoricæ et humanitatis, sed etiam grammaticæ, academiæ instituantur : in quibus statis diebus, certisque legibus, quæ in fine libri habentur, vicissim prælegatur, disputetur, aliæque boni auditoris partes agantur. *Academiæ.*

35. De præmiis distribuendis, ac declamatione dialogove tum fortasse habendo, tempestive Superiori in memoriam revocet. In qua distributione leges, quæ in fine harum regularum collocantur, servandæ erunt; et in singulis classibus ante scriptionem promulgandæ. *Præmia publica.*

36. Det quoque operam, ut præter publica præmia, privatis etiam, quæ Rector collegii suppeditabit, præmiolis, vel signo aliquo victoriæ, Magistri in sua quisque schola discipulos excitent, cum vel adversarium vincendo, vel totum aliquem librum repetendo, memoriterve reddendo, vel illustre aliquid ejusmodi agendo in dies, commeruisse videbuntur. *Privata.*

37. Suum in unaquaque classe pro regionum consuetudine publicum censorem, vel, si censoris nomen minus placeat, decurionem maximum, aut prætorem constituat : qui ut in honore sit apud condiscipulos, privilegio aliquo cohonestandus erit; jusque habebit, Magistro approbante, leviores pœnas a condiscipulis deprecandi. Is observet, si quis *Censor, seu Prætor.*

aut ante signum datum ex condiscipulis vagetur in atrio, aut scholam alienam ingrediatur, aut a propria, seu a suo loco discedat : deferat etiam ad Præfectum quinam quotidie desiderentur, si quis non discipulus scholam intrarit, demum si quid, absente seu præsente Magistro, peccetur in schola.

Corrector.
p. 4, c. 7, § 2, et c. 16, § 5.

38. Propter eos, qui tum in diligentia, tum in iis, quæ ad bonos mores pertinent, peccaverint, et cum quibus sola verba bona et exhortationes non sufficiunt; corrector, qui de Societate non sit, constituatur : ubi haberi non poterit, excogitetur modus, quo castigentur alia convenienti ratione : propter domestica vero delicta non plectantur in schola, nisi raro, et magna de causa.

Correctionem recusantes.

39. Qui autem pœnas recusant, aut cogantur, aut si id indecore fiat, iis gymnasium nostrum interdicatur, Rectore tamen antea consulto; sicut et iis, qui frequenter absunt a schola.

A scholis removendi.
p. 4, c. 16, § 5.

40. Cum nec verba, nec correctoris officium satis esset, et in aliquo emendatio non spераretur, aliisque esse offendiculo videretur; præstat a scholis eum removere, quam ubi parum ipse proficit, et aliis nocet, retinere. Hoc autem judicium Rectori, ut omnia ad gloriam et servitium Dei, ut par est, procedant, relinquetur.

Coercendi.
Ibid. litt. D.

41. Si casus aliquis acciderit, ubi in remedium offendiculi præstiti, satis non esset a scholis expellere; ad Rectorem referat, ut is videat, quid præterea conveniat providere. Quamvis, quoad ejus fieri poterit, in spiritu lenitatis, pace et caritate cum omnibus conservata, sit agendum.

42. Reditus ad scholas nostras nemini pateat eorum, qui vel semel ejecti sunt, vel ultro sine legitima causa discesserunt; quin prius Rector admoneatur, cujus erit, quid expediat, judicare. *Reditus ad scholas nemini pateat.*

43. Nihil neque in atrio, neque in scholis, etiam superioribus patiatur armorum, nihil otiosorum, nihil concursationum, atque clamorum; nec juramenta, nec injurias verbo aut facto illatas, nec inhonestum aut dissolutum quid in eis permittat: si quid acciderit, componat statim, et cum Rectore agat, si quid est quod atrii quietem ullo modo perturbet. *Atrii quies.* p. 4, c. 16, §. 4.

44. Non modo toto scholarum tempore in atrio sive in conclavi, unde atrii prospectus pateat, sit assiduus; verum etiam scholas ante datum signum ad ingrediendum interdum lustret; semperque ad atrii januam cunctis exeuntibus præsto sit. *Atrium et scholæ lustrandæ.*

45. Curet ut scholarum ingressus in templum egressusve strepitu careat; et numquam, nisi præsente aliquo Magistrorum, aut etiam pluribus, missam audiant; cui non modo omnes quotidie religiose intersint, sed etiam recte atque ordine distributi. *Templum, et missa.*

46. Diebus, et horis ad excipiendas discipulorum confessiones constitutis, videat ut confessarii tempestive adsint; templum ipse per id tempus ingrediatur identidem, curetque ut modeste ac pie se pueri gerant. *Confessio.*

47. Ne ipse quidem Præfectus, nisi parce, præsertim prælectionum tempore, e scholis discipulos evocet: si quid in ea re peccetur ab aliis, Rectorem edoceat. *E schola non evocandi.*

Discipulorum opera non utendum.

48. Nullo autem tempore discipulorum opera, aut ad scribendum, aut ad ullam rem aliam utatur, aut alios uti sinat.

Regulæ palam collocandæ.

49. Regulæ omnium externorum discipulorum communes, in loco, ubi publice legi possint, et in quavis præterea classe propalam sunt affigendæ : et cujusque fere mensis initio in rhetorica, ceterisque inferioribus recitandæ.

Vices Præfecti generalis.

50. Ubi non erit Præfectus studiorum superiorum, curam subeat ipse, Rectore probante, recognoscendi ea, quæ publice declamantur; et libros nostris scholasticis, eodem conscio Rectore, distribuendi.

SCRIBENDI.

AD EXAMEN LEGES.

1. Intelligant omnes, ipso scriptionis die, si qui, nisi gravibus distenti causis, desiderentur, eorum in examine nullam habitum iri rationem. *Scriptioni intersint omnes discipuli.*

2. Mature veniendum ad scholam, ut scribendi argumentum, et ea, quæ tum Præfectus per se vel per alium traditurus est, fideliter excipiant, absolvantque omnia intra finem scholarum. Nam post indictum silentium, nemini cum aliis, ne cum Præfecto quidem ipso, sive cum eo quem ipse sibi substituerit, loqui licitum fore. *Scribendi tempus.*

3. Accedere oportet instructos libris, ceterisque rebus ad scribendum necessariis, ne ab ullo quidquam petere inter scribendum necesse sit. *Apparatus.*

4. Apposite ad uniuscujusque classis gradum, dilucideque scribendum, et ex thematis verbis, modisque præscriptis : ambigue scripta in deteriorem partem acceptum iri; verba etiam omissa, vel temere immutata difficultatis evitandæ causa pro erratis fore. *Forma.*

5. Cavendum a consessoribus; nam, si duæ forte compositiones similes ac geminæ reperiantur, utramque habitum iri pro suspecta; cum uter ab utro furatus sit, exploratum esse non possit. *Cavendum a consessoribus.*

6. Ad fraudes evitandas, si cui forte potestatem exeundi, postquam scribi cœptum sit, dare necessitas cogat, is et argumentum scriptionis, et quid- *Egressus e schola.*

quid scripserit apud Præfectum relinquat, sive apud eum, qui tum scholæ præest.

Scriptionis traditio.

7. Compositione absoluta, suo quisque loco, quæ scripsit, diligenter recolat, castiget, expoliat quantum velit : nam simul atque compositio tradita Præfecto sit, si quid deinde correctum oporteat, haudquaquam redditum iri.

Adscribendum nomen.

8. Rite complicanda, ut Præfectus jusserit, sua unicuique compositio, atque in tergo nomen tantum scriptoris cum cognomine latine adscribendum : quo facilius compositiones omnium in alphabeti, si libeat, ordinem redigi possint.

Scriptionis absolutio.

9. Cum suam quisque compositionem redditurus accedit ad Præfectum, secum suos habeat libros, ut ea tradita, statim silentio exeat e schola : ceteri vero, aliis discedentibus, loca non mutent; sed compositionem, quo cœperint loco, perficiant.

Tempus.

10. Si quis tempore ad scribendum attributo non absolverit, eam ipsam partem, quam scripserit, tradet. Idcirco probe intelligi ab omnibus oportebit, quantum temporis ad scribendum concedatur, quantum ad describendum et recognoscendum.

Accessus ad examen.

11. Denique cum ad examen accedunt, libros, qui explicati sint eo anno, de quibus interrogandi sunt, afferant : dumque unus interrogatur, ceteri, qui adsunt, diligenter attendant : verum neque annuant aliis, neque corrigant, nisi rogati.

LEGES PRÆMIORUM.

1. Rhetoricæ octo præmia proponentur, duo solutæ orationis latinæ, duo carminis; duo solutæ orationis græcæ, totidem græci carminis. Sex item, sed eodem plane ordine, in humanitate, et in prima classe grammaticæ relicto scilicet græco carmine, cujus infra rhetoricam fere non est usus. Quatuor deinceps in omnibus aliis inferioribus, relicto etiam latino carmine. Unus præterea aut alter in singulis classibus, qui optime omnium doctrinam christianam didicerit, uti etiam qui in linguæ vernaculæ studio et in accessoriis disciplinis excelluerit, præmio donetur. Poterunt tamen, ubi ingens aut parvus est numerus discipulorum, plura vel pauciora dari, dummodo potior semper solutæ orationis latinæ ratio habeatur. *Præmiorum numerus.*

2. Scribendi certamen in distinctos dies dividatur, ita ut singulis scriptionibus dies singuli assignentur. *Scriptionum dies.*

3. Omnes in suam quisque scholam, diebus et horis ad scribendum constitutis, conveniant. *Constitutæ horæ.*

4. Accepto scribendi argumento, ante absolutam scriptionem, ac traditam, nemo e sua schola egrediatur : neque cum alio, intra sive extra gymnasium colloquatur : si egredi, facta tamen potestate, necesse sit, argumentum, et quidquid scripserit, apud eum qui tum scholæ præest relinquatur. *Egressus et colloquium interdicitur.*

5. Scribendi spatium ad rem accurate perficiendam a Rectore constituatur, modo ultra occasum *Tempus ut prorogandum.*

solis non prorogetur : expediret autem ut ultra quinque vel sex horas non extenderetur.

Scriptiones obsignandæ. 6. Suam quisque scriptionem accurate descriptam, aliquo addito, quo maluerit, signo, sine nomine tamen, cum discedere volet, gymnasii Præfecto, vel alteri, quem ipse sibi substituerit, reddat : aliam item chartam, in qua cum nomine et cognomine sit idem signum expressum, diligenter obseratam, ne nomen inspici possit, eidem tradat.

Tuto asservandæ. 7. Gymnasii Præfectus omnia sedulo et fideliter asservet : neque chartas nomina continentes, priusquam factum sit judicium, resignet.

Judices. 8. Judices tres, et docti, et graves, quorum aliquis externus esse poterit, si loci postulet consuetudo, qui nescient cujus quæque sit scriptio, deligantur. Hi perlectis omnibus scriptis, et re diligenter inspecta, plurium suffragio omnes ordine victores, et eos quoque, qui ad victores proxime accesserunt, in unoquoque genere declarent.

Judicii forma. 9. In judicio, cujus melior erit orationis forma, is ceteris omnibus, etiamsi plura scripserint, anteferatur. Si qui genere ipso, et stylo pares in scribendo erunt, plura paucioribus anteponantur. Si in hoc etiam sint pares, qui orthographia præstiterit, victor sit. Si orthographia et ceteris rebus pares fuerint, ei, qui elegantius expresserit litterarum notas, præmium adjudicetur. Si pares omnino sint, vel dividatur præmium, vel geminetur, vel sorte ducatur. Si quis in omnibus generibus scribendi ceteros vicerit, is etiam omnium generum præmia consequatur, nisi alicubi obstet consuetudo.

10. Judicio perfecto, Præfectus cum Rectore et Præfecto generali chartas, in quibus nomina certantium cum signis adscripta erunt, resignet: nomina victorum e signis diligenter, ne erret, investiget; cognita nemini, præterquam Magistris, enuntiet. *Nomina resignanda.*

11. Constituto deinde die, quanto maximo fieri poterit apparatu, et hominum frequentia, nomina victorum publice pronuntientur, et in medium procedentibus præmia cuique sua honorifice dividantur. Si quis non aderit, nisi potestatem justis de causis, quæ Rectori probentur, acceperit a Præfecto, præmium vel optimo jure sibi debitum amittat. *Præmiorum apparatus.*

12. Præmiorum distributioni præmissa formula consueta: QUOD FELIX FAUSTUMQUE SIT REI LITTERARIÆ, OMNIBUSQUE NOSTRI GYMNASII ALUMNIS, PRÆMIA SEQUENTI ORDINE CONSECUTI SUNT, præco unumquemque victorem evocabit hoc fere modo; PRIMUM, SECUNDUM ETC. PRÆMIUM SOLUTÆ ORATIONIS LATINÆ, GRÆCÆ, CARMINIS LATINI ETC. MERITUS ET CONSECUTUS EST N. Tum præmium victori tradatur inter plausus et concentus musicos. Ad extremum addat idem præco, si qui proxime accesserint, quibus aliquid etiam præmii loco dari licebit. *Distributio.*

13. Contra has leges si quis peccaverit, aut fraudem ullam commiserit, ejus scriptionis nulla ratio habeatur. *Fraudum pœna.*

REGULÆ COMMUNES

PROFESSORIBUS CLASSIUM INFERIORUM.

Finis. p. 4, c. 7, § 2.

1. Adolescentes qui in Societatis disciplinam traditi sunt, sic Magister instituat, ut una cum litteris mores etiam Christianis dignos in primis hauriant.

p. 4, c. 16, § 4.

Feratur autem ejus peculiaris intentio tam in lectionibus, cum se occasio obtulerit, quam extra eas, ad teneras adolescentium mentes obsequio et amori Dei, ac virtutem, quibus ei placere oportet, præparandas : sed præcipue ea, quæ sequuntur, observet.

Oratio ante lectionem. ibid., et C.

2. Orationem brevem ante scholæ initium dicat aliquis ad id institutam : quam Præceptor, et discipuli omnes aperto capite et flexis genibus attente audient : ante lectionis vero initium ipse Præceptor signo Crucis se muniat aperto capite, et incipiat.

Missa et Concio. ibid., § 1. p. 4, c. 7, § 2.

3. Missæ et concioni curet ut intersint omnes, Missæ quidem quotidie, concioni vero diebus festis : ad quam præterea bis saltem singulis hebdomadis eos in quadragesima mittat, aut etiam pro regionis consuetudine ducat.

Doctrina christiana. p. 4, c. 7, § 2, et c. 16, § 2.

4. Doctrina christiana in omnibus classibus ediscatur : et in tribus quidem Grammaticis, et aliis etiam si opus fuerit, feria sexta vel sabbato memoriter recitetur. Pro quovis autem scholæ gradu explicationes ampliores tradantur atque exigantur.

5. Piam cohortationem, vel doctrinæ explicationem, feria item sexta, aut sabbato habeat per semihoram; hortetur autem potissimum ad orandum Deum quotidie, præcipue vero ad coronam B. Virginis, aut officium quotidie recitandum, ad excutiendam conscientiam vesperi, ad sacramenta pœnitentiæ et eucharistiæ frequenter ac rite obeunda, ad sacratissimum Cor Jesu devote colendum : ad vitandas noxias consuetudines, ad vitiorum detestationem, ad virtutes denique colendas christiano homine dignas.

Adhortatio. p. 4, c. 7, § 2.

6. Privatis etiam colloquiis eadem ad pietatem pertinentia inculcabit, ita tamen, ut nullum ad religionem nostram videatur allicere : sed si quid hujusmodi cognoverit, ad confessarium rejiciat.

Colloquia spiritualia. p. 4, c. 4, § 6, p. 7, c. 4, § 8.

7. Litanias Beatissimæ Virginis sabbato sub vesperum in sua classe recitari jubeat, vel, si moris sit, in templum ad easdem cum ceteris audiendas ducat: pietatem vero in eamdem Virginem et Angelum etiam Custodem discipulis diligenter suadeat.

Litaniæ et devotio erga B. Virginem.

8. Lectionem spiritualem, præsertim de sanctorum vitis, vehementer commendet, contra vero non solum ipse ab impuris scriptoribus, et omnino in quibus sit aliquid quod bonis moribus nocere queat, juventuti prælegendis abstineat; sed ab iisdem etiam extra scholam legendis discipulos quam maxime potest, deterreat.

Lectio spiritualis. p. 4, c. 5, E.

9. Confessiones singulis mensibus ut a nemine omittantur efficiat : jubebit autem eos tradere suum in schedula descriptum nomen, cognomen, et classem Confessariis, ut schedulas postea recognoscens, quinam defuerint, intelligat.

Confessio. p. 4, c. 16, § 1, et A.

6

Orandum pro discipulis.

10. Oret Deum sæpe pro suis discipulis, eosque religiosæ vitæ suæ exemplis ædificet.

Præfecto obtemperandum.

11. Præfecto horum studiorum obtemperabit in iis quæ ad hæc studia et scholæ disciplinam pertinent : quo inconsulto, neque ullum in scholam admittet, aut dimittet, nec librum ullum suscipiet explicandum, nec ullam cuivis a communibus scholæ exercitationibus immunitatem dabit.

Gradus cujusque scholæ. p. 4, c. 13, B.

12. § 1. Scholæ omnes in suo se gradu contineant. Et de rhetorica quidem et humanitate dicetur seorsim : grammaticæ vero tres scholæ esse debent, quibus ejusdem quidam quasi cursus absolvatur. Omnia proin grammaticæ præcepta tres in partes dividenda sunt, quarum singulæ singularum scholarum sint propriæ, ita tamen ut in unaquaque classe ea semper, quæ in schola proxime inferiore tradita sunt, recurrantur; prout in cujusque Magistri regulis indicabitur.

Lingua vernacula.

§ 2. In lingua vernacula ediscenda, eadem fere methodo procedatur ac in linguæ latinæ studio.

Græcæ grammaticæ divisio.

13. In græca etiam grammatica hæc fere divisio erit. Prima pars a primis elementis ordiendo simplicia nomina, verbum substantivum et verba item simplicia complectitur pro infima classe. Secunda nomina contracta, verba circumflexa, verba in μι, et faciliores formationes pro media classe. Tertia reliquas partes orationis et omnem syntaxim. Quarta denique artem metricam et notiones quasdam de dialectis.

Divisio temporis.

14. Divisio temporis, quod in rhetorica binis minimum horis, in humanitate vero et ceteris scholis, duabus et dimidiata mane, totidemque

prandio, binis item minimum die vacationis definitur, eadem semper esse debebit; ut certum sit, quæ horæ quibus exercitationibus impendantur.

Quatenus commutanda. p. 4, c. 13, § 2.

15. Harum tamen exercitationum ordo ad Provincialis præscriptum pro loci consuetudine immutari potest : dummodo eædem omnino eademque spatia temporis illis in cujusque Magistri regulis assignata retineantur, et in semel cœpto constantia servetur.

Dies festus in sabbatum incidens.

16. Si festus dies inciderit in sabbatum, ejus diei exercitationes in antecedentem diem revocentur, vel omittantur.

Die vacationis qua divisio.

17. Eadem divisio die vacationis erit, ubi non assignantur propriæ exercitationes : singulæ enim, quæ aliis diebus fiunt, proportione contrahendæ, aut earum aliqua in orbem prætermittenda, tempusque aliquod concertationi relinquendum.

Latine loquendi usus.

18. Curandum imprimis est ut discipuli latine loquendi consuetudinem acquirant; quare Magister a suprema saltem grammatica latine loquatur, et ut latine discipuli loquantur, exigat, præsertim in præceptorum explicatione, in corrigendis scriptionibus latinis, in concertationibus atque etiam in colloquiis. In vertendis vero auctoribus patrii sermonis puritatem et rectam pronuntiationem summopere sibi commendatam existimet, eamque severe a discipulis exigat.

Memoriæ exercitatio.

19. Memoriæ traditas prælectiones discipuli Decurionibus recitent, de quorum officio infra regula 36 dicetur, nisi forte alius placeat mos in rhetorica : ipsi vero Decuriones Decurioni maximo vel Magistro persolvent. Qui Magister aliquot quotidie

ex desidiosis fere, quique serius ad ludum venerint, recitare jubeat, ad explorandam Decurionum fidem, omnesque in officio continendos. Sabbato audita per unam vel etiam plures hebdomadas publice memoriter reddantur. Libro autem absoluto deligi poterunt interdum, qui illum e suggestu ab initio pronuntient non sine præmio.

Scriptiones afferendæ.

20. Scriptiones afferendæ in classibus grammaticæ quotidie præter diem sabbati; in ceteris solutæ quidem orationis quotidie præter diem vacationis et sabbati; carminis vero bis tantum, proximo scilicet post dominicum, et vacationis diem; græci demum thematis saltem semel, quo die Magistro libuerit, a prandio.

Corrigendæ quamplurimæ.

21. Quotidie scriptiones singulorum a Magistro corrigi oporteret, cum præcipuus et maximus inde fructus existat : si tamen multitudo non patiatur, corrigat quamplurimos, ita ut nullum diu incorrectum relinquat. Eam ob causam, diebus præsertim quibus carmina afferuntur, scriptiones aliquas æmulis emendandas dispertiat (quod quo commodius fiat, unusquisque non suum tantum, sed etiam æmuli nomen a tergo scriptionis inscribat) aliquas ipse Magister dum memoriter recitatur privatim ac submissa voce cum unoquoque discipulorum, reliquas, quantum fieri potest, domi corrigat.

Corrigendi ratio.

22. § 1. Modus corrigendæ scriptionis in universum est, indicare, si quid contra præcepta peccatum sit; interrogare, quomodo emendari possit; jubere, ut æmuli, statim ut aliquid deprehenderint, publice corrigant, præceptumque, contra quod peccatum est, proferant; laudare denique, si quid

apte perfectum sit. Hoc autem dum publice peragitur, primum disciputi scriptionis exemplum (quod semper præter id, quod Magistro describitur, afferendum est) secum ipsi legant, et emendent. Conetur etiam Magister ut quam fieri potest sæpius, accuratissime emendatas scriptiones dictet.

§ 2. Curet quoque Magister ut in scriptionibus distincte et nitide litterarum notæ exprimantur, et scripturæ ratio sit quam optime ordinata.

23. Exercitationes varias opportuno tempore pro scholæ gradu, modo hanc, modo illam imperet. Nulla enim re magis adolescentium industria quam satietate languescit. *Exercitationes.*

24. Præter illas scriptiones, quæ quotidie in scholis fieri possunt, in omnibus classibus scribatur saltem semel in hebdomada ut minimum per horam. *Scriptiones in scholis.*

25. Repetitio prælectionis tum hesternæ, tum præsentis, eodem se habeat modo; fiatque vel ab uno tota, vel potius a pluribus per partes, ut omnes exerceantur : repetantur autem præcipua et utilissima, primum fere a provectioribus, deinde etiam ab aliis; idque vel continenti oratione, vel ad singulas Magistri interrogationes interrupta, æmulo inter repetendum corrigente, si alter erret, vel, si cunctetur, antevertente. *Repetitio.*

26. Die sabbati omnia, quæ per hebdomadam prælecta sunt, recolantur. Quod si qui interdum profiteantur de iis omnibus, vel de toto libro se responsuros, ex iis aliquot delectos reliqui binis ternisve lacessant interrogationibus, non sine præmio. *Repetitio die sabbati.*

27. In prælectionibus veteres solum auctores, *Prælectio.*

nullo modo recentiores explicentur : multum autem proderit, si Magister non tumultuario ac subito dicat, sed quæ domi cogitate scripserit, totumque librum, vel orationem, quam præ manibus habet, ante perlegerit. Forma autem prælectionis hæc ferme erit.

Primum totam continenter pronuntiet, nisi longior esse debeat.

Secundo brevissime argumentum exponat, et connexionem, ubi erit opus, cum iis, quæ antecesserant.

Tertio unamquamque periodum prælegens, si quidem latine interpretetur, obscuriores explanet; unam alteri nectat; ac sententiam non quidem inepta metaphrasi unicuique verbo latino alterum verbum latinum reddendo, sed eamdem sententiam, si quidem sit obscurior, apertioribus phrasibus declarando aperiat. Si vero vulgi sermone, servet, quoad fieri potest, collocationem verborum : sic enim numero assuescunt aures. Quod si sermo patrius non patitur, prius ad verbum fere omnia, postea lingua vernacula explicet.

Quarto, a capite recurrens, nisi malit ipsi explicationi inserere, observationes tradat cuique scholæ accommodatas: quas vero excipiendas censuerit, quæ multæ esse non deberent, vel interrupte inter explicandum, vel seorsim, prælectione jam habita, dictet : utile autem solet esse, ut grammatici nihil scribant, nisi jussi.

Prælectio historici, et poetæ.

28. § 1. Historici et poetæ prælectio illud habet peculiare, quod historicus celerius fere excurrendus; in poeta sæpe oratoria paraphrasis accurate

facta, plurimum decet : faciendumque ut discipuli poetæ, oratorisque stylum internoscere consuescant.

§ 2. Eodem fere modo prælegantur auctores classici in lingua vernacula.

Prælectio præceptorum.

29. In prælegenda tum rhetorica, tum arte metrica, tum latina, vernacula, græcave grammatica, et horum similibus ad præcepta spectantibus, res ipsæ potius quam verba perpendenda sunt. Locutiones vero brevissimæ ab optimis scriptoribus proponendæ et statim reddendæ. In grammaticæ vero præsertim inferioribus classibus, cum incidit aliquid difficilius, illud ipsum uno, aut pluribus diebus recolatur, aut faciliora quædam ex aliis grammatices partibus interponantur repetanturve.

Scribendi argumentum.

30. Scribendi argumentum non dictandum ex tempore, sed meditato, et fere de scripto; quod ad imitationem Ciceronis, quantum fieri potest, et ad normam cujusdam narrationis, suasionis, gratulationis, admonitionis, aliarumque id genus rerum dirigatur : et quidem tum latina lingua, tum patria scribendum esset, ubi dictatur ad verbum. Dictatum porro statim Magister jubeat recitari, explicet, si quid forte difficilius ; vocabula, phrases, aliaque præsidia subministret : semperque, excepto Rhetore, inter dictandum admoneat, quomodo quævis pars conscribenda sit, et interpungenda. Aliquid vero extraordinarium solito amplius præscribendum est cum plures dies festi incidunt, vel cum vacationes, tum majores, tum minores, indicuntur.

Concertatio.

31. Concertatio quæ vel Magistro interrogante, æmulisque corrigentibus, vel ipsis invicem inter

se æmulis percontantibus, fieri solet, magni facienda, et quoties tempus patitur usurpanda, ut honesta æmulatio, quæ magnum ad studia incitamentum est, foveatur. Poterunt autem vel singuli, vel plures ex utraque parte committi, præcipue ex magistratibus; vel unus etiam plures lacessere: privatus fere privatum petet, magistratus magistratum; privatus etiam interdum magistratum, ejusque dignitatem, si vicerit, sive aliud præmium, aut victoriæ signum consequi poterit, prout scholæ dignitas, et locorum ratio postulabit.

Extraordinariæ exercitationes.
Reg. 34, præf. stud. inf., § 1 et 2.

32. Extraordinariæ exercitationes et publica specimina utilitatem magnam habent: in quibus illud universe dicendum est, examen publicum subituros nonnisi diligenter paratos exponi oportere. Et ea quæ publice pronuntiabuntur, ut non memoria solum discipulorum, sed ingenium etiam excolatur, a Magistro expolienda quidem diligenter, numquam tamen de integro facienda: eademque de versibus, qui in publico proponuntur, ratio est. Laborandum etiam, ut vocem, gestus, et actionem omnem discipuli cum dignitate moderentur.

Prælectio, seu declamatio in schola.

33. Prælectio, vel græca latinave oratio, aut carmen in rhetorica quidem et humanitate alternis fere sabbatis, una schola alteram invitante, habeatur; in reliquis sola prælectio non tam habeatur, quam audita ex cathedra repetatur, nullis fere invitatis, nec nisi singulis mensibus.

Concertatio cum proxima classe.
p. 4, c. 13, § 3.

34. Concertatio cum proxima classe erit aliquoties in anno, quo die Præfecto studiorum inferiorum visum fuerit, per horam fere, de iis tantum rebus, quæ utrique classi communes sunt, utroque mode-

rante Præceptore. Bini ternive, aut plures disputabunt ex optimis utriusque classis discipulis, vel ex condicto ad singulas interrogationes responsionesque antea instructi; vel ex ingenio quidquid libeat percontantes : vel dubitationes ab uno propositas, præsertim de rhetorica, oppugnantes.

35. Magistratus eligendi, præmiisque etiam, si videbitur, afficiendi (nisi id alicubi in rhetorica minus necessarium videretur) singulis fere, aut alternis mensibus : ad eam rem semel soluta oratione, semel etiam, si videatur, in superioribus classibus carmine, græceve scribant in schola toto scholæ tempore, nisi in inferioribus melius videatur semihoram concertationi relinquere. Qui omnium optime scripserint, summo magistratu; qui proxime accesserint, aliis honorum gradibus potientur : quorum nomina, quo plus eruditionis res habeat, ex græca romanave republica militiave sumantur. Duas autem fere in partes ad æmulationem fovendam schola dividi poterit, quarum utraque suos habeat magistratus, alteri parti adversarios, unicuique discipulorum suo attributo æmulo. Summi autem utriusque partis magistratus primum in sedendo locum obtineant. *Magistratus.*

36. Decuriones etiam a Præceptore statuantur, qui memoriter recitantes audiant, scriptaque Præceptori colligant, et in libello punctis notent, quoties memoria quemque fefellerit, qui scriptionem omiserint, aut duplex exemplum non tulerint; aliaque, si jusserit Præceptor, observent. *Decuriones.*

37. Ad promotionem generalem uno ferme ante examen mense strenue discipuli in præcipuis qui- *Ad examen præparatio.*

busque rebus in omnibus classibus, excepta fortasse rhetorica, exerceantur. Quod si quis longe in ipso anni decursu excelleret, de eo Magister referat ad Præfectum, ut privatim examinatus gradum ad superiorem scholam facere possit.

Catalogus. 38. Catalogum discipulorum alphabeti ordine conscriptum Præfecto tradat sub anni initium : quem catalogum interdum in anno recognoscat, ut, si quid sit opus, immutari queat : accuratissime vero, cum generale discipulorum examen impendet. In eo autem catalogo quamplurimos discipulorum gradus distinguat, videlicet optimos, bonos, mediocres, dubios, rejiciendos, quæ notæ numeris significari possent 1, 2, 3, 4, 5, 6.

Disciplinæ cura. 39. Disciplinam omnem nihil æque continet atque observatio regularum. Hæc igitur præcipua sit Magistri cura, ut discipuli tum ea, quæ in eorum regulis habentur, observent, tum ea, quæ de studiis dicta sunt, exsequantur. Quod spe honoris ac præmii, metu que dedecoris facilius, quam verberibus consequetur.

Puniendi ratio. p. 4, c. 7, § 2, D.

40. Nec in puniendo sit præceps, nec in inquirendo nimius; dissimulet potius, cum potest sine cujusquam damno : neque solum nullum ipse plectat (id enim per correctorem præstandum), sed omnino a contumelia dicto factove inferenda abstineat : nec alio quempiam, quam suo nomine vel cognomine appellet : pœnæ etiam loco aliquid litterarium addere ultra quotidianum pensum utile interdum erit. Inusitatas autem et majores pœnas, ob ea præsertim quæ extra scholam deliquerint, sicut eos, qui correctionem recusant, præsertim si grandiores sint, ad Præfectum rejiciat.

41. Asiduitatem maxime a discipulis requirat : nec proinde ad publica spectacula sive ludos eos dimittat. Si quis abfuerit, aliquem ex condiscipulis vel alium ad ejus domum mittat; et nisi idoneæ afferantur excusationes, absentiæ pœnam sumat. Qui plures dies sine causa abfuerint, ad Præfectum remitti nec sine ejus consensu recipi debent. *Assiduitas.*

42. Ne confessionum causa quidquam remittatur ex iis, quæ scholarum propria sunt, terni, vel plures ubi sit opus, initio mittantur ad confitendum : deinde, ut singuli redeunt, ita ex ceteris singuli binive submittantur : nisi forte alicubi ad confessionem simul omnes ire consueverint. *Confessionum dies.*

43. Silentium et modestiam servandam in primis curet, ut nemo per scholam vagetur, nemo locum mutet, nemo ultro citroque munera schedasve mittat; ut a schola non egrediantur, præsertim duo vel plures simul. *Silentium et modestia.*

44. Cavendum est, ne facile, præsertim prælectionis tempore, a quopiam discipuli evocentur : ut confusio etiam et clamor in egressu præcipue vitetur, Magistro sive e suggestu sive ad januam spectante, proximi quique valvis primi exeant; vel alia ratione curetur, ut modeste omnes et silentio egrediantur. *Egressus e schola.*

45. Academias instituat, si Rectori videbitur, ex regulis, quæ propterea seorsim conscriptæ sunt; ad quas discipuli maxime festis diebus, vitandi otii et malorum consuetudinum causa, conveniant. *Academiæ.*

46. Si necesse videretur discipulorum causa cum *Agere cum*

discipulorum parentibus. eorum parentibus interdum loqui, Rectori proponat, an ii per Præfectum vel alium accersendi sint; vel etiam, si personæ dignitas postulet, conveniendi.

Familiaritas et colloquia. 47. Familiarem non se uni magis quam alteri ostendat : cum iisque extra scholæ tempus non nisi breviter ac de rebus seriis, loco etiam patenti, hoc est non intra scholam, sed pro scholæ foribus, aut in atrio, aut ad januam collegii, quo magis ædificationi consulat, colloquatur.

Pædagogi. 48. Nemini pædagogum inconsulto Rectore proponat, nec a pædagogis permittat aliis domi prælectionibus onerari discipulos, sed tantum auditas exigi.

Nullus pro schola sumptus. 49. Nullius opera utatur in describendo, aut in aliquo quod ad usitatas scholæ exercitationes non pertineat : nullaque in re illos pro schola sumptum facere patiatur.

Profectus studentium. p. 4, c. 6, § 6. p. 4, c. 13, § 3. 50. Sit denique in omnibus divina aspirante gratia diligens et assiduus, profectus studentium tum in lectionibus, tum in aliis litterariis exercitationibus studiosus. Contemnat neminem, pauperum studiis æque ac divitum bene prospiciat, profectumque uniuscujusque e suis scholasticis procuret.

REGULÆ

PROFESSORIS RHETORICÆ.

1. Gradus hujus scholæ non facile certis quibusdam terminis definiri potest : ad perfectam enim eloquentiam informat, quæ duas facultates maximas, oratoriam et poeticam comprehendit (ex his autem duabus primæ semper partes oratoriæ tribuantur) ; nec utilitati solum servit, sed etiam ornatui indulget. *Gradus.*

Illud tamen in universum dici potest, tribus maxime rebus, præceptis dicendi, stylo, et eruditione contineri.

Ad præcepta præter Ciceronem, Quintilianus quoque et Aristoteles adhiberi possunt.

Stylus (quamquam probatissimi etiam historici, et poetæ delibantur) ex uno fere Cicerone sumendus est : et omnes quidem ejus libri ad stylum aptissimi ; orationes tamen solæ prælegendæ, ut artis præcepta in orationibus expressa cernantur. Quoad linguam vernaculam, stylus ad normam optimorum auctorum efformetur.

Eruditio denique ex historia et moribus gentium, ex auctoritate scriptorum, et ex omni doctrina, sed parcius ad captum discipulorum, accersenda.

Ex Græcis ad Rhetoricam pertinet plenior auctorum ac dialectorum cognitio.

2. Divisio temporis hæc erit : prima hora ante- *Divisio temporis.*

meridiana memoria exerceatur, scripta a Decurionibus collecta Præceptor corrigat: denique hesterna prælectio præceptorum recolatur et nova explicetur.

Secunda hora detur prælectioni oratoris; succedat repetitio et dictetur, quando opus est, argumentum scribendi; reliquum temporis concertationi vel accessoriis tribuatur, nisi alicubi pro his accessoriis mane et vespere semihora addatur.

Vespere prima hora habeatur post repetitionem nova prælectio præceptorum et græcus vernaculusve auctor explicetur.

Secunda hora poeta prælegatur, corrigantur scripta vel mane imperata vel quæ superfuerint, dicteturque argumentum scribendi.

Die vacationis explicetur historicus, vel aliquid ad eruditionem pertinens, et recolatur.

Die sabbati post brevem totius hebdomadæ repetitionem, mane prima hora explanetur historicus. Ultima hora aut habeatur ab aliquo discipulorum declamatio, vel prælectio, aut ad humanistas audiendos eatur, aut concertetur. A prandio explicetur poeta; græca et vernacula recolantur.

Memoriæ exercitatio.

3. Quoniam memoriæ quotidiana exercitatio Rhetori necessaria est, atque in hac classe sæpe longius prælectiones excurrunt, quam ut tradi commode memoriæ possint, præceptor statuet ipse quid, quantumque ediscendum, et quomodo, si exigere velit, recitandum. Imo ex usu esset, ut subinde aliquis e suggestu recitaret, quæ ex optimis auctoribus didicisset, ad memoriæ exercitationem simul cum actione jungendam.

4. In scriptione corrigenda indicet si quid in artificio oratorio, aut poetico, in elegantia, cultuque sermonis, in connectenda oratione, in numeris concinnandis, in orthographia, aut aliter peccatum fuerit, si quis locus perperam, si obscure, si humiliter tractatus; si decorum minime servatum: si qua digressio longior fuerit, et alia generis ejusdem. Denique oratione absoluta suam quisque, quam ante per partes attulerat, totam simul descriptam, aut saltem correctam præceptori offerat, ut eas esse ab omnibus perfectas appareat. *Scriptionis corrigendæ ratio.*

5. Exercitationes discipulorum erunt, exempli gratia, locum aliquem poetæ vel oratoris imitari; descriptionem aliquam, ut hortorum, templorum, tempestatis, et similium efficere; phrasim eamdem modis pluribus variare; græcam orationem latine vel vernacule vertere; poetæ versus tum latine, tum græce soluto stylo complecti; carminis genus aliud in aliud commutare; epigrammata, inscriptiones, epitaphia condere; phrases ex bonis oratoribus et poetis, seu græcas, seu latinas, seu vernaculas excerpere; figuras rhetoricas ad certas materias accommodare; ex locis rhetoricis et topicis plurima ad rem quampiam argumenta depromere, et alia generis ejusdem. Hujusmodi autem exercitationes fieri poterunt quandoque mane loco publicæ correctionis, quandoque a prandio prima hora vel alio opportuno tempore, consulto Præfecto. Saltem vero semel in hebdomada scribetur in schola per horam. *Exercitationes in schola.*

6. Prælectio duplex est. Altera ad artem pertinet, in qua præcepta; altera ad stylum, in qua orationes *Prælectio.*

explicantur. In utraque autem duo animadvertenda. Primum, qui auctores ad prælegendum suscipiantur, deinde quis modus interpretandi teneri possit. De primo satis dictum est regula 1; unus enim Cicero ad orationes, ad præcepta præter Ciceronem Quintilianus et Aristoteles adhiberi possunt. Oratio numquam prætermittenda, præceptorum etiam explicatio toto fere anno continuanda esset: (ingens enim est vis oratoriorum præceptorum :) hujus tamen loco, ubi mos ferat, inclinante jam anno, alicujus auctoris usus, qui majorem eruditionem aut varietatem contineat, non interdicitur.

Auctores.

Præceptorum interpretatio.

7. Quod autem ad interpretandi rationem attinet, sic explicentur præcepta : primo præcepti sensus aperiendus, si obscurior sit. Secundo, alii Rhetores, qui idem præcipiant, vel idem auctor, si alibi idem præcipit, afferendus. Tertio ipsius præcepti ratio aliqua excogitanda. Quarto oratorum ac poetarum loci aliquot similes, maxime illustres, in quibus eo præcepto usi sunt, adducendi. Quinto si quid ex varia eruditione, et historia ad rem facit, addendum. Ad extremum, quo modo ad res nostras accommodari possit, indicandum, idque quanto maximo fieri potest delectu ornatuque verborum.

Oratoris interpretatio.

8. Si vero explicetur oratio vel poema, primo exponenda sententia, si obscura sit, et variæ interpretationes dijudicandæ. Secundo tota artificii ratio, inventionis scilicet, dispositionis, et elocutionis exploranda, quam apte se orator insinuet, quam apposite dicat, vel quibus ex locis argumenta sumat ad persuadendum, ad ornandum, ad mo-

vendum ; quam multa sæpe præcepta uno eodemque loco permisceat, quo pacto rationem ad faciendam fidem figuris sententiarum includat, rursusque figuras sententiarum figuris verborum intexat. Tertio, loci aliquot tum re, tum verbis similes afferendi, aliique oratores et poetæ producendi, etiam vernaculi, qui eodem præcepto ad aliquid simile persuadendum vel narrandum usi sunt. Quarto res ipsæ sapientium sententiis, si res ferat, confirmandæ. Quinto ex historia, ex fabulis, ex omni eruditione, quæ ad locum exornandum faciant, conquirenda. Ad extremum verba perpendenda, eorum proprietas, ornatus, copia, numerus observandus. Hæc autem non ideo allata sunt, ut semper omnia consectetur Magister ; sed ut ex iis seligat, quæ opportuniora videbuntur.

9. Dictandum argumentum orationis, vel initio cujusque mensis totum, vel singulis hebdomadis per partes (singulis enim mensibus ad summum singulæ absolvendæ orationes). Sit autem breve, quod per omnes eat orationis partes; locos confirmationis et amplificationis, figuras præcipuas, quæ adhiberi possent, locos etiam aliquos bonorum auctorum ad imitandum, si videbitur, indicet. Interdum demonstrato scriptore aliquo, ad cujus imitationem orationem informent, verbotenus res proponantur. *Argumentum scribendæ orationis.*

10. Carminis etiam argumentum, aut scripto aut verbo, vel solam significando rem, vel certa adjecta sententia tradi potest : idque aut breve, ut epigrammatis, odæ, elegiæ, epistolæ, quod singulis vicibus expediatur, aut longius, ut pluribus vicibus, quemadmodum orationem, sic poema contexant. *Carminis.*

Græci thematis ratio.

11. Vernaculi græcique thematis eadem fere sit ratio, nisi in græco per aliquod tempus verbatim omnia dictanda semel saltem in singulas hebdomadas, vel soluta oratione, vel carmine censeantur.

Concertatio.

12. Concertatio seu exercitatio sita erit, tum in corrigendis iis, quæ alter æmulus in alterius oratione deprehenderit; tum in iis, in quibus prima hora se exercuerint, invicem proponendis; tum in figuris dignoscendis, aut conficiendis; tum in rhetoricæ, aut epistolarum, aut carminum, aut historiæ præceptis reddendis applicandisve; tum in exponendis auctorum locis difficilioribus, et difficultatibus explanandis; tum in moribus antiquorum, rebusque ad eruditionem pertinentibus exquirendis, tum in symbolis, apophthegmatis, adagiis, et similibus, ad Præceptoris arbitrium.

Græca prælectio.

13. Græca prælectio sive oratorum, sive historicorum, sive poetarum, non nisi antiquorum sit et classicorum, Demosthenis, Platonis, Thucydidis, Homeri, Hesiodi, Pindari, et aliorum hujusmodi (modo sint expurgati) inter quos jure optimo SS. Nazianzenus, Basilius, et Chrysostomus reponendi. Ac alternis quidem vicibus oratores, historici ac poetæ explicentur. Interpretandi autem ratio, quamquam quæ eruditionis artisque sunt respuere omnino non debet; proprietatem tamen potius, usumque linguæ spectabit. Quamobrem locutiones aliquæ singulis prælectionibus dictandæ.

Prælectio die vacationis.

14. Eruditionis causa die vacationis pro historico liceat interdum alia magis recondita proferre, ut emblemata, ut quæstiones ad artificium poeticum spectantes, de epigrammate, epitaphio, ode,

elegia, epopœia, tragœdia, ut de archæologia, modice tamen.

15. Declamatio vel prælectio latina vel vernacula vel carmen latinum, humanistis convenientibus, postrema semihora antemeridiana ab uno aut altero discipulorum e suggestu alternis sabbatis habeatur. *Privata declamatio.*

16. In aula, templove gravior oratio aut carmen, vel utrumque, nunc latine, nunc græce, nunc vernacule, vel declamatoria actio, expositis utrimque rationibus, lataque sententia, singulis fere mensibus habeatur; non tamen, nisi recognita et approbata a Præfecto studiorum superiorum. *Publica declamatio.*

17. Affigantur carmina scholæ parietibus alternis fere mensibus ad aliquem celebriorem diem exornandum; vel Magistratus promulgandos, vel alia quapiam occasione, selectissima quæque a discipulis descripta. Imo etiam pro regionum more aliquid prosæ brevioris; quales sunt inscriptiones, ut clypeorum, templorum, sepulcrorum, hortorum, statuarum; quales descriptiones, ut urbis, portus, exercitus; quales narrationes, ut rei gestæ ab aliquo Divorum, additis interdum, non tamen sine Rectoris permissu, picturis, quæ emblemati, vel argumento proposito respondeant. *Carmina affigenda.*

18. Poterit interdum Magister brevem aliquam actionem, eclogæ scilicet, scenæ, dialogive discipulis argumenti loco proponere: ut illa deinde in schola distributis inter ipsos partibus, sine ullo tamen scenico ornatu exhibeatur, quæ omnium optime conscripta sit. *Privatæ scenæ.*

19. Nostris exercendis sicut omnia quæ de ra- *Nostrorum exercitatio.*

tione docendi diximus, communia sunt, ita illa peculiaria, ut domi, ter aut quater in hebdomada per horam, quo tempore commodissimum Rectori videbitur, repetitiones coram Magistro, aut alio quem Rector ipse statuerit, habeant : in quibus prælectiones latinæ, vernaculæ, græcæve recolantur, elucubrationes corrigantur : jubeanturque quotidie aliquid ediscendo memoriam excolere, multumque et attente legere : nihil enim æque fœcundat ingenium, quam ut ad aulæ, templi, scholæque suggestum, quod illis cum externis condiscipulis commune est, addito etiam refectorio, frequentius singuli se dicendo exerceant. Ut denique publice, semper in loco quopiam idoneo sua carmina Præceptori probata, suo adscripto nomine, proponant.

REGULÆ

PROFESSORIS HUMANITATIS.

Gradus. 1. Gradus hujus scholæ est, postquam ex grammaticis excesserint, præparare veluti solum eloquentiæ : quod tripliciter accidit, cognitione linguæ, aliqua eruditione, et brevi informatione præceptorum ad rhetoricam spectantium. Ad cognitionem linguæ, quæ in proprietate maxime et copia consistit, in quotidianis prælectionibus explicetur ex oratoribus unus Cicero ; ex historicis Cæsar, Sallustius, Livius, Curtius, et si qui sunt similes ; ex poetis præcipue Virgilius, excepto quarto

Æneidos ; præterea odæ Horatii selectæ, item elegiæ, epigrammata et alia poemata illustrium poetarum antiquorum, modo sint ab omni obscœnitate expurgati. Eadem ratione oratores, historici et poetæ vernaculi adhibeantur. Eruditio modice usurpetur, ut ingenium excitet interdum ac recreet, non ut linguæ observationem impediat.

Præcepta generalia de elocutione et stylo, et specialia de brevioribus scriptionum generibus, ut epistolæ, narrationes, descriptiones, tum in versu tum in prosa tradentur. Græcæ linguæ pars illa pertinet ad hanc scholam, quæ artem metricam et notiones quasdam de dialectis complectitur. Curandum præterea ut bene scriptores intelligant et scribere aliquid græce norint.

Divisio temporis.

2. Divisio temporis hæc erit. Mane tribus primis horæ quadrantibus memoriter recitentur præcepta, et auctor latinus apud Decuriones, scriptaque a Decurionibus collecta, et eorum notas Magister recognoscat. Mox ex præceptis aliquid explicetur.

Semihora consequens corrigendis publice scriptionibus impendatur.

Tribus dein quadrantibus repetatur postrema oratoris prælectio et nova explicetur.

Ultima semihora accessoriis vel concertationi tribuatur.

Vespere prima hora memoriter recitentur præcepta et auctor latinus, ut plurimum poeta, recognoscente Magistro Decurionum notas, scriptaque vel mane imperata vel quæ ex domo allatis superfuerint, corrigente. Ad extremum præcepta explicentur et repetantur.

Secunda hora poeta latinus et alternis diebus auctor vernaculus et græcus explanetur ac recolatur ; dein thema dictetur.

Ultima semihora concertationi vel accessoriis tribuatur.

Die vacationis prima hora recitetur memoriter, quod proxima vacatione prælectum est ; et scriptiones, quæ supersunt, de more corrigantur. Secunda hora aliquid epigrammatum, aut odarum, aut elegiarum , sive aliquid de tropis, de figuris, et præcipue de numero ac pedibus oratoriis, ut iis initio anni assuescant, sive chria aliqua, aut progymnasma explicetur, recolaturque , sive denique concertetur.

Die sabbati mane prima hora publice recitentur memoriter totius hebdomadæ prælectiones ; hora secunda recolantur. Ultima semihora aut habeatur ab aliquo discipulorum declamatio, vel prælectio, aut ad Rhetores audiendos eatur, aut concertetur.

A prandio prima semihora reddatur memoriter poeta, et catechismus, Magistro scripta, si quæ per hebdomadam superfuerint, et Decurionum notas recognoscente.

Sesquihora consequens poetæ recolendo, vel alicui brevi poemati explicando exigendoque, et græcis eodem modo ex æquo dividatur.

Ultima semihora in explicatione catechismi, vel pia cohortatione, nisi feria sexta habita sit, ponetur : sin autem, in ea re ferme, in cujus locum tum catechismus successerat.

Scriptionis corrigendæ ratio.

3. In scriptione corrigenda indicet, si quid minus proprium, aut elegans, aut numerosum sit; si mi-

nus recte locus ad imitandum propositus expressus; si quid in orthographia aliterve peccatum sit : variis modis idem efferri jubeat, ut dicendi copiam ex hac exercitatione nanciscantur.

4. Exercitationes erunt, exempli gratia, ex prælectionibus phrases excerpere, easque pluribus modis variare, Ciceronis periodum dissolutam componere, versus condere, carmen unius generis alio permutare, locum aliquem imitari, græce vel vernacule scribere et alia generis ejusdem. Hujusmodi autem exercitationes fieri poterunt alternis diebus, mane loco publicæ correctionis vel vespere secunda hora, aut cum opportunius videbitur, consulto Præfecto. Saltem vero semel in hebdomada scribetur in schola per horam. *Exercitationes in schola.*

5. Prælectio eruditionis ornamentis leviter interdum aspersa sit, quantum loci explicatio postulat : se totum potius Magister effundat in latinæ et vernaculæ linguæ observationes, in vim etymologiamque verborum, quam ex probatis petet auctoribus; in locutionum usum ac varietatem, in collationem indolis utriusque linguæ, in auctoris imitationem. Quando autem orationem explicat, præcepta artis exploret. Ad extremum licebit, si videatur, omnia patrio sermone, sed quam elegantissimo, vertere. *Prælectio.*

6. § 1. Dictandum argumentum scribendi juxta præcepta hujus scholæ propria plurimum proderit ita componere, ut ex prælectionibus jam explicatis hinc inde decerptum sit, et ad auctorum imitationem, quoad fieri possit, conficiatur. Dictabitur autem pro captu discipulorum vulgi sermone ad *Argumentum scribendi.*

verbum, vel facili ac fuso themate proposito, ut suo marte illud elaborent. Carminis argumentum latine dictet multa locutionum varietate. Græci thematis eadem ac latinæ prosæ ratio erit, nisi quod fere ex ipso auctore depromendum, et ratio syntaxeos præmonstranda.

§ 2. Ad stylum ac patriam linguam melius addiscendam, vernacula etiam argumenta variorum generum accurate præscribantur.

Concertatio.

7. Concertatio seu exercitatio sita erit tum in iis quæ alter æmulus in alterius scriptione deprehenderit, tum in iis in quibus initio scholæ vel alio opportuno tempore se exercuerint, proponendis; tum in phrasibus a Præceptore habitis memoriter dicendis aut variandis; tum in præceptis reddendis aut applicandis; tum in exquirenda quantitate syllabarum, allata memoriter regula, vel poetæ exemplo; tum in proprietate, aut etymologia aliqua investiganda; tum in aliquo græci, latini, vernaculive auctoris loco explanando, et aliis generis ejusdem, ad Præceptoris arbitrium.

Ars metrica et rhetorica.

8. Ars metrica celeriter recurretur, in iis solum inhærendo, quibus magis egere videbuntur, et exercendo potius quam explicando. Rhetoricæ item præcepta breviter illustrentur, additis ex præceptorum libello exemplis : et, si res ferat, ex quotidianis prælectionibus.

Græca prælectio.

9. Græca prælectione alternis diebus præcepta et auctor explanabitur. Quoad præcepta quidem, breviter decursis iis quæ in præcedentibus scholis tradita fuerant, artem metricam et diversas dialectos explicet.

Auctor vero solutæ orationis sumetur ex facilioribus, ut aliquæ orationes Isocratis, et SS. Chrysostomi et Basilii, ut ex epistolis Platonis et Synesii, ut aliquid selectum ex Plutarcho ; ex poetis autem explicari poterit Homerus, Phocylides, Theognides, S. Gregorius Nazianzenus, Synesius et horum similes.

Explicatio autem, ut hujus scholæ fert gradus, linguæ potius cognitioni, quam eruditioni serviat.

Carmina affigenda.

10. Affigantur carmina scholæ parietibus alternis fere mensibus ad aliquem celebriorem diem exornandum, vel magistratus promulgandos, vel alia quapiam occasione, selectissima quæque a discipulis descripta : imo etiam pro regionum more aliquid prosæ brevioris, quales sunt inscriptiones, ut clypeorum, templorum, sepulcrorum, hortorum, statuarum ; quales descriptiones, ut urbis, portus, exercitus ; quales narrationes, ut rei gestæ ab aliquo Divorum : additis interdum, non tamen sine Rectoris permissu, picturis, quæ emblemati vel argumento proposito respondeant.

REGULÆ

PROFESSORIS SUPREMÆ CLASSIS GRAMMATICÆ.

Gradus.

1. Gradus hujus scholæ est absoluta grammaticæ cognitio : ita enim recolit ab initio syntaxim, ut addat omnes exceptiones et idiotismos, deinde explicet constructionem figuratam, et de arte me-

trica; in græcis autem syntaxim, dialectis et difficilioribus idiotismis exceptis. Quod ad lectiones pertinet, ex oratoribus quidem explicari poterunt gravissimæ quædam Ciceronis epistolæ, libri de Amicitia, de Senectute et alia hujusmodi : aut etiam ubi mos invaluit, faciliores orationes; Sallustius quoque, Q. Curtius et selecta ex T. Livio. Ex poetis vero selectæ aliquæ ac purgatæ Ovidii tum elegiæ, tum epistolæ; quædam item selecta, et purgata ex Catullo, Tibullo, Propertio, et Virgilii Eclogis, vel etiam libri ejusdem Virgilii faciliores, ut quartus Georgicorum, quintus et septimus Æneidos : ex græcis S. Chrysostomus, Xenophon et horum similes. Aliqua etiam ex mythologia (nisi forte in media grammatica factum fuerit) tradantur.

Divisio temporis.

2. Divisio temporis hæc erit. Mane tribus primis horæ quadrantibus memoriter recitetur auctor latinus et grammatica tum latina, tum græca Decurionibus : scripta a Decurionibus collecta et eorum notas Præceptor recognoscat : mox e grammaticæ præceptis quæ ad hanc scholam pertinent, aliquid explicetur.

Semihora consequens corrigendis publice scriptionibus impendatur.

Tribus dein quadrantibus repetatur postrema auctoris prælectio, novaque explicetur atque exigatur.

Ultima semihora linguæ vernaculæ et accessoriis tribuatur.

Prima hora pomeridiana alternis diebus grammatica latina et ars metrica, dein auctor latinus,

ut plurimum poeta, memoriter recitetur, recognoscente Magistro Decurionum notas, scriptaque vel mane imperata vel quæ superfuerint, corrigente; ad extremum grammatica vel ars metrica explicetur ac repetatur.

Secunda hora poeta latinus et alternis diebus auctor græcus explanetur ac recolatur; dein thema dictetur.

Ultima semihora concertationi vel linguæ vernaculæ aut accessoriis concedatur.

Die sabbati mane publice recitentur memoriter totius hebdomadæ vel totius libri prælectiones : secunda hora recolantur. Ultima semihora concertetur vel declametur. Idem fiat a prandio, nisi quod prima hora etiam memoriter recitatur catechismus.

Ultima semihora in explicatione catechismi, vel pia cohortatione, nisi feria sexta habita sit, ponetur : sin autem, in ea re ferme, in cujus locum tum catechismus successerat.

Scriptionis corrigendæ ratio.

3. In scriptione corrigenda indicet, si quid contra præcepta grammaticæ, orthographiæ, interpunctionis peccatum sit : si declinatæ difficultates, si non habita elegantiæ, aut imitationis ratio.

Exercitationes in schola.

4. Exercitationes tradendæ discipulis erunt, exempli gratia, vernacula dictata, tum ad auctoris imitationem, tum ad syntaxis præcepta latina facere, lectionem auctorum ex latino in patrium sermonem transferre, eamdem latine transcribere, inde phrases elegantiores excerpere ; ex grammaticæ præceptis recens explicatis dubitationes æmulis,

et locutiones proponendas depromere, dissolutos versus concinnare, aut conficere, græce scribere; et alia generis ejusdem. Hujusmodi autem exercitationes fieri poterunt alternis diebus, mane loco publicæ correctionis, vel vespere secunda hora scholæ aut alio opportuno tempore, consulto Præfecto. Saltem vero semel in hebdomada scribetur in schola per horam integram.

Prælectio. 5. Prælectionis forma hæc erit: primum quidem argumentum tum latino, tum patrio sermone perstringat. Deinde unamquamque periodum ita interpretetur, ut vernacula expositio latinæ subinde subjiciatur. Tertio a capite recurrens (nisi malit ipsi explicationi inserere) binas aut ternas seligat voces, quarum vim, aut originem expendat ac cum patria lingua conferat; unoque aut altero ejusdem præsertim auctoris exemplo confirmet. Translationes etiam evolvat ac demonstret; fabulas cum historiis, et quæ ad eruditionem pertinent, si quæ incidant, brevi expediat: binas etiam ternasve phrases elegantiores excerpat. Postremo scriptoris verba sermone vernaculo elegantiori decurrat. Licebit autem latinum argumentum, observationes, proprietates, et phrases quam brevissime dictare.

Argumentum scribendi. 6. Dictandum argumentum scribendi ad epistolæ, narrationis vel descriptionis formam, vulgi sermone ad verbum, quod ad præcepta syntaxeos et ad auctorum imitationem referatur. Eodem modo dictabitur aut ex auctore classico designabitur argumentum vernacule reddendum. Semel autem fere singulis mensibus, aut domi loco quotidianæ scriptionis, aut in schola ad magistratus

creandos, ubi aliquantum profecerint, suo marte conscribant, aliquibus prius epistolis, narrationibus, descriptionibusve explicatis, indicatisque Ciceronis et aliorum auctorum locis eo pertinentibus, et aliquot ab ipso Præceptore ejusdem generis dictatis exemplis.

7. Carmina poterunt initio quidem soluto solum verborum ordine, mox etiam verbis aliquibus immutatis, ad extremum facillimo argumento cum multa locutionum varietate dictari.

Græcum thema.

8. Græci thematis eadem ac latinæ prosæ ratio erit, nisi quod fere ex ipso auctore depromendum, et ratio syntaxeos præmonstranda.

9. Græcæ prælectionis eadem ratio sit, nisi quod, cum græcus auctor sumitur, verba singula tractanda sunt; facillimis etiam in universum, si videatur, syntaxeos regulis indicatis.

Concertatio.

10. Concertatio, seu exercitatio sita erit, tum in iis quæ alter æmulus in alterius scriptione deprehenderit; tum in iis, in quibus se exercuerint, proponendis; tum in phrasibus a Præceptore habitis memoriter dicendis; tum in vernaculis locutionibus mutuo ex præscripto syntaxeos, aut ad auctorum imitationem exigendis aut variandis, (faciendumque, ut locutionem propositam statim qui interrogatur iisdem reddat verbis, eamque paulisper meditatus non verbatim, sed totam simul latine efferat) tum in epistolarum præceptis reddendis; tum in exquirenda quantitate syllabarum, allata memoriter regula, vel poetæ exemplo; tum in proprietate, aut etymologia aliqua investiganda; tum in aliquo græci latinive auctoris loco interpre-

tando ; tum in græcis nominibus, aut verbis inflectendis formandisque, et aliis id genus, ad Præceptoris arbitrium.

REGULÆ

PROFESSORIS MEDIÆ CLASSIS GRAMMATICÆ.

Gradus.

1. Gradus hujus scholæ est, totius quidem grammaticæ, minus tamen plena cognitio : explicat enim præcipue genera et inflexiones nominum, et præterita ac supina verborum ; nisi hæc jam in infima explicata, recolere sufficiat. Quod superfuerit temporis, syntaxi impendit.

Ex Græcis ad hanc scholam pertinent nomina contracta, verba circumflexa, verba in μι, faciliores formationes, et brevis introductio ad syntaxim. Ad prælectiones vero e latinis Ciceronis selectæ epistolæ, narrationes, descriptiones, et alia hujusmodi ex eodem auctore, tum commentaria Cæsaris et facillima quæque Ovidii carmina : e græcis vero Æsopi fabulæ, Cebetis tabula et selecti expurgatique dialogi Luciani.

Divisio temporis.

2. Divisio temporis hæc erit. Mane tribus primis quadrantibus memoriter recitetur auctor latinus et grammatica tum latina tum græca apud Decuriones; scripta a Decurionibus collecta et eorum notas Præceptor recognoscat; mox ex grammaticæ præceptis, quæ ad hanc scholam pertinent, aliquid explicetur,

Semihora consequens corrigendis publice scriptionibus impendatur.

Tribus dein quadrantibus repetatur postrema auctoris prælectio, novaque explicetur atque exigatur.

Ultima semihora linguæ vernaculæ et accessoriis tribuatur.

Prima hora pomeridiana memoriter grammatica et auctor latinus, ut plurimum poeta, recitetur, recognoscente Magistro Decurionum notas, scriptaque vel quæ mane imperata sunt vel quæ superfuerint corrigente : ad extremum grammatica explicetur ac repetatur.

Secunda hora poeta latinus et alternis diebus auctor græcus explanetur ac recolatur; dein thema dictetur.

Ultima semihora concertationi vel linguæ vernaculæ et accessoriis concedatur.

Die sabbati mane prima hora publice recitentur memoriter totius hebdomadæ vel totius libri prælectiones; secunda hora recolantur. Ultima semihora concertetur vel declametur. Idem fiat a prandio, nisi quod prima hora cum grammatica, et poeta, recitatur etiam catechismus. Ultima semihora in explicatione catechismi, vel nonnumquam pia cohortatione, nisi feria sexta habita fuerit, ponetur : sin autem, in ea re ferme, in cujus locum tum catechismus successerat.

Scriptionis corrigendæ ratio.

3. In scriptione corrigenda indicet, si quid contra præcepta grammaticæ, orthographiæ, interpunctionis peccatum sit; si declinatæ difficultates, omnia ad grammaticarum præceptionum normam

expendat, conjugationesque ipsas, et rudimenta, sumpta occasione, in memoriam revocet.

Exercitationes in schola.

4. Exercitationes in schola injungendæ erunt, exempli gratia, vernacula dictata tum ad auctoris imitationem, tum præcipue ad syntaxis præcepta latina facere : lectionem Ciceronis vel aliorum auctorum vulgi sermone convertere, eamdem latine transcribere; ex grammaticæ præceptis, recens præsertim explicatis, dubia æmulis, et locutiones proponendas depromere, græce scribere, et alia generis ejusdem. Hujusmodi autem exercitationes fieri poterunt alternis diebus, vel mane loco publicæ correctionis scriptionum, vel a prandio secunda scholæ hora aut alio opportuno tempore, consulto Præfecto. Saltem vero semel in hebdomada scribetur in schola per horam integram.

Grammatica exigenda.

5. In repetitione prælectionis capiat interdum occasionem difficiliora declinandi, conjugandi, et grammaticæ quomodocumque exigendæ.

Prælectio auctorum.

6. Prælectionis auctorum hæc forma sit : primo totam continenter pronuntiet, ejusque argumentum brevissime patrio sermone perstringat. Secundo periodum ad verbum vulgi sermone interpretetur. Tertio a capite recurrens structuram indicet, et periodum retexens, quæ verba quos casus regant, ostendat; pleraque ad explicatas grammaticæ leges perpendat; latinæ linguæ observationemu nam aut alteram, sed quam facillimam afferat; metaphoras exemplis rerum notissimarum demonstret; unam denique aut alteram phrasim excerpat, quas solas cum argumento dictabit. Quarto scriptoris iterum verba vernaculo sermone decurrat.

7. Dictandum argumentum scribendi vulgi sermone ad verbum, perspicuum, quod ad præcepta syntaxis et auctorum imitationem referatur. Discipuli etiam aliquam auctoris brevem versionem, aut aliquod græcum tempus, seu nomen subscribere jubeantur. *Argumentum scribendi.*

8. Grammaticæ prælectio non nisi singula præcepta ad summum cum brevi aliqua appendice, aut exceptione contineat. *Grammaticæ prælectio.*

9. In Græcis tradendis eadem proportione serventur; et fere ex usu videtur esse vernaculas voces casibus ac personis addere, omniaque plerumque voce patria declarare. *Græca prælectio.*

10. Concertatio seu exercitatio sita erit tum in iis, quæ alter æmulus in alterius scriptione deprehenderit; tum in iis, in quibus se exercuerint, proponendis; tum in phrasibus a Præceptore habitis memoriter dicendis; tum in vernaculis locutionibus mutuo ex præscripto syntaxeos, ad imitationem auctorum exigendis (faciendumque ut locutionem propositam statim, qui interrogatur, iisdem repetat verbis, eamque paulisper meditatus non verbatim, sed totam simul latine efferat); tum in difficilioribus nominibus ac verbis, quæ præsertim in prælectione occurrerint, vel continenti, vel interrupto casuum ac temporum ordine, vel singulis per se, vel conjuncto simul adjectivo, substantivoque, et pronomine inflectendis; tum in præteritis, et supinis quam celerrime reddendis, in græcis exigendis, et aliis id genus, arbitrio Præceptoris. *Concertatio.*

REGULÆ

PROFESSORIS INFIMÆ CLASSIS GRAMMATICÆ.

Gradus.

1. Gradus hujus scholæ est rudimentorum perfecta cognitio: incipit enim a communi declinatione nominum et conjugatione verborum; pergit dein ad generales et communes regulas syntaxis, quibus addi possunt pauci quidam et faciliores idiotismi. Præfecti autem erit hæc præcepta utrique ordini dividere. Græce vero inferior quidem ordo legere et scribere, superior vero nomina simplicia, verbum substantivum, et barytonum ediscet. Ad prælectiones facillima aliqua et selecta ac, si fieri potest, separatim excusa ex Cicerone, fabulæ Phædri et vitæ Cornelii Nepotis adhibeantur.

Divisio temporis.

2. Divisio temporis hæc erit. Mane tribus primis horæ quadrantibus memoriter recitetur auctor latinus et grammatica tum latina, tum græca apud Decuriones, scripta a Decurionibus collecta et ipsorum notas Præceptor recognoscat: tum utrique ordini aliquid ex grammatica juxta partem cuique descriptam explicetur vel alterno quoque die singulis ordinibus vel quotidie utrique : postea vero omnia vel a Magistro vel invicem per concertationem reposcantur. Quibus autem diebus novum a prandio præceptum non erit (pluribus enim diebus fere singula inculcanda sunt) variæ, de quibus infra reg. 4, discipulis exercitationes injungantur.

Semihora consequens corrigendis publice scriptionibus impendatur.

Tribus dein quadrantibus repetatur breviter postrema auctoris latini prælectio, novaque explicetur atque injungatur.

Ultima semihora linguæ vernaculæ et accessoriis tribuatur.

Vespere prima hora memoriter auctor latinus et grammatica recitetur, recognoscente Magistro Decurionum notas, scriptionesque mane non correctas aut de novo impositas corrigente : ad extremum postrema grammaticæ prælectio recolatur.

Secunda hora auctor latinus explicetur et recolatur : græco vero paulo plus quadrante tribuatur, nisi bis in hebdomada prælectio græca latinæ substituenda videatur : ad extremum thema dictetur.

Ultima semihora vel concertationi vel linguæ vernaculæ et accessoriis tribuatur.

In inferiori tamen ordine lingua vernacula græco substitui poterit.

Die sabbati mane prima hora publice recitentur memoriter totius hebdomadæ prælectiones : secunda hora recolantur : ultima semihora vel concertetur vel declametur.

Idem fiat a prandio, nisi quod prima hora simul cum grammatica recitatur etiam catechismus. Ultima semihora in explicatione catechismi, vel pia cohortatione, nisi feria sexta habita fuerit, ponetur : sin autem, in ea re ferme, in cujus locum tum catechismus successerat.

3. In scriptione corrigenda indicet, si quid contra *Scriptionis*

corrigendæ ratio. præcepta grammaticæ, orthographiæ, interpunctionis peccatum, si declinatæ difficultates; omnia ad grammaticarum præceptionum normam expendat; conjugationes et declinationes ex occasione repetere non omittat.

Exercitationes in schola. 4. Exercitationes discipulorum erunt, exempli gratia, vernacula dictata e syntaxis præscripto latina facere, lectionem auctoris e latino in vulgi sermonem transferre, eamdem latine transcribere; ex grammaticæ præceptis recens præsertim explicatis dubia æmulis, et locutiones proponendas depromere, concordantias concinnare, aut componere, græca describere, et alia generis ejusdem. Hujusmodi autem exercitationes fieri poterunt alternis diebus mane loco publicæ correctionis scriptionum, vel vespere, secunda hora, aut cum opportunius videbitur consulto Præfecto. Saltem vero semel in hebdomada scribetur in schola per horam integram.

Grammatica exigenda. 5. In repetione prælectionis capiat sæpe occasionem declinandi, conjugandi, et grammaticæ quomodocumque exigendæ.

Prælectio auctorum. 6. Prælectionis auctorum, quæ brevis esse debet, hæc forma sit: primum totam continenter pronuntiet, ejusque argumentum brevissime vulgi sermone perstringat. Secundo periodum ad verbum vulgari sermone interpretetur. Tertio a capite recurrens structuram indicet, et periodum retexens, quæ verba quos casus regant, ostendat; pleraque ad explicatas grammaticæ leges perpendat, latinæ linguæ observationem unam, aut alteram, sed quam facillimam afferat; metaphoras exemplis rerum no-

tissimarum demonstret, nec quidquam, nisi forte argumentum, dictet. Quarto scriptoris iterum verba vulgi sermone decurrat.

7. Dictandum argumentum scribendi vulgi sermone ad verbum, perspicuum, quod ad præcepta grammaticæ potissimum referatur; eique discipuli aliquam auctorum versionem, aut locutionem ex præscripto syntaxis, aut ea ipsa, quæ sunt ex græcis rudimentis ediscenda, aut alia id genus subscribere jubeantur. *Argumentum scribendi.*

8. Grammaticæ prælectio non nisi singula ad summum præcepta contineat, quæ nisi bene percepta sint, ad alia non veniatur. *Grammaticæ prælectio.*

9. Concertatio, seu exercitatio sita erit tum in iis quæ alter æmulus in alterius scriptione deprehenderit; tum in iis in quibus se exercuerint proponendis; tum in vernaculis locutionibus invicem ad syntaxis præscriptum exigendis (faciendumque, ut locutionem propositam statim, qui interrogatur, iisdem reddat verbis, eamque paulisper meditatus non verbatim, sed quoad ejus fieri potest, totam simul latine efferat); tum in difficilioribus nominibus, ac verbis, quæ præsertim in prælectione occurrerint, vel continenti, vel interrupto casuum ac temporum ordine, vel singulis per se, vel conjuncto simul adjectivo, substantivoque, et pronomine inflectendis; tum in rudimentorum definitionibus, et exemplis proferendis; tum in verborum flexionibus ex latino in patrium, ex patrio sermone in latinum celeriter vertendis; tum in iis quæ activa voce dicta sunt passive efferendis; tum in præteritis et supinis, tum in nominum generibus *Concertatio.*

et casibus, quæcumque proposita fuerunt, indicandis; et horum similibus, ad Præceptoris arbitrium.

REGULÆ

SCHOLASTICORUM NOSTRÆ SOCIETATIS.

Animi puritas, et intentio. p. 4, c. 6, § 1. p. 4, c. 3, § 2.

1. In primis animi puritatem custodire, et rectam in studiis intentionem habere Scholastici nostri conentur, nihil aliud in his, nisi divinam gloriam, et animarum fructum quærentes : et in suis orationibus gratiam, ut in doctrina proficiant, crebro petant, ut tandem idonei, sicut ab iis sperat Societas, ad vineam Christi Domini nostri exemplo ac doctrina excolendam evadant.

Solidarum virtutum cum studiis conjunctio. p. 4, c. 6, § 2. p. 4, c. 4, § 2.

2. Serio et constanter ad studia animum applicare deliberent, utque cavendum sibi putent, ne fervore studiorum intepescat solidarum virtutum, ac religiosæ vitæ amor; ita sibi vicissim persuadeant, nihil gratius se Deo facturos in Collegiis, quam si ea intentione, de qua dictum est, studiis se diligenter impendant: et licet numquam ad exercenda ea, quæ didicerint, perveniant; illum tamen studendi laborem ex obedientia et caritate, ut par est, susceptum, opus esse magni meriti in conspectu divinæ et summæ majestatis apud se statuant.

Ex superioris præscripto studendum. p. 4, c. 5, § 2, et c. 6, § 6.

3. Iis facultatibus singuli operam dabunt eosque audient præceptores, quos Superior assignabit : præscriptam vero a Præfecto, vel a Magistro divisionem temporis, ac rationem studendi servent

diligenter universi : nec aliis, quam ab eodem Præfecto sibi traditis, utantur libris.

4. In audiendis lectionibus sint assidui, et in eis prævidendis diligentes, et postquam eas audierint, repetendis : iis, quæ non intellexerint, interrogandis : aliis vero, quæ oportuerit, adnotandis, quo in posterum memoriæ defectui consulatur. *Diligentia.* p. 4, c. 6, § 8

5. Intersint ordinariis scholarum, ad quas accedunt, disputationibus; et singulare sui specimen in doctrina præbere, modeste tamen, curent. *Disputationes publicæ.* p. 4, c. 6, § 10.

6. Privatis præterea, et quotidianis disputationibus ac repetitionibus omnes intersint : et qui disputant, ei, qui præest, religiose obediant. *Privatæ.* p. 4, c. 6, § 11.

7. Cum ad publicas scholas eundum erit, eant et redeant invicem associati cum ea modestia interiore et exteriore, quæ ad sui et aliorum ædificationem conveniat. *Modestia.* p. 4, c. 4, § 6.

8. Eorum colloquia, qui cum scholasticis externis loquendi habuerint facultatem, sint solum de rebus ad litteras, vel ad profectum spiritus pertinentibus, prout ad majorem Dei gloriam omnibus utilius fore judicabitur. *Colloquia cum externis.* Ibid.

9. Omnes quidem, sed præcipue humaniorum litterarum studiosi, latine communiter loquantur : atque hi memoriæ, quod a suis Magistris præscriptum fuerit, commendent; ac stylum in compositionibus diligenter exerceant. *Latinæ linguæ usus.* p. 4, c. 6, § 13, et c. 13, § 3. Reg. S. Rect.

10. Ultra duas horas nemo aut legendo aut scribendo ad laborem incumbat, quin studium intermittat aliquantulo temporis intervallo. *Studii tempus.* p. 4, c. 4, § 1.

11. Horis privato studio attributis, qui superioribus facultatibus dant operam, domi repetant quæ *Privati studii ratio.*

p. 4, c. 6, § 14. M. audierunt vel scripserunt in scholis, eaque curent intelligere : et intellecta sic examinent, ut ipsi sibi objiciant, et quæ objecerint, solvant; quæ nequeunt, adnotent ad interrogandum, vel disputandum.

INSTITUTIO

EORUM

QUI PER BIENNIUM PRIVATO STUDIO

THEOLOGIAM REPETUNT.

Quæ scholasticorum regulæ illis communes. p. 4, c. 15, § 3.

1. Scholasticorum regulas, præter eas quæ ad lectiones in scholis audiendas earumque repetitiones pertinent, non secus ac ceteri discipuli observent : præsertim vero ne studiorum fervore solidarum virtutum amor intepescat, omni diligentia curent.

Collationi casuum et disputationibus inintersint.

2. Similiter ut alii Theologiæ auditores collationi casuum, omnibus actibus, et menstruis etiam eorum disputationibus intersint.

Argumenta quando resùment.

3. In philosophorum autem disputationibus menstruis non solum interesse debebunt, sed poterunt etiam argumenta resumere, itemque in hebdomadariis theologorum, si Magistri non adsint.

Quæstiones omissæ vel compendio tractatæ.

4. Pro ratione studendi, et distributione horarum a Præfecto præscripta diligens et accuratum studium instituant earum materiarum, quas vel

nullo modo, vel compendio audierunt, adhibitis commentariis eorum, qui eas diligentius pertractarunt.

Studium præcipuarum quæstionum. p. 4, c. 14, § 1, et Congr. V, can. 9.

5. Deinde studeant præcipuis disputationibus totius theologiæ, tum ea quæ a probatis auctoribus scripta sunt, diligenter perpendendo, tum proprio etiam ingenio capita quædam, et principia theologiæ, unde præcipuarum quæstionum series pendeat, disponendo; servatis tamen quam diligentissime iis quæ de doctrina S. Thomæ sequenda a Societate constituta sunt.

Scribendæ ex professo quæstiones.

6. Scribant ex instituto quæstiones aliquas cum suis fundamentis et conclusionibus, et objectorum solutionibus more scholastico, perinde ac si eas prælegere in schola deberent, easque singulis vel alternis saltem mensibus Præfecto studiorum ostendant, ut ab eo dirigantur.

Privatæ lectiones.

7. Habere etiam interdum poterunt ejusmodi lectiones, vel privatim coram nostris Doctoribus, vel in ipsis repetitionibus theologorum per tres circiter horæ quadrantes, ut ad extremum Patres, qui adsunt, argumentari possint, vel denique, si videatur, in refectorio.

Publicæ.

8. Consimiles quæstiones habere etiam poterunt de præclara aliqua materia, quæ denis ad summum prælectionibus absolvatur, in ea schola, eoque tempore, ut qui voluerint theologi, convenire possint.

Actus.

9. Distribuatur illis tempus ad quatuor actus particulares, et unum generalem habendum : et primus quidem particularis sub initium fere primi semestris, alter in fine, et sic deinceps singulis se-

mestribus reliqui celebrentur, ita ut generalis ultimum semestre claudat.

Suas opiniones qua ratione liceat defendere.

10. Liberum eis sit in actibus a Magistrorum suorum sententiis discedere, suasque, si libeat, tueri, dummodo nulla ratione alienæ sint a S. Thomæ doctrina, ex V. Congregationis decreto : ita tamen ut non solum de sententiis ipsis, sed etiam de fundamentis ac principiis, quibus eas tueri volunt, tempestive cum Præfecto, eoque qui præsidere debet, consentiant. Imo quo melius sui ingenii specimen dent, sinet Præses eos libere respondere, nec, nisi cum maxime necesse sit, interpellabit.

Eruditio.

11. Intelligant denique biennio hoc curandum sibi esse, ut non solum in theologia docti ac prompti, sed in omni etiam ecclesiastica eruditione, quæ theologum maxime decet, evadant.

Concilia, controversiæ, canones.
p. 4, c. 6. B.

12. Itaque singulis diebus certum tempus habeant ad accuratam sacræ Scripturæ, Conciliorum, controversiarum, et canonum lectionem, et semper aliquo ordine notent, quæ notatu digna videbuntur : nihil tamen parent ad conciones ex professo : et ex hoc studio aliquid interdum prælegant, vel in triclinio vel alibi, prout Superiori videbitur.

Canonum studium.
Congr. XVI, decr. 30.

13. In canonum studio partem judiciariam omittant, in ecclesiastica toti versentur ; nisi ad normam decr. 30. Congr. XVI, Præpositus Generalis aliud in Domino judicaverit.

Naturæ propensio attendenda.

14. Speciatim in id maxime studium incumbant, ad quod se magis propensos senserint, re diligenter cum Superiore communicata ; ita tamen, ut ex aliis, quæ præscribuntur, nullum omittant.

REGULÆ

ADJUTORIS MAGISTRI

SIVE BIDELLI.

1. Hujus munus erit omnia, quæ a Magistro de scholarum potissimum exercitationibus injuncta fuerint, diligenter exsequi. *Magistro obtemperet.*

2. Curet ut et classis et cathedra munda sit; ut in ea pie depicta aliqua tabella pendeat; ut subselliorum sit satis; ut munda eadem sint, ac recte disposita; ut quassata vel fracta reficiantur; ut certa Nostris scamna, itemque aliis religiosis separata ab externis assignentur; ut scholæ tempestive aperiantur et claudantur. *Agenda circa scholam.*

3. Eos opportune moneat, ad quos deinceps per vices disputare, repetere, theses defendere, aliaque hujusmodi præstare, ut constitutum a Magistro fuerit, pertinebit. *Discipuli opportune monendi.*

4. Præmoneat septem fere ante diebus eos, qui hebdomadarias theses sunt defensuri. Curabit autem, ut eæ propositiones in tempore conscriptæ sint. Eas vero primum ad Magistrum perferet corrigendas, tum ad Præfectum recognoscendas: quibus denique correctis, atque recognitis, eum qui defensurus est, admonebit, ut quot erunt opus exempla descripta afferat: eorum autem unum bene descriptum, pridie quam sit disputandum, mane publice affiget, reliqua disceptantibus deinde distribuet. *De conclusionibus.* p. 4, c. 6, § 10.

Horologium. 5. Horologium tum in lectionibus, tum in disputationibus semper habeat, ac tum Præfectum, tum Præceptorem tempestive temporis elapsi admoneat, quo spatia ad disputandum singulis præstituta serventur : et ex præscripto Præfecti signum det disputantibus tum inchoandi, tum finiendi.

Publici actus. 6. Classem, vel aulam ad publicos actus juxta academiarum consuetudinem ornandam curet; iisque, qui ad hujusmodi actus, aut ad quascumque disputationes invitati fuerint, sive argumentandi, sive eas cohonestandi causa, loca distribuat.

Quid ad Superiorem deferendum. p. 4, c. 6, § 15. 7. Si quem Nostrorum abesse a prælectionibus, repetitionibus, disputationibus, aut aliquid eorum omittere, quæ ad studiorum rationem vel morum disciplinam pertinent, notaverit, ad Superiorem deferet, ad Magistrum vero, si fuerit externus.

REGULÆ

EXTERNORUM AUDITORUM SOCIETATIS.

Doctrina pietati jungenda. p. 4, c. 7, § 1, et c. 16, § 4. 1. Qui discendi causa Societatis Jesu gymnasia frequentant, intelligant, Deo juvante, non minus curatum iri pro viribus, ut pietate, ceterisque virtutibus, quam ut ingenuis artibus imbuantur.

Quæ cujusque schola. p. 4, c. 13, § 4. 2. Eam quisque classem frequentabit, quæ illi post examen a Præfecto fuerit assignata.

Confessio et missa. 3. Singulis saltem mensibus omnes peccata confiteantur, ac missæ sacrificio quotidie constituta

hora, concioni vero diebus festis decenter intersint. p. 4, c. 7, § 2. et c. 16, § 1.

4. Explicationi doctrinæ christianæ singulis hebdomadis omnes intersint, ejusque compendium ediscant, ut a Magistris fuerit constitutum. *Doctrina christiana.* p. 4, c. 7, § 2, et c. 16, § 2.

5. Nemo ex nostris discipulis gymnasium cum armis, gladiolis, cultris, aut aliis ejusmodi, quæ pro locis aut temporibus interdicta fuerint, ingrediatur. *Arma in scholam non inferenda.*

6. Abstineant omnino a jurejurando, a contumeliis, injuriis, detractionibus, mendaciis, a ludis vetitis, a locis etiam noxiis, vel a Præfecto scholarum interdictis, denique a rebus omnibus, quæ morum honestati adversentur. *A quidus abstinendum.* p. 4, c. 16, § 4.

7. Intelligant in iis, quæ ad mores ac studia bonarum artium spectant, cum præcepta, sive admonitiones, minus proderunt, Magistros pœnis etiam severis esse usuros: qui aut eas recusarint aut spem emendationis non ostenderint, aut ceteris molesti, sive exemplo suo perniciosi fuerint, sciant se ex nostris scholis esse dimittendos. *Corrector, ut adhibendus.* p. 4, c. 7, § 2, et c. 16, § 5.

8. Omnes suis quisque Magistris obtemperent; rationem vero studendi ab illis præscriptam, tum in scholis, tum domi, quam diligentissime servent. *Obedientia.*

9. Serio animum ad studia et constanter adjiciant: sint in scholis mature frequentandis assidui, in audiendis et recolendis prælectionibus, ceterisque obeundis exercitationibus diligentes. Quod si quid minus assequantur, aut si quid dubitent, Magistrum consulant. *Diligentia et assiduitas.* p. 4, c. 6, § 2. ibid. § 8.

10. In scholis ne hac illac divagentur; sed in suis quisque subselliis locisque, modeste ac silentio, *Quies; silentium.*

sibi ac suis rebus intenti sint; neque schola egrediantur, nisi facta a Magistro exeundi potestate. Ne scamna, cathedram, sellas, parietes, januas, fenestras, neque aliud quidpiam pingendo, scribendo, scalpello, aliave ratione deturpent, seu notent.

Quæ fugiendæ consuetudines.

11. Pravas, aut etiam suspectas aliorum consuetudines fugiant : cum iis tantummodo versentur, quorum exemplo et consuetudine in litterarum studio virtutumque proficiant.

A quibus libris abstinendum.

12. A libris perniciosis et inutilibus legendis prorsus abstineant.

Spectacula et scenas vitent. p. 4, c. 5, E, et c. 14, § 2.

13. Neque ad publica spectacula, comœdias, ludos; neque ad supplicia reorum eant; neque personam ullam in externorum etiam domesticis seu privatis scenis agant, nisi data prius a Præfecto vel a Rectore potestate.

Pietas.

14. Sincerum animum purumque conservare, ac divinis legibus summa diligentia obtemperare nitantur : Deo vero, sacratissimo Jesu Cordi, ac sanctissimæ Virgini Deiparæ, ceterisque sanctis, persæpe atque ex animo se commendent : Angelorum opem assidue, præcipue vero Angeli Custodis implorent. Modestiam tum alibi semper, tum in templo, atque in schola potissimum servent.

Vitæ exemplum.

15. In rebus denique atque actionibus omnibus ita se gerant, ut facile quivis intelligat, eos non minus virtutum vitæque integritatis esse, quam litterarum doctrinæque studiosos.

REGULÆ

ACADEMIÆ.

1. Academiæ nomine intelligimus cœtum studiosorum ingenio et pietate præstantium ex omnibus scholasticis delectum, qui aliquo ex Nostris Præfecto conveniunt, ut peculiares quasdam habeant exercitationes, ad studia pertinentes. *Academia quid.*

1. Hoc ex numero censentur religiosi, si qui nostras scholas frequentant; ex aliis vero in academiam nemo admittatur nisi qui receptus sit in congregationem B. Virginis. Ceterum ubi mos tulerit, et Rectori videatur, alii etiam admitti poterunt, qui ex congregatione, atque adeo qui ex nostris scholasticis non sint. *Qui admittendi.*

3. Academicos christiana virtute ac pietate, diligentia in studiis, et scholarum legibus servandis, ceteris omnibus discipulis præstare, et exemplo esse oportet. *Academici quales.*

4. Collegii Rector moderatorem, vel ex ipsis Magistris, vel ex aliis Nostris, idoneum aliquem unicuique academiæ præficiet. *Academiæ moderator.*

5. In unam academiam theologi et philosophi fere convenire poterunt, in alteram rhetores et humanistæ, in tertiam omnes grammatici, si nec nimis multi sint, nec ita doctrina inæquales, ut eædem exercitationes omnibus fructuosæ esse non possint: alioquin singulis scholis suas academias habere liceat. *Quotuplex academia.*

Assiduitas et exercitatio. 6. Assiduitate academicorum, et exercitationum fervore academiæ fructus maxime continetur. Quare si qui sæpius abessent, aut exercitationes per vices obire recusarent; præsertim vero, qui propter immodestiam perturbationi aliis, aut offensioni essent, dimittendi erunt.

Magistratus. 7. Magistratus qui in unaquaque academia saltem bis in anno pluribus academicorum secretisque suffragiis eligentur, hi ferme erunt : academiæ rector, duo consiliarii, et unus secretarius, quibus alii etiam addi poterunt, muneraque distribui pro academicorum frequentia, loci consuetudine, et Rectoris collegii judicio.

Rector. 8. Rector in academia theologorum plerumque sit theologus : quod si interdum ex philosophis eligendus videretur, sit saltem ultimi anni. In academia item rhetorum, et grammaticorum quando ex diversis classibus constant, vel plerumque eligatur ex classe superiore, vel alternis, ut collegii Rector censuerit. Is autem eligendus, qui virtute, ingenio, et doctrina præstet : cujus erit academiam promovere, præire ceteris virtute ac diligentia, et actum aliquem ex præcipuis academiæ vel initio, vel in fine rectoratus habere. Poterit autem rector academiæ theologorum interdum, si sit theologus, absente Magistro philosophos defendentes dirigere et argumentantium argumenta resumere et urgere.

Consiliarii. 9. Consiliarii erunt rectori loco et honore proximi, ejusque absentis vices primus consiliarius tenebit, priore etiam absente, secundus : eaque munera obibunt, quæ Moderator academiæ per se, aut per rectorem imponet.

10. Secretarius libros omnes academiæ diligenter servabit. Nomina academicorum, eo ordine quo in academiam recipiuntur, in libro scribet; in quem etiam seorsim nomina magistratuum, cum eliguntur, et omnia academiæ acta, non tacitis academicorum qui aliquid præstiterint nominibus, referet: theologorum quoque et philosophorum elucubrationes, item rhetorum et grammaticorum scriptiones a Moderatore selectas colliget ac servabit. Idem tempestive eos, ut se comparent admonebit, quos a Moderatore cognoverit academiæ exercitationes habituros, nisi in academia theologorum necesse videatur id fieri per adjutorem seu bidellum. In fine cujusque academiæ publice pronuntiabit quænam exercitationes, et a quibus habendæ sint. Publice theses et exercitationum argumenta mature proponet. *Secretarius.*

11. Bis in anno, videlicet post creationem rectoris, aut etiam sæpius, si necesse fuerit, consultationes, vel omnium academicorum, vel saltem magistratuum simul cum Moderatore habebuntur ad academiam promovendam, eaque tollenda, quæ ejus progressum impedire videantur. *Consultationes.*

12. Vel in his consultationibus, vel ante creationem rectoris, academiæ regulæ legantur, quæ vel in tabella scriptæ sint, vel in libro academiæ; in quo etiam omnia deinceps academicorum nomina scribenda erunt. *Regularum lectio.*

REGULÆ

PRÆFECTI ACADEMIÆ.

Ad pietatem promovendi.

1. Ad pietatem academicos, non solum ad studia, promoveat : quod virtutum exemplo et privatis, cum tulerit occasio, colloquiis præstare poterit.

Regularum observatio.

2. Academiæ regulas diligenter servari curet, in primisque in academicorum exercitationibus assiduitatem ac diligentiam exigat.

Exercitatio.

3. Efficiat ut omnes academici variis exercitationum generibus, quantum fieri potest, per vices exerceantur.

Nil sine Superiore innovandum.

4. Insistat vestigiis Magistri Moderator : nec receptas consuetudines tollat nec novas introducat sine facultate Rectoris : nec quidquam faciat, quod alicujus momenti sit, quod non cum ipso communicet, et quæ præscripta fuerint, diligenter exsequatur. In defendendis etiam conclusionibus consueta disputandi ratio plerumque teneatur.

Qui magis exercendi.

5. Non abs re erit eos exerceri sæpius, qui proxime sunt actus generales theologiæ ac philosophiæ habituri, vel publica specimina annua aut actum academiæ solemniorem exhibituri ; quos etiam ad hunc finem, ut instructiores sint, monebit et diriget.

Academiæ tempus.

6. Horas academiæ, repetitionum scilicet, disputationum, et similium, ita dispenset, ut horas congregationis non impediant quo academici com-

mode possint utrisque exercitationibus interesse : quam etiam ob rem nullus erit sine magna causa congregationis tempore privatis colloquiis detinendus.

REGULÆ

ACADEMIÆ THEOLOGORUM ET PHILOSOPHORUM.

1. Hujus academiæ exercitationes trium fere generum esse solent : Prælectiones vel dissertationes seu problemata, repetitiones, et solemniores actus, quibus conclusiones publice defenduntur. *Quæ exercitationes.*

2. Conveniant academici semel aut bis in hebdomada, die et loco a Rectore collegii designando. *Tempus.*

3. In prælectionibus, quæ communiores academiæ exercitationes esse debent, aliquis academicorum quæstionem quamdam suo marte elaboratam aut ingeniosum problema, expositis in utramque partem confirmatisque rationibus, ex cathedra erudite pertractabit, uno aut altero argumentante : licebit etiam cuique suum expromere judicium ac animadversiones, quæ postquam in conventu examinatæ ac probatæ fuerint, una cum dissertatione prælecta, in librum academiæ referentur. *Prælectionum forma.*

4. Repetitiones quandoque fient insignioris cujusdam quæstionis aut tractatus, stylo copiosiori, omissa scilicet scholasticæ formæ severitate ad ostendendam sub uno aspectu rerum connexionem et argumentorum vim melius dignoscendam. *Repetitionum forma.*

Actus. 5. Solemniores actus ipse academiæ rector, nisi quid obstet, aut alius a Præfecto delectus interdum habere poterit, festis videlicet Natalis, Paschatis, Pentecostes, aut alio opportuno tempore: quibus actibus certam aliquam theologiæ aut philosophiæ materiam quibusdam conclusionibus comprehensam defendet, Magistro præsidente. In hujusmodi autem actibus forma scholastica observetur.

Actuum celebritas. 6. Hi actus ut cum aliquo apparatu fiant, curandum : adhibeatur autem a defendente præfatio aliqua et epilogus, quæ prius sint, ut cetera quæ publice recitantur, a generali studiorum Præfecto recognita et approbata. Externi etiam ad argumentandum aliique poterunt ad audiendum, quo disputatio celebrior sit, invitari.

Lingua vernacula. 8. Ut quæ in scholis addidicerunt, in communem usum patrio sermone proferre assuescant, utile erit has exercitationes interdum etiam lingua vernacula fieri : in theologicis tamen cum delectu materiarum et consulto Superiore.

Exercitationes recognoscendæ. 9. Exercitationes omnes tam solemnes quam ordinariæ, priusquam indicentur ac affigantur, erunt a Præfecto academiæ et a proprio Magistro recognoscendæ.

REGULÆ

ACADEMIÆ RHETORUM ET HUMANISTARUM.

Academiæ dies. 1. Qualibet hebdomada aut bis saltem in mense

convenient, die et loco a Rectore collegii designato, præsente semper academiæ Moderatore.

Quæ exercitationes academicis habendæ.

1. Academiæ hujus exercitationes, quæ pro opportunitate variari debent, hæ fere erunt. 1. Legatur aliquid de præceptis magis reconditis rhetoricæ vel poesis : tum circa ea quidquid notaverit pro suo quisque ingenio proferat, allatis etiam ex auctoribus exemplis hujusmodi præcepta illustrantibus. 2. Declamatio fiat ex oratoribus vel poetis desumpta, quam sequantur aliorum observationes circa vocem, gestum, totam denique actionem. 3. Prælegatur auctoris latini, græci vel vernaculi locus insignior. 4. Suo marte aut ad scriptoris eximii imitationem elaboratas epistolas, descriptiones, narrationes, orationes, inscriptiones, emblemata vel carmina recitent. 5. De re aliqua proposita singuli sententiam suam afferant, vel solvant quæstionem ad studia sua pertinentem expositis utrinque rationibus, vel actionem instituant more juridico, in qua causam alii defendendam, alii impugnandam suscipiant, non sine judice qui litem pro dignitate dirimat. 6. Analyses oratorias non siccas et jejunas, sed stylo elegantiori ornatas vel scriptas legant, vel prius meditati pronuntient. 7. Sese exerceant nunc in inventione, ad propositam materiam confirmationis vel confutationis locos excogitantes, sive meditato sive improviso ; nunc in dispositione, probationes et affectus recto ordine collocantes ; nunc in elocutione, figuras verborum et sententiarum rei inventæ accommodantes. 8. Variarum scriptionum argumenta ad præceptorum normam conscribant. 9. Distributis alicujus auctoris libris,

singuli ex eo sententias descriptas non proferant modo, sed etiam commentario illustrent. Denique in omnibus se exerceant quæ eloquentiam gignere et ab ea enasci solent. Moderator etiam interdum aliquid de suo proferat et omnia dirigat.

Publicæ exercitationes. 3. Ter aut quater in anno, harum exercitationum aliquas splendidiores operæ pretium est, præsertim a rectore academiæ, fieri cum apparatu aliquo et honoratiorum auditorum corona.

Præmia. 3. Præmia interdum melius academicas exercitationes obeuntibus dari poterunt, sive ex contributione, sive qua magis ratione Rectori collegii placebit.

Festus beatæ Virginis vel patroni dies. 5. Semel saltem singulis annis festus aliquis Beatæ Virginis vel Patroni dies, quem collegii Rector constituet, celebri pompa orationis, poematis, versuum ad parietes affixorum, emblematum item, et insignium variorum exornabitur.

REGULÆ

ACADEMIÆ GRAMMATICORUM.

Grammatica exercitatio. 1. Plerumque Moderator aliquid selectum ex grammatica quasi præcurrens, quod in schola sunt habituri, vel ex auctore eleganti et jucundo prælegет, vel exercitationem instituet eorum quæ in schola exposita sunt.

Repetitio. 2. Initio academiæ semper unus paratus veniet ad respondendum de iis, quæ proxima academia dicta fuerint; adversus quem terni, aut plures dubitationes aut vernaculas locutiones latine vel lati-

nas vernacule vertendas proponere poterunt, eodemque modo prælectionem a Moderatore habitam statim recolent.

3. Frequenter concertabitur; exercebitur interdum stylus, interdum memoria; variabuntur phrases; aliquid etiam ex versionibus, grammatica græca, et accessoriis proponetur, et alia fient hujusmodi ex præscripto Moderatoris. *Disputatio.*

4. Aliqui interdum, aut etiam omnes, parati venient ad aliquod apophthegma breve, vel factum aliquod memoriter enarrandum. *Memoria.*

5. Prælectiones ipsas in schola habitas a Præceptore, addita præfatiuncula et aliqua, si videbitur, annotatione, e suggestu interdum dicent. *Prælectiones privatæ.*

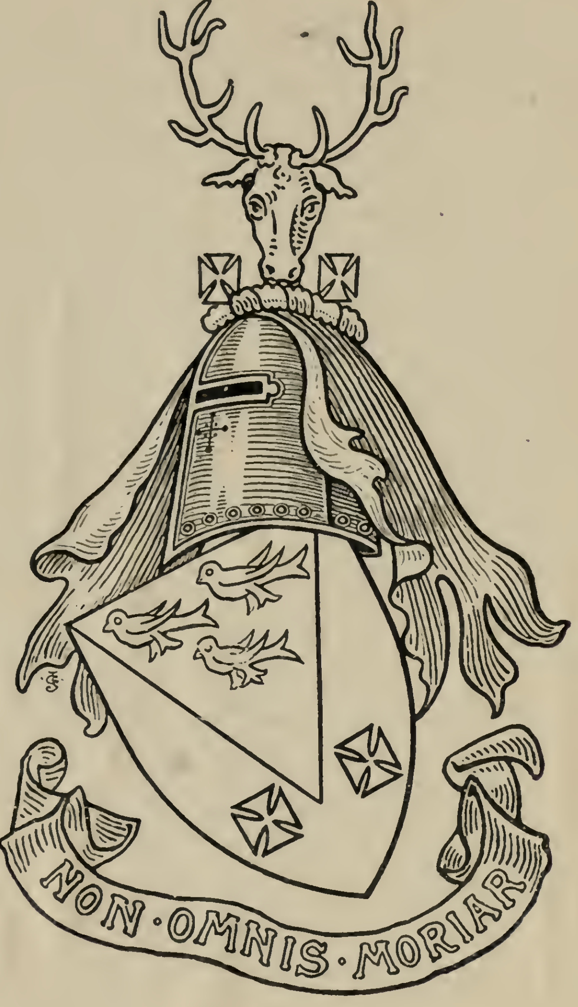
6. Operæ pretium erit haberi interdum aliquas prælectiones ab academicis, præsertim a rectore, apparatu invitatuque majore, addita concertatione duorum aut trium, privatis etiam præmiis, si libeat, distributis. *Publicæ.*

7. Poterit a Moderatore pœnæ loco aliquid litterarium exigi; juberique, ut eorum nomina, qui minus bene, aut diligenter se gesserint, publice recitentur. *Pœnæ litterariæ.*

8. Eæ denique exercitationes proponi et variari debent, quæ ita utilitatem habeant adjunctam, ut gratæ etiam et decoræ sint, quo magis ea voluptate academicorum animi ad studia incitentur. *Exercitationum varietas.*

FINIS.

INDEX.

NON·OMNIS·MORIAR